

সুৰেন দাস মহাবিদ্যালয় আলোচনী

১৯৯৯ - ২০০০ বৰ্ষ

হাজো ঃ কামৰূপ (অসম)

উদ্ভাৱক
শ্ৰীপ্ৰসন্ন কুমাৰ চহৰীয়া

সম্পাদক
শ্ৰীবিপুল মালাকাৰ

সুৰেন দাস মহাবিদ্যালয় আলোচনী

১৯৯৯-২০০০

স্বাধীনতা ও তীব্র

—কর্তৃপক্ষ
নির্বাহক/সহকারী/সচিব/সচিব

তত্ত্বাবধায়ক
শ্রীপ্রসন্ন কুমার চহরীয়া

সম্পাদক
শ্রীবিপুল কুমার মালাকৰ

সুৰেণ দাস মহাবিদ্যালয় আলোচনী ১৯৯৯-২০০০ বৰ্ষ : সম্পাদক শ্ৰীবিপুল কুমাৰ মালাকাৰৰ দ্বাৰা প্ৰকাশিত আৰু
গুৱাহাটী শান্তিপুৰৰ শৰ্মা প্ৰিণ্টিং প্ৰেছত মুদ্ৰিত।

বেটুপাত : প্ৰয়াত সুৰেণ দাসৰ পৰিয়ালবৰ্গৰ দ্বাৰা নিৰ্মিত মহাবিদ্যালয়ৰ দুমহলীয়া ভৱনৰ একাংশ।

সম্পাদনা সমিতি :

ড° দয়ানন্দ পাঠক, সভাপতি

ড° জ্যোতিষ চন্দ্ৰ বৰ্মন, তত্ত্বাবধায়ক

শ্ৰীপ্ৰসন্ন কুমাৰ চহৰীয়া, কাৰ্য্যবাহী তত্ত্বাবধায়ক

শ্ৰীবিপুল কুমাৰ মালাকাৰ, সম্পাদক

শ্ৰীসুবোধ চন্দ্ৰ চৌধুৰী, সদস্য

শ্ৰীমতী (ড°) লোপা ডেকা বৰুৱা, সদস্য

শ্ৰীমতী নন্দিতা চলিহা, সদস্য

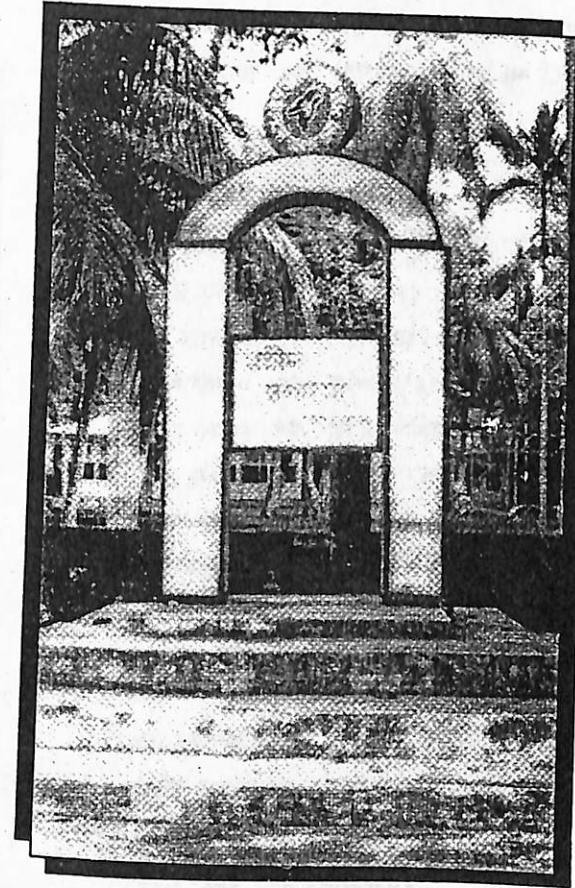
শ্ৰীহিতেন চন্দ্ৰ ওঁজা, সদস্য

কৃতজ্ঞতা : মহাবিদ্যালয়ৰ শিক্ষক-শিক্ষয়িত্ৰী আৰু কৰ্মচাৰীবৃন্দ, ছাত্ৰ একতা সভাৰ বিষয়ববীয়াসকল, মহাবিদ্যালয়
ছাত্ৰ-ছাত্ৰীবৃন্দ আৰু শৰ্মা প্ৰিণ্টিং প্ৰেছৰ স্বত্বাধিকাৰী আৰু কৰ্মীবৃন্দ।

শ্ৰদ্ধাঞ্জলি

অসম মাতৃৰ হৃদয় জীৱন আৰ্হি দিয়া
শত-সহস্ৰ বীৰ শ্বহীদৰ পবিত্ৰ স্মৃতিত এই সংখ্যা
আলোচনী উৰ্গা কৰা হ'ল।

— সম্পাদনা সমিতি —

সূচীপত্ৰ

সম্পাদকীয়/১

প্ৰবন্ধ

- বীণাপানি তালুকদাৰ ●● ভাৰতৰ স্বাধীনতা আন্দোলনত অসমীয়া নাৰীৰ অৱদান/৩
পঙ্কজ নমঃশূদ্ৰ ●● লোক সাহিত্য বা জন সাহিত্য—এটি আলোচনা/৬
ৰঞ্জু ঠাকুৰীয়া ●● হোমেন বৰগোহাঞিৰ উপন্যাসত জীৱনৰ বিয়লি বেলা/১৩

গল্প

- ইমদাদুৰ বহমান ●● দুৰৱিত নিয়ৰৰ উচুপনি/১৭
ধৰ্মেন্দ্ৰ ডেকা ●● মিলন/২১
বাতুল মালাকৰ ●● প্ৰতিঘাত/২৬
ৰছিদুৰ বহমান ●● অপেক্ষা/২৯
বেগম আছমা নেহাৰ ●● ভাগ্যৰ পৰিহাস/৩২
বমেন কলিতা ●● একাৰত তেজৰ গোল্ফ/৩৪
দিল মহম্মদ আলী ●● প্ৰেম আৰু অপমানৰ বাবে আত্মহত্যা/৩৮
ৰাজিউল আহমেদ ●● প্ৰেম : জীৱনৰ আশীৰ্বাদ নে অভিশাপ/৪০

কবিতা

- পঙ্কজ নমঃশূদ্ৰ ●● শোকাভিভূত হৃদয়ৰ কাতৰ আহ্বান/৪৩
ধৰ্মেন্দ্ৰ ডেকা ●● অতীত স্মৃতি সুঁৱৰি/৪৪
হিমাৰঞ্জন মালাকৰ ●● প্ৰতীক্ষা/৪৫
মুকুট পাঠক ●● একাৰ/৪৫
আয়েশ্বা শ্বিদ্দিকা ●● মাদকতা/৪৬
মিছ ৰুমিয়া বেগম ●● জীৱনৰ পাতনিত/৪৬
আব্দুছ চালাম ●● স্মৃতিৰ পাপৰি বিচাৰি/৪৭
বিশ্বজিত কলিতা ●● যৌৱনত বাগীয়াল হৃদয়/৪৭
বেগম আছমা নেহাৰ ●● স্বাধীনতা/৪৮

- মানৱ বৰ্মন •• বিপ্লৱী/৪৮
 জাকিৰ ছহেইন •• নিঃশব্দ প্ৰেম/৪৯
 ৰমেন দাস •• বীৰ শ্বহীদ/৪৯
 মঃ ইউছুফ আলী •• তুমি নুসুধিবা মোক/৫০
 বৰ্ণালী ডেকা •• কংকাল/৫০
 কৈলাশ ৰাজবংশী •• শ্বায়েবী/৫১

বিবিধ

- দীপাংকৰ মজুমদাৰ •• আত্মবক্ষাত খালী হাত অৰ্থাৎ কাৰাটোৰ প্ৰয়োজনীয়তা/৫২

ছাত্ৰ একতা সভাৰ বিষয়বস্তুসকলৰ প্ৰতিবেদন

- সাধাৰণ সম্পাদকৰ প্ৰতিবেদন/৫৩
 খেল বিভাগৰ সম্পাদকৰ প্ৰতিবেদন/৫৫
 সাংস্কৃতিক সম্পাদকৰ প্ৰতিবেদন/৫৬
 সমাজসেৱা বিভাগৰ সম্পাদকৰ প্ৰতিবেদন/৫৭
 শৰীৰ চৰ্চা বিভাগৰ সম্পাদকৰ প্ৰতিবেদন/৫৮

ENGLISH SECTION

- Subodh Chandra Choudhury •• Population Boom in the North-East/59
 H.N. Bhattacharyya •• Librarianship in the New Millennium/62
 Ramen Das •• Dr. Bhupen Hazarika : The Living Legend/
 Ali Akbar Hussain •• 'Shakespeare and the Medieval Romantic
 Tradition' - A Study of
 'The Two Gentlemen of Verona'/67
 Ramen Medhi •• Re-Structuring of Indian Federation/71
 Meena Devi •• Unemployment : A Socio-Economic Problem

সম্পাদকীয়

প্ৰতিবেদনৰ আৰম্ভণীতে চিৰ চেনেহী অসম মাতৃৰ বাবে প্ৰাণ আশ্ৰয় দি প্ৰকৃত পুত্ৰৰ পৰিচয় দিয়া শ্বহীদ সকলৰ প্ৰতি আন্তৰিক শ্ৰদ্ধা নিবেদন কৰিছো।

ঐতিহ্যমণ্ডিত হাজোৰ মহান শিক্ষানুষ্ঠান সুৰেণ দাস মহাবিদ্যালয়ৰ আলোচনী সম্পাদক হিচাপে নিৰ্বাচিত কৰি মহাবিদ্যালয়ৰ সেৱা কৰিবলৈ সুযোগ দিয়া বাবে সমূহ ছাত্ৰ-ছাত্ৰীলৈও এই চেগতে মই আন্তৰিক ধন্যবাদ জনালো।

সাহিত্য জাতিৰ দাপোণ। সাহিত্যই জাতিক মহান কৰে। প্ৰাচীন কালৰে পৰা ভাৰতীয় সাহিত্যই নিজৰ ঐতিহ্যপূৰ্ণ পৰম্পৰাৰ ধাৰা অব্যাহত ৰাখি ভাৰতবৰ্ষক পৃথিৱীৰ ভিতৰতে এখন সুসজ্জ দেশ হিচাপে প্ৰতিষ্ঠিত কৰিছে। সেইদৰে ভাৰতবৰ্ষক নুমলীয়া জীৱনী অসমৰো এক বলিষ্ঠ সাহিত্যিক পৰম্পৰা আছে। মৌখিক সাহিত্যৰ পৰা আৰম্ভ কৰি বৰ্তমানলৈকে অসমীয়া সাহিত্যই নিজৰ স্বকীয়তা বজাই ৰাখি সাহিত্যৰ জৰিয়তে অসমীয়া জাতিক বিশ্ব দৰবাৰত প্ৰতিষ্ঠা কৰিবলৈ সক্ষম হৈছে।

শিক্ষানুষ্ঠানৰ আলোচনী এখন ছাত্ৰ-ছাত্ৰীসকলৰ সাহিত্য চৰ্চাৰ প্ৰথম আৰু প্ৰধান মাধ্যম। ছাত্ৰ অৱস্থাতে নিজৰ মনলৈ অহা যি কোনো বিষয়ৰ ওপৰত আলোকপাত কৰি লিখা কিছুমান অনুভূতিয়ে কালক্ৰমত একো একোগৰাকী ছাত্ৰ-ছাত্ৰীক একো একো গৰাকী সাহিত্যিক, কবি, সমালোচক ইত্যাদিলৈ ৰূপান্তৰিত কৰিব পাৰে।

বৰ্তমান অসমৰ সাম্প্ৰতিক পৰিস্থিতি সমূলি সন্তোষজনক নহয়, হত্যা-হিংসাৰে জৰ্জৰিত অসমত আজি কোনো গঠনমূলক চিন্তা-চৰ্চাৰ পৰিবেশ নাই। চাৰিওফালে ধ্বংস যজ্ঞ আৰম্ভ কৰিছে। ভোগবাদী চিন্তাধাৰাৰ দ্বাৰা পৰিচালিত হৈ মানুহে চকু থাকিও অন্ধৰ দৰে জীৱন চাপন কৰিবলৈ আৰম্ভ কৰিছে। চলত সামগ্ৰিক উন্নতি বাধাপ্ৰাপ্ত হৈ সৰ্বত্ৰে স্থবিৰতা আৰ্হি পৰিছে। এনে এক সন্ধিক্ষণত ছাত্ৰ-ছাত্ৰীসকলৰ ওপৰত যথেষ্ট দায়িত্ব আৰু কৰ্তব্য আৰ্হি পৰিছে। অতীতৰ অসমত ছাত্ৰ সমাজে নিঃস্বার্থভাবে আগবাঢ়ি আহি দেশৰ হকে, দহৰ হকে কাম কৰি অসমৰ জ্বলন্ত সমস্যাসমূহ সমাধানৰ ক্ষেত্ৰত ইতিবাচক পদক্ষেপ গ্ৰহণ কৰিছিল।

সাম্প্ৰতিক পৰিস্থিতিতো জাতীয় ঐক্যৰ দ্বাৰা অনুপ্রাণিত হৈ অসমৰ ছাত্ৰ সমাজ আগবাঢ়ি আহি দুষ্কৃতিৰে ভৰা অসমক পুনৰ সজাই-পৰাই অসমী আৰ্হিৰ স্বকীয় পৰম্পৰা আটুটী ৰাখিবলৈ দৃঢ় প্ৰতিজ্ঞ হওক। তাকে আশা কৰিছো।

আমাৰ মহাবিদ্যালয়ৰ ছাত্ৰ-ছাত্ৰী, বন্ধু-বান্ধৱী সকলেও ছাত্ৰ অৱস্থাৰ পৰা নিজ দায়িত্ব সম্পৰ্কে সচেতন হওক। সাম্প্ৰতিক পৰিস্থিতিত চলি থকা অসামাজিক, অনৈতিক কাৰ্যবিলাকৰ পৰা বিৰত থাকি নিজকে একো একো গৰাকী সুনামৰিক হিচাপে প্ৰতিষ্ঠা কৰিবলৈ অধ্যয়নমুখী হওক, সাহিত্য-সংস্কৃতিৰ জগতত নিজকে নিয়োজিত কৰক, ইয়াৰে আমি সৰ্বাস্তকৰণে কামনা কৰিছো। আজিৰ ছাত্ৰ সমাজ উত্তৰ পুৰুষৰ কাৰণে প্ৰেৰণ উৎস হওক।

সুৰেণ দাস মহাবিদ্যালয়ৰ দৰে এখন চালুকীয়া শিক্ষানুষ্ঠানৰ তাকৰীয়া উপাৰ্জনৰে প্ৰতি বছৰে একোখনকৈ আলোচনী প্ৰকাশ কৰাটো সম্ভৱ নহয়। বৰ্তমান সময়ত ছপামূল্য বৃদ্ধিকে ধৰি আনুসংগিক কথা কিছুমানৰ বাবে কোনো কোনো শিক্ষাবৰ্গত আলোচনী নিয়মীয়াকৈ প্ৰকাশ হোৱা নাই। আমাৰ কাৰ্যকালত আলোচনীখন নিয়মীয়াকৈ প্ৰকাশ কৰাৰ কথা চিন্তা কৰা হৈছিল যদিও অনিবাৰ্য কাৰণত সময়মতে আলোচনীখন প্ৰকাশ কৰিব নোৱাৰা বাবে সমূহ ছাত্ৰ-ছাত্ৰীৰ ওচৰত ক্ষমা খুজিছো।

আলোচনীখন প্ৰকাশ কৰি উলিওৱাত প্ৰবন্ধ-পাতি, গল্প-কবিতা ইত্যাদি বিভিন্ন লেখক-লেখিকাৰ আগবঢ়োৱা বাবে শিক্ষক-শিক্ষয়িত্ৰী তথা ছাত্ৰ-ছাত্ৰী সকললৈ মই আন্তৰিক কৃতজ্ঞতা জনাইছো। আলোচনী প্ৰকাশৰ ক্ষেত্ৰত বিভিন্ন দিশ-পৰামৰ্শ দিয়া বাবে মহাবিদ্যালয়ৰ অধ্যক্ষ ড° দয়ানন্দ পাঠক, ছাত্ৰ একতা সভাৰ তত্ত্বাবধায়ক শ্ৰীসুবোধ চন্দ্ৰ চৌধুৰী মহাবিদ্যালয়ৰ শিক্ষক-শিক্ষয়িত্ৰী, কৰ্মচাৰী বৃন্দ তথা তত্ত্বাবধায়ক শিক্ষাগুৰু শ্ৰীপ্ৰসন্ন চৰ্মা চাৰক আন্তৰিক ধন্যবাদ জনাইছো। তদুপৰি ছাত্ৰ-একতা সভাৰ (১৯৯৯-২০০০) সাধাৰণ সম্পাদক প্ৰমুখ্যে সমূহ বিষয়-বটীয়া আৰু সম্পাদনা সমিতিৰ সদস্য-সদস্যলৈও আন্তৰিক কৃতজ্ঞতা জনাইছো। শেষত সম্পাদনা কৰ্মত হোৱা সকলো দোষৰ বাবে ভিক্ষা মাগি প্ৰতিবেদন সমাপ্ত কৰিলোঁ।

জয় আশি অসম

জয়তু সুৰেণ দাস মহাবিদ্যালয়

শ্ৰীবিপুল মালাকৰ

সম্পাদক

সুৰেণ দাস মহাবিদ্যালয় আলোচনী

১৯৯৯-২০০০ চন

ভাৰতৰ স্বাধীনতা আন্দোলনত অসমীয়া নাবীৰ অৱদান

→ বীণাপাৰি হাজোৰ
লেখক, বিজ্ঞান বিভাগ

ভাৰতৰ স্বাধীনতা আন্দোলনত অসমে এক সুকীয়া অৱদান আগবঢ়াইছে। ইয়াৰ মূলভেদ আছিল অসমীয়া নাবীয়ে অসমীয়া নাবীয়ে এক বিশিষ্ট ভূমিকা গ্ৰহণ কৰিছিল যিটো ভাৰতৰ স্বাধীনতা আন্দোলনত অসমীয়া নাবীসকলে দেশনাট্যৰ প্ৰাণ বুলি নিৰ্দেশ কৰিবলৈ কৰা নাছিল। তেওঁলোক অসম, অসম পৰিষদ, দেশনেতা সকলৰ তৰী, পতী

অসমত প্ৰবল হৈছিল। অসমৰ হাজোৰ হাজোৰ মহিলাই বিভিন্ন প্ৰান্তৰ চুক কোণৰ পৰা ওলাই আহি স্বাধীনতা আন্দোলনত পৰলবণে আশ গ্ৰহণ কৰিছিল আৰু বিভিন্ন কাম আহত হৈছিল। কিছুমান মহিলাই নিজৰ অৰ্পণত অতিযুক্ত হৈ মেলালৈ যাবলগীয়া হৈছিল।

স্বাধীনতা আন্দোলনত বিশেষকৈ ১৯৩০ চনত নাবীৰ মহিলাসকলে যি অৱদান আগবঢ়াইছিল সি সচলকৈ

স্বাধীনতা আন্দোলনত অসমে এক সুকীয়া অৱদান আগবঢ়াইছে। ইয়াৰ মূলভেদ আছিল অসমীয়া নাবীয়ে অসমীয়া নাবীয়ে এক বিশিষ্ট ভূমিকা গ্ৰহণ কৰিছিল যিটো ভাৰতৰ স্বাধীনতা আন্দোলনত অসমীয়া নাবীসকলে দেশনাট্যৰ প্ৰাণ বুলি নিৰ্দেশ কৰিবলৈ কৰা নাছিল। তেওঁলোক অসম, অসম পৰিষদ, দেশনেতা সকলৰ তৰী, পতী

অসমত প্ৰবল হৈছিল। অসমৰ হাজোৰ হাজোৰ মহিলাই বিভিন্ন প্ৰান্তৰ চুক কোণৰ পৰা ওলাই আহি স্বাধীনতা আন্দোলনত পৰলবণে আশ গ্ৰহণ কৰিছিল আৰু বিভিন্ন কাম আহত হৈছিল। কিছুমান মহিলাই নিজৰ অৰ্পণত অতিযুক্ত হৈ মেলালৈ যাবলগীয়া হৈছিল।

স্বাধীনতা আন্দোলনত বিশেষকৈ ১৯৩০ চনত নাবীৰ মহিলাসকলে যি অৱদান আগবঢ়াইছিল সি সচলকৈ

অসমত প্ৰবল হৈছিল। অসমৰ হাজোৰ হাজোৰ মহিলাই বিভিন্ন প্ৰান্তৰ চুক কোণৰ পৰা ওলাই আহি স্বাধীনতা আন্দোলনত পৰলবণে আশ গ্ৰহণ কৰিছিল আৰু বিভিন্ন কাম আহত হৈছিল। কিছুমান মহিলাই নিজৰ অৰ্পণত অতিযুক্ত হৈ মেলালৈ যাবলগীয়া হৈছিল।

ভাৰতৰ স্বাধীনতা আন্দোলনত অসমীয়া নাৰীৰ অৱদান

❖ বীণাপানি তালুকদাৰ
প্ৰবক্তা, শিক্ষা বিভাগ

ভাৰতৰ স্বাধীনতা আন্দোলনত অসমে এক সুকীয়া সন গ্ৰহণ কৰিছিল। ইয়াৰ মূলতে আছিল অসমীয়া নাৰীয়ে গবঢ়াই যোৱা অৱদান। এই স্বাধীনতা আন্দোলনত অসমীয়া নাৰীয়ে এক বিশিষ্ট ভূমিকা গ্ৰহণ কৰিছিল যিটো গ্ৰ বিশ্বতে বিৰল। মহামানৱ মহাত্মা গান্ধীৰ নেতৃত্বত গঢ়ি গ স্বাধীনতা আন্দোলনত অসমীয়া নাৰীসকলে দেশমাতৃৰ ক প্ৰাণ বলি দিবলৈও কুণ্ঠাবোধ কৰা নাছিল। তেওঁলোক ৫ বংশৰ, সম্ভ্ৰান্ত পৰিয়ালৰ, দেশনেতা সকলৰ ভগ্নী, পত্নী য়ো স্বাধীনতা সংগ্ৰামত অংশগ্ৰহণ কৰি নিজৰ অসীম হস, বীৰত্ব আৰু নিষ্কাম সেৱাৰ চানেকি দাঙি ধৰিছিল। অসমীয়া নাৰীয়ে নিজৰ প্ৰাণৰ মমতা ত্যাগ কৰি পুৰুষৰ নেই সকলো দিশতে সভা, সমিতি, সত্যাগ্ৰহ, ধৰ্মঘট, ভাষাত্ৰা আদি বিভিন্ন কাৰ্য্যসূচীত সক্ৰিয় অংশগ্ৰহণ ছিল। অসমীয়া নাৰী আজি প্ৰগতিৰ পথত। প্ৰত্যেক তে ৰাজনীতি হওঁক অথবা অৰ্থনৈতিক, সামাজিক তে হওঁক অসমীয়া নাৰীয়ে নিজৰ প্ৰতিভা, ব্যক্তিত্ব আৰু াদ্যমৰ পৰিচয় দিব পাৰিছে। কিন্তু বক্ষণশীল সমাজত ঙ্গও মহিলা পদে পদে নিৰ্য্যাতিতা লাঞ্ছিত হব ধৰিছে। পিও অসমীয়া মহিলাই বিভিন্ন দিশত তেওঁলোকৰ দৰ্শিতা দেখুৱাই যাব পাৰিছে।

অসমীয়া নাৰীসকলে ভাৰতৰ স্বাধীনতা আন্দোলনত ৱদান আগবঢ়াই গৈছে সেইটো বৰ্তমান অসমীয়া নাৰীৰ অনুপ্ৰেৰণাৰ উৎস। অসম তথা সমগ্ৰ ভাৰততে মহিলা ল স্বাধীনতাৰ বাবে যিদৰে ঐক্যবদ্ধ সংগ্ৰামৰ ভেটি ৰচনা ইল বৃটিছ চৰকাৰেও তবধ মানিছিল। ১৯২১ চনৰ পৰাই পুত্ৰ উপত্যকাত অসমীয়া মহিলাসকলে দেখুৱাই যোৱা ৰ্থ অৱদানৰ বাবে ভাৰতৰ স্বাধীনতা আন্দোলনৰ জোৱাৰ

অসমত প্ৰৱল হৈছিল। অসমৰ হেজাৰ হেজাৰ মহিলাই বিভিন্ন প্ৰান্তৰ চুক কোণৰ পৰা ওলাই আহি স্বাধীনতা আন্দোলনত সদলবলে অংশ গ্ৰহণ কৰিছিল আৰু পুলিচৰ দ্বাৰা আহত হৈছিল। কিছুমান মহিলাই বিভিন্ন অপৰাধত অভিযুক্ত হৈ জেললৈ যাবলগীয়া হৈছিল।

স্বাধীনতা আন্দোলনত বিশেষকৈ ১৯৩০ চনত নগাঁওৰ মহিলাসকলে যি অৱদান আগবঢ়াইছিল সি সাঁচাকৈয়ে গৌৰৱৰ কথা। নগাঁওৰ প্ৰায় ১৭ গৰাকী মহিলাই ঘূৰণীয়া মেজমেললৈ অনাস্থা প্ৰকাশ কৰি শোভাযাত্ৰা কৰাৰ অপৰাধত বৃটিছ চৰকাৰে গ্ৰেপ্তাৰ কৰিছিল। ১৯৩০ চনত জেললৈ যোৱা প্ৰথম মহিলা আছিল শোভাযাত্ৰাৰ নেত্ৰী গুণেশ্বৰী দেৱী আৰু আনগৰাকী কিৰণময়ী বৰুৱা। তেওঁলোকক কোনো অপৰাধত দোষী সাব্যস্ত কৰি ১৫ টকাকৈ জৰিমনা দিবলৈ নিৰ্দেশ দিছিল। কিন্তু জৰিমনা আদায় নিদিয়াৰ বাবে দুসপ্তাহ ফাটেকৰ হুকুম হৈছিল। অসমত ৰাজনৈতিক অপৰাধত দণ্ডিত হোৱা এওঁলোকেই আছিল প্ৰথম মহিলা। গুণেশ্বৰী দেৱীক আন্দোলন সংগ্ৰামত বিভিন্ন অপৰাধত এবছৰ কাৰাদণ্ড বিহি তেজপুৰ জেললৈ পঠিয়াইছিল। কিৰণময়ী বৰুৱাক ছমাহ কাৰাদণ্ড দি শ্বিলং জেললৈ স্থানান্তৰ কৰিছিল। ১৯৩০ চনতে চামগুৰিৰ বিপ্লৱী মহিলা মুক্তাবালা দেৱীক ছমাহ কাৰাদণ্ডেৰে দণ্ডিত কৰিছিল। এইদৰে স্বাধীনতা আন্দোলনত সক্ৰিয় অংশগ্ৰহণ কৰি কাৰাদণ্ডেৰে দণ্ডিত হোৱা আন আন মহিলাৰ ভিতৰত পুৰণিগুদামৰ প্ৰভাৱতী দেৱীক ছমাহ কাৰাবাস দিছিল। কলিয়াবৰৰ মোহিনী বালা গোঁহাইক আন্দোলন সংগ্ৰামত বিভিন্ন অপৰাধত তিনিমাহৰ কাৰাদণ্ড বিহিছিল। মাজুলীৰ সংগ্ৰামী মহিলা বুদ্ধেশ্বৰী হাজৰিকাই আন্দোলনত অংশগ্ৰহণ কৰিবৰ বাবে শিক্ষয়িত্ৰী পদ বাদ দিছিল আৰু

স্বাধীনতা আন্দোলনত যোগদান কৰাৰ অপৰাধত সাতমাহ জেল খাটিবলগীয়া হৈছিল।

নগাঁৱৰ পিছতে স্বাধীনতা আন্দোলনত সক্ৰিয় অংশগ্ৰহণ কৰা মহিলাসকল আছিল দৰঙৰ। নিৰক্ষৰ হলেও তেওঁলোকে মহাত্মা গান্ধীৰ আদৰ্শেৰে আদৰ্শাৱিত হৈ স্বইচ্ছাই ৰাজপথলৈ ওলাই আহিছিল আৰু আত্ম বলিদান দিবলৈও সাজু হৈছিল। ঢেকিয়াজুলিৰ বহুতো মহিলাই স্বাধীনতা সংগ্ৰামত আত্ম বলিদান দিছিল। এইসকলৰ ভিতৰত উল্লেখযোগ্য আছিল তিলেশ্বৰী কোঁচ, কুমলী নাথ, খল্লী নাথ আৰু ভোগী নাথিনী আৰু দৰিকী নাথ। ১৯৪২ চনৰ আন্দোলনত অসমৰ স্বাধীনতা ইতিহাসত নাম যুগমীয়া কৰি থৈ যোৱা দুগৰাকী বীৰঙ্গনা হ'ল গহপুৰৰ ষোড়শী গাভৰু কনকলতা বৰুৱা আৰু আনগৰাকী নগাঁৱৰ বয়োবৃদ্ধা সংগ্ৰামী মহিলা ভোগেশ্বৰী ফুকননী। যি দুগৰাকীয়ে দেশতকৈ যে জীৱন ডাঙৰ নহয় এই দৃষ্টান্তৰে মাতৃভূমিৰ মুক্তিৰ বাবে জীৱন পৰ্যন্ত বিসৰ্জন দি বিশ্বক চমকিত কৰি গৈছে। দুয়ো গৰাকীয়ে হাঁহি হাঁহি পুলিচৰ গুলী বুকু পাতি লৈ ২০ চেপ্তেম্বৰৰ দিনা দেশৰ হকে প্ৰাণ আৰ্হতি দিছিল। স্বাধীনতা আন্দোলনত সক্ৰিয় অংশগ্ৰহণ কৰা শিৱসাগৰৰ মহিলাসকল হ'ল কমলাপ্ৰভা কাকতী, চাৰিঙৰ সুন্দৰী কাকতীয়ানী, শশীপ্ৰভা চলিহা আৰু সৰিতা বালা চলিহা। কামৰূপ জিলাৰ দক্ষিণপাৰত স্বাধীনতা আন্দোলনৰ গুৰি ধৰিছিল সফুৰী দাসে। বজালী আৰু পাঠশালাৰ প্ৰায় পাঁচ হাজাৰ মহিলাই পিকেটিং কৰি পাঠশালাৰ পুলিচ থানা আক্ৰমণ কৰি এদিন অবৰুদ্ধ কৰি ৰাখিছিল। গুৱাহাটী মহানগৰীৰ প্ৰায় ৬০ গৰাকী মহিলাই এই আন্দোলনত যোগদান কৰিছিল। তাৰ ভিতৰত উল্লেখযোগ্য হ'ল স্বাধীনতা সংগ্ৰামী দেশভক্ত তৰুণৰাম ফুকনৰ পত্নী, ভগ্নী ধৰ্মদা সুন্দৰী দেৱী, মেহলতা ভট্টাচাৰ্য আদি সংগ্ৰামী মহিলাসকল। এইদৰে ১৯৩০ চনৰ পৰা ১৯৪২ চনলৈ স্বাধীনতা আন্দোলনত নিজৰ প্ৰাণক তুচ্ছ কৰি দেশ মাতৃক স্বাধীন কৰাৰ মানসেৰে আগবাঢ়ি অহা বহুতো অসমীয়া মহিলাৰ নাম স্মৰণ কৰিব পাৰি। তেওঁলোকৰ ভিতৰত উল্লেখযোগ্য

হ'ল দময়ন্তী বৰা, দামিলা বৰা, মণিকা দাস, দেৱবালা বৰুৱা কৰিছিল। অনবাই বৰা, হেমকান্তি বৰা, বিৰজা ডেকা, তৰুলতা দা ভবানী ভট্টাচাৰ্য, তুনীমাই বৰা, মাধবীলতা হাজৰিকা, শ্ৰীপ্ৰভা পুণ্যপ্ৰভা হাজৰিকা, তৰুণী ৰাজখোৱা, বত্ৰাপ্ৰভা শইকীয়া, বিলাতী শইকীয়া, ভূষিতা বৰুৱা, ইন্দু বৰুৱা, সুন্দৰী গুণেশ্বৰী পাটগিৰী, ভুবনেশ্বৰী দেৱী, মোহিনী দত্ত, গয়া অমলপ্ৰভা দাস, পুষ্পলতা দাস, কনকলতা বৰুৱা, চন্দ্ৰ শইকীয়ানী আদি বিপ্লৱী মহিলাসকলে স্বাধীনতা আন্দোলনত উল্লেখযোগ্য অৱদান আগবঢ়াই গৈছিল।

স্বাধীনতা আন্দোলনত সক্ৰিয় অংশগ্ৰহণ কৰা আন মহিলাৰ ভিতৰত উল্লেখযোগ্য সংগ্ৰামী মহিলাসকল শইকীয়ানী, যি গৰাকীয়ে স্বাধীনতা সংগ্ৰামত জড়িত বাবে কেইবাবাৰো কাৰাবৰণ কৰিব লগা হৈছিল। আন্দোলনৰ জৰিয়তে সমাজ সেৱাও কৰিছিল। তেওঁ চাইকেল চলাই গাঁৱে গাঁৱে ঘূৰি ফুৰি বিভিন্ন কাৰ্যসূচী সমাজ সেৱা কৰিছিল। তেওঁ অসমত নাৰী বাটকটীয়া, স্বাধীনতা আন্দোলনৰ অক্লান্ত যোদ্ধা, সুসাহিত্যিক।

স্বাধীনতা আন্দোলনৰ আন এগৰাকী সংগ্ৰামী অসমীয়া মহিলা পুষ্পলতা দাসে স্কুলীয়া দিন আন্দোলনৰ নেতৃত্ব বহন কৰিছিল। তেওঁ যুৱক সকলক আন্দোলনত জড়িত কৰাত প্ৰধান ভূমিকা বিয়াল্লিচৰ আন্দোলনত সকলো পুৰুষ নেতা যেতিয়া হৈছিল তেতিয়া তেওঁ অকলশৰে অসমৰ আন্দোলন ধৰিছিল আৰু আন্দোলনটো চলাই নিছিল। অসমৰ জন্মগ্ৰহণ কৰা এই গৰাকী মহিলাই স্বাধীনতাৰ অৱদান আগবঢ়ালে সঁচাকৈয়ে গৌৰৱৰ কথা। তেওঁ ৰাজনীতি বিষয়তো স্পষ্ট ধাৰণা থকা মহিলা আছিল। পুষ্পলতা দাসে ভাৰতৰ স্বাধীনতা আন্দোলনত জড়িত হৈছিল ১৯৭৯ চনৰ পৰা অসমত বিদেশী ৰাজত্ব কাৰণে যি গণ আন্দোলন আৰম্ভ হৈছিল নোৱাৰিলে অসুস্থতাৰ বাবে অংশগ্ৰহণ কৰিব নোৱাৰিলে। লিখনিৰে অসমবাসীক জাতীয় চেতনাৰে উদ্ধুদ্ধ কৰা

অসমৰ আন এগৰাকী সংগ্ৰামী মহিলা হ'ল শ্ৰীপ্ৰভা দাস, যি গৰাকীয়ে স্বাধীনতা আন্দোলনত সক্ৰিয় অংশগ্ৰহণেৰে দেশ আৰু সমাজৰ সেৱাৰ কাৰণে জীৱন উচৰ্গা কৰিছিল। ত্যাগেই আছিল তেওঁৰ জীৱনৰ মূলমন্ত্ৰ। তেওঁ ৪১ চনত ব্যক্তিগত সত্যগ্ৰহ আৰু ১৯৪২ চনত ভাৰত গণ আন্দোলনত যোগ দি কাৰাবাস খাটিছিল। তেওঁৰ মন প্ৰায় গঠনমূলক কামৰ প্ৰতি আকৃষ্ট হৈছিল। তেওঁৰ মাজিক চিন্তা-চৰ্চাৰ দুটা দিশ আছিল ক্ৰমে ৰাজনৈতিক আৰু অৰ্থনৈতিক। বিনোৱাজীৰ আদৰ্শেৰে আদৰ্শাৱিত হৈ তেওঁ গ্ৰাম দান, ভূমি দান আদি সেৱামূলক কামকাজৰ লগত ব্যস্ত হৈ পৰিছিল। প্ৰায় অৰ্দ্ধ শতাব্দী কাল লপ্ৰভাই অসমৰ নাৰীসকলৰ জাগৰণৰ কাৰণে কাম কৰিছিল। গোটেই জীৱন অবিবাহিতা হৈ থাকি তেওঁ দেশৰ কাৰণেই নিজৰ জীৱন উচৰ্গা কৰি গ'ল।

অসমীয়া মহিলাসকলে দেশৰ স্বাৰ্থ ৰক্ষাৰ বাবে কৈ অপিত কৰিয়ে ক্ষান্ত থকা নাছিল। জাতিৰ পিতা আৰু গান্ধীৰ উদ্যোগ বাণীয়ে তেওঁলোকক স্বাধীনতা আন্দোলনত জপিয়াই পৰিবলৈ অসীম সাহস আৰু প্ৰেৰণা যোগাইছিল। অসমীয়া নাৰীয়ে দেশমাতৃৰ মুক্তিৰ ময়ত স্বৰাজ পূৰ্জিলে তেওঁলোকৰ বহুমূলীয়া সোণৰ কাৰ মুক্তহস্তে দান দি স্বদেশ প্ৰেমৰ সুন্দৰ চানেকি দাঙি উলি। স্বৰাজ পূৰ্জিলে অলঙ্কাৰ দান দিয়া মহিলাসকল হ'ল ক্ৰমে ননীবালা চলিহা, মোহিনী বৰুৱা, কুসুম কুমাৰী

বৰুৱা, নিকুঞ্জলতা চলিহা, কঙ্কন বালা মহন্ত, থানেশ্বৰী বৰুৱানী আৰু মাখনীলতা ফুকনৰ নাম উল্লেখযোগ্য।

১৯৩০ চনৰ পৰা ১৯৪২ চনলৈকে অসমীয়া নাৰীয়ে প্ৰতিটো আন্দোলনতে সক্ৰিয় সহযোগ আগবঢ়াই মৃত্যুক হাঁহিমুখে আকৌৱালি লোৱাৰ দৃষ্টান্তই ভাৰতৰ ৰাজনৈতিক ইতিহাস জিলিকাই ৰাখিছে আৰু ভবিষ্যতলৈও ৰাখিব। অসমৰ নামী অনামী বহুতো মহিলাই স্বাধীনতা আন্দোলনত নিজৰ প্ৰাণক তুচ্ছ জ্ঞান কৰি সক্ৰিয় অংশগ্ৰহণ কৰিছিল। উল্লেখযোগ্য যে ৰাণী গাইদালোৱে ১৯৪২ চনলৈ অসমত থাকি অসমৰ জেলতে কাৰাবাস খাটিছিল। অসমীয়া নাৰী নিজ ব্যক্তিত্বৰ গুণেৰে মহিমামণ্ডিত, বহু আদৰ্শৰ প্ৰতীক। অসমীয়া নাৰীয়ে অতীজৰে পৰা দেখুৱাই অহা ত্যাগ, সাহস, আত্ম বলিদানৰ দৃষ্টান্তই সদায়ে অসমীয়া নাৰীক অনুপ্ৰেৰণা যোগাব। অসমীয়া নাৰীক সৰ্বভাৰতীয় প্ৰেক্ষাপটে স্পৰ্শ কৰিব নোৱাৰিলেও অসমৰ চৌদিশে প্ৰতিভাত প্ৰাকৃতিক সৌন্দৰ্যৰ দৰেই অসমীয়া নাৰী অতীজৰ পৰা আজিও উজ্বলি আছে আৰু ভবিষ্যতলৈ থাকিব। স্বাধীনতা আন্দোলনত সক্ৰিয় অংশগ্ৰহণ কৰি বৃটিছ শাসনৰ পৰা জন্মভূমিক মুক্ত কৰিবলৈ নিজৰ প্ৰাণ আৰ্হতি দিয়া সংগ্ৰামী অসমীয়া বীৰঙ্গনা সকলৰ নাম ভাৰতৰ তথা অসমৰ স্বাধীনতা আন্দোলনৰ ইতিহাসত সদায় সোণালী আখৰেৰে জিলিকি থাকিব। তেওঁলোকৰ সপোন বাস্তবত ৰূপ দিব পাৰিলেহে স্বহীদৰ আত্মাই শান্তি পাব আৰু স্বাধীনতা লাভ কৰা সাৰ্থক হব। ■

যি সকল লোকে স্বাধীনতা ভাল পাওঁ বুলি কয় অথচ আন্দোলন বা বিক্ষোভৰ বিৰোধিতা কৰে, তেওঁলোক হ'ল বিজুলী চেৰেকণি নোহোৱাকৈ বৰষুণ বিচৰা মানুহ। তেওঁলোকে সাগৰ বিচাৰে, কিন্তু সাগৰৰ জলৰাশিৰ গৰ্জন নিবিচাৰে।

— ফ্ৰেড্ৰিক ডগলাচ

লোক সাহিত্য বা জন সাহিত্য—এটি আলোচনা

লোক-সংস্কৃতি বা লোক বিদ্যা অর্থাৎ Folklore মানৱ জাতিৰ সমানেই প্ৰাচীন। মানৱ জাতিৰ জন্মৰ লগে লগে লোক সংস্কৃতিৰো জন্ম। লোক সংস্কৃতি বা লোক বিদ্যাৰ অন্যতম প্ৰধান অংগ হৈছে “লোক সাহিত্য” বা “জন সাহিত্য”।

ড° প্ৰফুল্লদত্ত গোস্বামীদেৱে Folk-literature (লোক সাহিত্য)-ৰ প্ৰতিশব্দ স্বৰূপে তেওঁ “জন সাহিত্য” পদটো ব্যৱহাৰ কৰিছে।

জন সাহিত্য জনসাধাৰণৰ সাহিত্য। ই মানৱৰ আদিম সৰলতাৰ প্ৰতীক। ইয়াৰ নিজস্ব গুণ আৰু বৈশিষ্ট্য আছে। ই স্ব-মহিমী ৰূপেৰে মহিমামণ্ডিত আৰু পৰিভূষিত। বিশ্বৰ সকলো জন সাহিত্যৰে মৌলিক সাধাৰণ গুণ, লক্ষণ তথা বৈশিষ্ট্যসমূহ একে। মৌখিক সাহিত্য তথা জন সাহিত্যৰ বৈশিষ্ট্যৰ বিচিত্ৰতাসমূহ আলোচনা কৰাৰ প্ৰয়াস অতি সহজসাধ্য বিষয় নহয়, তথাপি “জন সাহিত্য”ৰ এটি থুলমূল আলোচনা তলত দাঙি ধৰা হ’ল।

বিষয়-বস্তুৰ ৰচনা ৰীতিৰ ফালৰ পৰা ড° হেমন্ত কুমাৰ শৰ্মাদেৱে অসমীয়া “লোক সাহিত্য” তথা “জন সাহিত্য”ক প্ৰধানকৈ তিনিটা শ্ৰেণীত বিভক্ত কৰিছে—

(ক) লোক গীত, (খ) ফঁকৰা যোজনা, সাঁথৰ, প্ৰৱচন আৰু (গ) সাধু কথা।

লোক সাহিত্যৰ প্ৰধানতম অংগ হৈছে ‘লোকগীত’। ইংৰাজীত ইয়াক ‘Folk-Song’ বুলি কোৱা হয়। লোক সাহিত্যতকৈ লোকগীতত আবেগ-অনুভূতিৰ বৈচিত্ৰ, কল্পনাৰ প্ৰাবল্য, অলংকাৰৰ সৌন্দৰ্য আৰু গীতি মন্ত্ৰৰ আধিক্য দেখা যায়। বিভিন্ন সুৰ লয়ত গাব পৰা গুণটোৱে লোকগীতৰ প্ৰধানতম আকৰ্ষণ আৰু ই আদিম যুগৰে পৰা নিৰক্ষৰ জনগণৰ চিত্ত মোহিত আৰু পুলকিত কৰি আহিছে।

লোকগীতৰ আকৰ্ষণ ইমানে বেছি যে বহু প্ৰথিতযশা

কবি বা শিল্পীয়ে কেতিয়া লোকগীতৰ অনুকৰণত গীত ৰচনা বা স্বৰচিত গীতত লোকগীতৰ সুৰ দিছে। কোনো কোনো আকৌ লোকগীতক নতুন ৰূপ দিবলৈ চেষ্টা কৰে—কেতিয়াও সমীচিন নহয়।

অসমীয়া লোকগীত অতি সমৃদ্ধিশালী। সাহিত্য সৌন্দৰ্য আৰু আনন্দ প্ৰদানৰ উপৰিও এই গীতৰে জনসাধাৰণৰ জন্মৰ পৰা মৃত্যুলৈকে পালিত বিভিন্ন ধৰ্ম আৰু আচাৰ অনুষ্ঠানৰ লগত নিবিড় সম্বন্ধ স্থাপন আহিছে।

‘জন সাহিত্য’ৰ প্ৰধানতম অংগ লোকগীত। উদাহৰণ তথা নিদৰ্শন যথাসম্ভৱ তলত দাঙি ধৰা হ’ল।

(১) আহিনাম : অসমীয়া জনসাধাৰণে সুদূৰ পৰাই দেৱ-দেৱীক সৰল অন্তৰেৰে বিশ্বাস কৰি আহিছে। সেই বিশ্বাসৰ আধাৰতে দেৱ-দেৱীৰ সেৱা-পূজা পৰম্পৰা চলি আহিছে। ‘আই’ হ’ল আদ্যা শক্তি ভগৱতী। কোনো লোকৰ বসন্ত ওলালে ‘আই’ ওলাই কোৱা হয়। আই নাম ধৰিলে বা শীতলা পাঠ কৰি আৰু ভাটি দিয়ে আৰু ৰোগৰ যন্ত্ৰণা উপশম হয় বুলি জনা আছে। ই অনুষ্ঠানমূলক গীত। যেনে :

বন্দো গুৰুদেৱ পদে অৱনী লুটীয়া।
চৰণে শৰণ লৈলো কিছু কৰা দয়া।।

* * * * *
মনসাৰ নাভি মূলে শীতলা জন্মিলা।
মৃগালৰ স্তম্ভ যেন অষ্ট মুক্তি ভৈলা।।

* * * * *
আসিলা শীতলা মাৰ বসিয়ো আসনে।
ফলে পুষ্প সেৱা কৰো তোমাৰ চৰণে।
বসিলা শীতলা দেৱী আসনত উঠি।
গন্ধে পুষ্প ধূপে দীপে হোৱে মনে ভক্তি।

(২) অপেচৰী গীত : কোনো ল’ৰা-ছোৱালী পছন্দ নাইবা কিবা কাৰণত শুকাই খীনাই গলে অপেচৰী হৈ উদ্দেশ্যে নাম গোৱা হয়। এই শ্ৰেণীৰ গীতক অপেচৰী হাৰ গীত বোলা হয়। এই নাম শনিবাৰ আৰু মঙ্গলবাৰে বীয়া মাজ চোতালত ধৰা নিয়ম। এই নাম আয়তীসকলে এই গীতবোৰ অনুষ্ঠানমূলক আৰু লগতে শক্তিমূলকো।

নে :
“দিহা—এ সোণাৰে জখলা ৰূপাৰে মেখলা
আহে অপেচৰী নামি এ।
পদ—সৰ্গোত আছে অপেচৰী
অৰি পৰাই তুতি —এ।
সৰ্গোত আছে কণা কুঁজা
অৰি পৰাই তুতি —এ।”

(৩) গৰুক লাউ বেঙেনা খুওৱা গীত : ৰঙালী তথা গ বিহুৰ গৰুক বিহুৰ দিনা গৰুক মাহ-হালধী দি গা-ধুৱাই ঘা দি লাউ-বেঙেনা খুওৱা সময়ত গৰুক দীঘলতিৰ তৰে কোবাই কোবাই এই গীত গোৱা হয়। জন বিশ্বাস এইটো কৰিলে গোটেই বছৰটোৰ বাবে গৰুক অপায়-মল নহয়। এইটো বহাগ বিহুৰ এটি মুখ্য অনুষ্ঠান।

নে :
“দীঘলতি দীঘল পাত।
গৰুক কোবাও জাত জাত।।
মাৰেই সৰু বাপেৰে সৰু।
তই হবি বৰ গৰুক।।
লাউ খা বেঙেনা খা।
বহুৰে বহুৰে বাঢ়ি যা।।”

(৪) কাতি পূজাৰ গীত : কাতি-পূজাৰ গীতবোৰ বিহু তথা কঙালী বিহুত গাঁৱৰ ল’ৰাবোৰো মানুহৰ ঘৰে গায় আৰু পৰিয়ালবৰ্গক আশীৰ্বাদ দি নৈবেদ্য ভাঙি তথা মাহ-প্ৰসাদ খায়। যেনে :-

“তুলসীৰ তলে তলে মৃগ পছ চৰে।
তাকেই মাৰিবাক লাগি ৰামে যতন কৰে।
ৰামে বোলে ৰাম তুলসী সীতাই চালে পানী।
নিতে নিতে চিলান কৰে সীতা গোঁসানী।।”

(৫) লখিমী সৰাহৰ গীত : আঘোণ মাহত পকা ধানৰ আগ ভঁৰাললৈ আদৰি অনা সময়ত ঘৰৰ জীয়াৰী-

বোৱাৰীয়ে লখিমী আদৰা গীত গায়। সাধাৰণতে পুৰুষ আৰু ল’ৰা ডেকা সকলেহে খোল তাল মঙ্গল বাদ্য বজাই পথাৰলৈ যায়। তিবোতাসকল পথাৰলৈ যোৱাটো নিষেধ, সেই বাবে তিবোতাসকলে ঘৰতে থাকি লখিমী সৰাহৰ গীত গায়। যেনে :

(ক) “বাটৰে দুবৰি মই ফেলাওঁ উভাৰি
লক্ষ্মী আই আহিব বুলি।
সাগৰৰ নন্দিনী মাধৱৰ ঘৰিণী
আনোগৈ চোঁৱৰে বৰি।।”

(খ) “পথাৰৰ লখিমী ধান হৰি হৰি
পথাৰত লখিমী ধান।
পথাৰৰ ধাননিক লখিমী আই বুলিয়া
লখিমীহে ৰাখিব মান।।”

(৬) চৰে বৰাতৰ গীত : এই গীতসমূহ অনুষ্ঠানমূলক। এইবোৰত ভক্তিৰ পৰাকাষ্ঠা দেখা যায়। কুমাৰীয়েই হওঁক বা অকুমাৰীয়েই হওঁক নিজৰ মঙ্গল বিচাৰি আৰু মনোমত পতি তথা স্বামী বিচাৰি চৰাই পূজা কৰে আঘোণ মাহৰ পূৰ্ণিমা তিথিত। এই পূজা কৰিলে শিৱ-পাৰ্বতী সন্তুষ্ট হৈ ইঞ্জিত দৰা প্ৰদান কৰে বুলি বিশ্বাস। এই গীতবোৰ অকুমাৰী আৰু কুমাৰী ছোৱালী বিলাকে গায়। যেনে :

(ক) “অ’ চৰই — চৰই ডিমা পাৰই।
অ’ চৰই — ছয় কুৰি ছয় গুণা।।
— গছৰ ডাল গুৱনি কৰি।
চৰই ওলালি কাৰ ঘৰই।।”

(খ) “অ’ চৰই টিপা-মাললি মৰই
আমাৰ চৰই আধাৰ নাখায় ঐ
গছৰ গুটি খায় ঐ
কাজল বৰণ চৰাই ঐ।”

(৭) মহ’হো গীত : আঘোণ মাহৰ পূৰ্ণিমা তিথিত মহখন্দো পৰম্পৰা আছে। হাতত টাঙোন লৈ মহ খন্দোতে মহখন্দো সকলে এই গীতবোৰ গায় আৰু গৃহস্থক আশীৰ্বাদ দি চাউল পইচা আদি তুলি দলভাত খায়। যেনে :

“অহ’ৰে মহ’হৌ—মহ খন্দো টোকান লৌ।
মহে বোলে মল্লুৰে—টেপোৰ পোৰা খালোৰে।।
টেপোৰত নাই নুণ—চাউল লাগে একো দোন।
চাউল নাই দিলা কৰি—এন্ধতৌৰ ঘৰৰ লৰা-লৰি।।

বুঢ়ীৰ ঘৰত চিঞা বঠি বুঢ়ী হাগে একো পাচী।
বুঢ়ীৰ ঘৰৰ চিঞা দাওঁ বুঢ়ী হাগে একো নাওঁ।”

(৮) জন্মাস্তমীৰ গীত : জন্মাস্তমীৰ দিনা কৃষ্ণক উদ্দেশ্য কৰি এই গীত গোৱা হয়। গীতসমূহৰ মূল সুৰ ভক্তি। যেনে :

“গোঁসাই উপজিলে কেৱে নাজানিলে এই
অকল বসুদেৱৰ বিনে ;
কংসৰে ভয়তে পলুৱাই থলে গই
নন্দ যশোদাৰ ঘৰে।”

(৯) বিয়াগীত : অসমীয়া সামাজিক জীৱনত বিয়া নামৰ এখন সুকীয়া আসন আছে। বিয়া মানৱ জীৱনৰ এক ডাঙৰ আৰু গুৰুত্বপূৰ্ণ উৎসৱ। এই উৎসৱত বিভিন্ন অনুষ্ঠান অনুষ্ঠিত কৰা হয়। প্ৰত্যেকটো অনুষ্ঠানত গাঁৱৰ বাবে বেলেগ বেলেগ বিয়া নাম আছে। এই গীতবোৰত আয়তীসকলৰ সৰল কল্পনা শক্তি, স্মৃতি শক্তি, সংযম, মধুৰ উপমা প্ৰয়োগ, হাস্য-কৰুণ আদি বসৰ প্ৰয়োগ মন কৰিবলগীয়া বিশেষত্ব। যেনে :

(ক) “নীলা চৰাই অ’ নীলা চৰাই।
দূৰত বিয়া দিলে আনোতা নাই।।
বাতিপুৰা উঠি চাহৰ জুই ধৰি।
শাহ আইক জগবা উঠা মাঁ বুলি।।
তেতিয়া শাহ আই কিমান ভাল পাব।
বোৱাৰী বুলি যে সাৱটি লব।।”

(খ) “দৰা ঘৰৰ বামুনটোক চিনু চিনু কৰে।
তুমি আছা মণ্ডল পাতি তিৰীক নিলা চুৰে।।
(খিচা গীত)

(গ) “বভাৰ সূতা হেলেকা বভাৰ সূতা হেলেকা
কইনা ঘৰৰ নামতীৰ চকুবোৰ টেলেকা ;
হওঁক বাৰ টেলেকা হওঁক বাৰ টেলেকা
আমি খোৱা দোনাবোৰ তোমালোকে চেলেকা।
(খিচা গীত)

(১০) ধাই নাম : ধাই নামবোৰক নিচুকণি গীতো বোলা হয়। শিশুক নিচুকাবলৈ, জিত কৰিবলৈ বা টোপনি নিয়াবলৈ এইবোৰ গীত ধাই অথবা মাতৃসকলে গোৱা দেখা যায়। যেনে :

(ক) “শিয়ালী এ নাহিবি বাতি
তোৰে কাণ কাটি লগামে বাতি।”

(খ) “আমাৰে মইনা শুৱ এ
বাৰিতে বগৰী ৰুৱ এ
বাৰিৰে বগৰী পকি সৰি যাব
মইনাই বুঢ়ি খাব।”

(১১) নাওঁখেলৰ গীত : নাৱৰ খেল দিলে নাৱত উঠি দূৰ-দূৰণিলৈ কোনো কাম কৰিবলৈ গলে। অৱসাদ তথা দেহৰ ভাগৰ আঁতৰাই নিজৰ উৎসাহ বা বাবে নাৱৰীয়া তথা নাওঁবৈচা সকলে এই গীত জোৰে কৰ্মমূলক গীতসমূহ ঠাই বিশেষত বঠাৰ ছেৱত তাল ছলা ছন্দৰ ক্ষিপ্ৰতা চমকপ্ৰদ। যেনে :

দিহা—“মচুৰৰে দালি গা পৰে হালি
পদ —সৰুতে সৰুদাদি মচুৰৰে দালি
জাকে বুই দিছিলি মচুৰৰে দালি
পোৱান মাছ মাৰিবাক লাগি নাল
এ মচুৰৰে দালি গা পৰে হালি।”

(১২) মাছৰ উজানৰ গীত : বহাগ, জেঠ উজান ডবাপিতা বৰষুণ হ’লে মাছৰ উজান উঠে। উজান ধৰোতে এই শ্ৰেণীৰ গীত গোৱা হয়। এই গীতবোৰ সংগীতৰ ভিতৰত পৰে।

“আহা! আহা! সখী সকল বিয়া চাবা যাওঁ
কাঞ্চন মতিৰ বিয়া হছি নয়ন ভৰি চাওঁ।।”

(১৩) হাও খেলাৰ গীত : হাও খেলোতে সকলে এই গীতবোৰ গাই নিজৰ শ্বাস-প্ৰশ্বাস আৰু উলাহ বঢ়ায়। যেনে :

“হাওঁ কুত কুত নেগেৰা
তিনি ডাল কাটিলো সাগাৰা ;
সাগাৰা কাটি ঘৰক যাওঁ
বহি বহি ভাত খাওঁ।”

(১৪) পছলা খোৱা গীত : এই জাতীয় প্ৰচলন থকা দেখা যায়। এইবোৰ গীতক খেমেলীয়া অন্তৰ্ভুক্ত কৰিব পাৰি। যেনে :

“সৰু জনী উঠি বোলে ডাঙৰজনী বাই
পছলা খাবাৰ মোৰ বৰ মন যায়।
পছলা কুটলা তাই আৰেই আঙুল কৰি,

পছলাত পানী দিলা আঠুৰ সমান কৰি।
পছলাত জাল দিলা লাগে আৰু পাগে,
পছলাত কামাৰ মাললি ঘুমটিৰ চলি জাগে।।”

(১৫) চুণ পোৰা গীত : সাধাৰণতে চুণ পোৰোতে কোনোবা শত্ৰু পক্ষৰ লোকে এই গীত বা মন্ত্ৰ মাতি চুণৰ ক নষ্ট কৰে। যেনে—

“এঙেৰী শামুক কেঙেৰী শামুক
সাগৰৰ পেৰাই আনলু তুলি ;
মোৰ হাত মহাদেৱ পাৰ্বতীৰ ডাক
যেনে শামুক তেনে থাক।”

(১৬) কয়ামুৰীৰ গীত : ই এক প্ৰকাৰ খেমেলীয়া গীত। ইয়াৰ কিবা ব্যঙ্গাত্মক ভাৱ থাকিলেও থাকিব পাৰে। যেনে :

হায়! হায়! কয়ামুৰী এ হে
ল বাবা যাম মই হায়! হায়! কয়ামুৰী এ-হে
ল বাবা যাবি তই হায়! হায়! কয়ামুৰী এ-হে
ৰা জোৰাই ঘুমাম মই হায়! হায়! কয়ামুৰী এ-হে
ৰা জোৰাই ঘুমবি তই হায়! হায়! কয়ামুৰী এ-হে
গাৰ লৰু চিঙিম মই হায়! হায়! কয়ামুৰী এ-হে

(১৭) বুঢ়া হাওলাৰ গীত : হালত যাব নোৱাৰা বুঢ়া হাওলাৰ কৰুণাচিত্ত দাঙি ধৰা হয় এই গীত সমূহত। যেনে :

“অ’ মোৰ বুঢ়া হাওলাৰে খোজত লৰাবা নৰা
দুগত বাগৰি পৰা
হা মোৰ বুঢ়া হাউলা এ।”

(১৮) ল’ৰা-ছোৱালীৰ খেমেলীয়া গীত : সৰু ল’ৰা-ছোৱালীবোৰে এই গীতবোৰ গাই ৰং-ধেমালী কৰে। এই গীতবোৰক মৌখিক শিশু সাহিত্য বুলিব পাৰি। যেনে :

(ক) “বদ দি দি বৰষুণ দিয়ে
খৰা শিয়ালৰ বিয়া ;
ঘৰচিৰিকাই তামোল কাটে
আমাকো এখন দিয়া।”

(খ) “ফেচুৰ দোলা
মামাচৰ বাৰীক গেলা।
তাতেই এটা ডিমা পাল
ডিমাটু ভাজি খালা
মামাই বুলে ছি ছি

মামী বোলে—
মোকো অলপমান দি।”

(১৯) বুৰঞ্জীমূলক গীত : কোনো ঐতিহাসিক তথ্য বুৰঞ্জীমূলক চৰিত্ৰৰ ভাল বেয়া কাৰ্যকলাপ বুজাবলৈ এই জাতীয় গীতবোৰ প্ৰচলিত আছে। যেনে :

“কিয়নো আনিলি মান ঐ বদন তই
কিয়নো আনিলি মান?”

(২০) দেহ বিচাৰৰ গীত : দেহ তত্ত্ব বিষয়ক এই শ্ৰেণীৰ গীত সমূহত দেহতে সমস্ত তত্ত্ব বিচাৰি সাধকে এক স্বৰ্গীয় আনন্দত আত্মহাৰা হয় আৰু কেতিয়াবা তাৰ বিপৰীতে খেদ কৰে। এই গীতবোৰ সাধাৰণতে ৰূপকধৰ্মী। যেনে :

“অ’ প্ৰাণ গোপাল পাতিলা মায়াৰে খেলা
অ’ মোৰ দয়াল ঐ ...
ঘৰ গুটি বান্ধা মনাই দুৱাৰ খনি চান্দা
আপোনাৰ ঘৰ এৰি পৰক লাগি কান্দা
প্ৰাণ গোপাল ঐ।

ৰুৱা দিলা পাতি পাতি মাৰলি দিলা জুতা
ভালদৰে লগাই থৈচা একে জুৰি খুটা
প্ৰাণ গোপাল ঐ।

নও ফালে বহি আছে নওটি দুৱৰী
তাৰ মাজে বহি আছে পূৰ্ণনন্দ হৰী
অ’ প্ৰাণ গোপাল ঐ।”

(২১) সদাশিৱৰ নাম : সংসাৰী হৈও সংসাৰৰ খবৰ নৰখা দিগম্বৰ শংকৰ সৰ্বজন প্ৰিয়। যেনে :

“এ সদাশিৱ এ তোমাৰ শিৰে জটা।
জগতক ধন দিয়ো আপুনি নঙঠা।।”

(২২) নগুণ দিয়া গীত : ব্ৰাহ্মণ, গোঁসাইসকলৰ ল’ৰাক নগুণ দিয়া অনুষ্ঠানত এই গীতবোৰ আয়তীসকলে গায়। যেনে :

“বৈৰাগী হৈ নাযাবা বাপা
পিতাই কৈছি বাধা ;
তোমাক লাগি সুখি থৈছি
মইনামতী ৰাধা।”

(২৩) অশৈচ যোৱা নামৰ গীত : গাঁৱৰ কোনোবা কেচুৱা জন্মৰ অশৈচ যোৱা উৎসৱত এই গীতসমূহ গোৱাৰ প্ৰথা আছে। যেনে :

“নন্দোই দিলা আদা নুণ এ

গুপীৰ ঘৰে ঘৰে ...।

যশোদাৰ আৰ্জ যাই আহা সোনকালে।”

(২৪) ভেকুলী বিয়াৰ গীত : বৰষুণ আনিবৰ বাবে

ভেকুলী বিয়া পতাৰ পৰম্পৰা আছে। সেই অনুষ্ঠানত এই জাতীয় গীত গোৱা হয়। যেনে :

“বাম বাম ভেকুলীৰ বিয়ালৈ

বাম বাম আহে ইন্দ্রদেৱে

বাম বাম বতাহ বৰষুণত তিত্তিহে।”

(২৫) সমূহীয়া গীত : সন্মিলিত শক্তি বঢ়াবৰ বাবে

আৰু উলাহ পাবৰ কাৰণে কঠিন কামৰ সময়ত এই জাতীয় গীত গোৱাৰ প্ৰচলন আছে। যেনে :

“হে হে মাৰিৰে মাৰি হুইচৌ।

হে হে বটা মাৰি হুই চৌ।

হে হে মাৰিৰে মাৰি হুইচৌ।

বৌ মাৰি হুইচৌ।”

(২৬) সাধুকথা : সাধুকথাবোৰ জন সাহিত্যৰ অন্যতম অংগ। এইবোৰ গদ্য ভাষাত কোৱা কিছুমান কাহিনীক সাধুকথা বোলা হয়।

ইংৰাজী ‘Tale’ পৰিভাষাৰ অৰ্থ বুজাবৰ বাবে অসমৰ বিভিন্ন অঞ্চলত সাধুকথা সাধু, সাজোকথা, উপকথা, কিছা, কাহিনী, চলোবাতা আদি অভিধা প্ৰয়োগ কৰা হয়। এই অভিধা কেইটিৰ ভিতৰত তুলনামূলক ভাবে অধিক প্ৰয়োগ হোৱা অভিধাটি হৈছে সাধু বা সাধুকথা। ড° প্ৰফুল্ল চন্দ্ৰ গোস্বামীৰ মতে সাধু অৰ্থাৎ সদাগৰ বিলাকে বেপাৰ কৰিবলৈ বিভিন্ন অঞ্চল বা দেশলৈ গৈছিল। তেওঁলোকে সেইবোৰ অঞ্চলত বা দেশত বিভিন্ন পৰম্পৰীণ মৌখিক কথা শুনিছিল আৰু ঘূৰি আহি নিজ অঞ্চলত সেই কথাবোৰ কৈছিল। গতিকে সাধুৱে কোৱা কথাবোৰেই সাধুকথা; চমুকৈ ‘সাধু’। ড° গোস্বামীৰ ভাষাত : “The Assamese for an oral tale is Sadhukatha, usually derived from the Sanskrit Sadhu, a merchant, and Katha, a tale meaning there by that the Sadhukatha is a tale told by a wanderign merchant.”

ড° নবীন চন্দ্ৰ শৰ্মাদেৱে সাধুকথাক শ্ৰেণী বিভাজন কৰিছে এনেদৰে—

(ক) জন্তু কেন্দ্ৰিক সাধুকথা ;

(খ) যাদুমূলক বা ৰোমাণ্টিক সাধুকথা ;

(গ) নৈদানিক বা ব্যাখ্যামূলক সাধুকথা ;

(ঘ) টেটকুটি মূলক সাধুকথা ;

(ঙ) টেটোন বা টেটনৰ সাধুকথা ;

(চ) ক্ৰম পুঞ্জিত বা নিৰ্ধাৰিত গঢ়ী সাধুকথা ;

(ছ) সমস্যামূলক সাধুকথা ;

(জ) কথা-গীত সাধুকথা ;

(ঝ) অস্তহীন সাধুকথা ;

(ঞ) ধৰ্মমূলক সাধুকথা।

আমাৰ অসমীয়া সমাজত বিভিন্ন ধৰণৰ সাধুকথা

প্ৰচলিত আছে। সাহিত্যৰথী লক্ষ্মীনাথ বেজবৰুৱাদেৱৰ “বুঢ়ী আইৰ সাধু” নামৰ পুথিখনত কিছুমান নীতি শিক্ষামূলক কাহিনীও আছে।

সাধুকথা কিছুমানৰ আৰম্ভণিতে আৰু সাধুকথাৰ অন্তিম অংশত মূল কাহিনী ভাগৰ সৈতে সম্পৰ্কিত কেইটামান বাক্য বা উক্তি থাকে। কোনো কোনো সাধুকথাৰ এনে বৰ্ণনা বা উক্তিৰ নাম দিছে আৰম্ভণিৰ সাংকেতিক অৰ্থাৎ opening formula আৰু পৰিসমাপ্তিৰ সাংকেতিক অৰ্থাৎ closing formula।

সাধুকথা কোৱাৰ সময়, কথক, শ্ৰোতা আৰু ক্ষেত্ৰতো কিছুমান বাধা-নিষেধ নথকা নহয়। কোনো কোনো সাধুকথা বাতীপুৱা কব পাৰি, কোনো কোনো সাধুকথা আবেলি কব পাৰি; কিছুমান সাধুকথা আকৌ বাৰিবাৰ কোৱা নহয়; কিছুমান আকৌ খৰালি কালতহে কোৱা নহয়।

(২৬) ডাকৰ বচন : ডাকৰ বচনবোৰ অসমৰ বিভিন্ন অঞ্চলত বহুল প্ৰচলন স্মৰণাতীত কালৰ পৰাই আছে। বচন সমূহত জনসাধাৰণৰ জীৱনত লাভ কৰা অভিজ্ঞতা যুগে যুগে সঞ্চিত হৈ আহিছে। সেয়েহে ডাকৰ বচনক “বচন বাণী” বুলি মান্য কৰা হয়। মৌখিক বচন ডাকৰ বচন প্ৰকৃতপক্ষে এজন ব্যক্তিবনে, এজন ব্যক্তিৰ মৌখিক আশ্ৰয় কৰি বিভিন্ন কালত বিভিন্নজনৰ মৌখিক সংযোগ কৰিছে। সাধাৰণতে ডাকৰ বচনসমূহে কুৰি প্ৰকৰণ, গৃহ সজ্জাকে ধৰি দৈনন্দিন জীৱন যাত্ৰা, ৰাজনীতি, স্বাস্থ্য আদি সকলো দিশৰ বিষয়কে সামৰি যেনে :

(ক) “দীঘল কৰিয়া মাৰিবা ফুক, তেহে দেখিবা জুইৰ মুখ।”

(খ) “চক্ষু লাল হিয়া খাল সেই পুৰুষৰ লক্ষণ ভাল।”

(গ) দক্ষিণ মূৰা ঘৰ বজা ; পূৰ মূৰা ঘৰ প্ৰজা ; পশ্চিম মূৰা ঘৰত ছাই, উত্তৰ মূৰা ঘৰত ৰাজকৰ নাই।”

(ঘ) “পকা তেঙেলী বুঢ়া ববালী ; বিস্তৰ কৰিয়া দিবা হা জালি। বন্ধন কৰিয়া দিবা হা জোল, খাইবাৰ বেলা মুণ্ড নোতোল।”

(২৮) প্ৰবচন : প্ৰবচনবোৰ সংক্ষিপ্ত আৰু বুদ্ধি নিষ্ঠ

প্ৰবচনবোৰ দৈনন্দিন জীৱনৰ কথাবাতাৰ পৰা আৰম্ভ কৰা হয় ভাৱৰ আদান-প্ৰদান বা অভিজ্ঞাপনৰ বাবে। নিষ্ঠ পৰিস্থিতিত এইবিধ বাচিককলা প্ৰয়োগ কৰা দেখা যায়। ইয়াৰ অন্যতম লক্ষ্য ব্যক্তি নিষ্ঠতা আৰু বুদ্ধি নিষ্ঠতা প্ৰবচনৰ অন্যতম বিশেষত্ব। কলাগত গুণো বিধ বাচিক কলাত লক্ষ্য কৰা যায়। মৌখিক প্ৰবচনৰ ব্যৱহাৰ বৰ বেছি, তেনেদৰে লিখিত প্ৰবচনৰ ব্যৱহাৰ দেখা যায়। লোকাণ্যত সমাজত এটা কথা প্ৰবচনৰ বা পটন্তৰৰ সৈতে কব নোৱাৰিলে কথা প্ৰায়ে নৰজে।

কোনো কোনো ক্ষেত্ৰত একাধিক বাক্যৰ জৰিয়তেয়ো গঠিত হ’ব পাৰে; যেনে—

“আইৰ ঘৰৰ বোৱন-কাটন আইৰ ঘৰত ৰ’ল শহুৰী ঘৰক আইহলো কি (যি) মোৰ কিবা হ’ল। আইৰ আগত কবি দাদা মই বাজেনী হলোঁ, এহাত পুতল দুই হাত দীঘল মই কাপোৰ বোলোঁ ঘিতেই তামছা।

তিনি বৈহাগত এখন মোকচা।”

প্ৰবচনবোৰ সাধাৰণতে চাৰিটা শ্ৰেণীত বিভক্ত কৰিব পাৰি যেনে :

১। ধনাত্মক তুল্যতা (Positive equivalence)

(ক) সময় অমূল্য ধন।

(খ) ধনেই ধৰ্মৰ মূল।

(গ) যাৰ নাই ধান, তাৰ নাই মান।

২। ঋণাত্মক তুল্যতা (Negative equivalence)

(ক) কাকনো বুলিন ককা

আটাইৰে দাড়ি চুলি পকা।

(খ) আছে গৰু নাবায় হাল।

থকাতকৈ নথকাই ভাল।।

৩। ধনাত্মক নিমিত্ত (Positive equasational)

(ক) উৰিসা ঘৰত বাৰিয়া থাকে।

যুৱত কন্যাক বাপেকে ৰাখে।।

(খ) অতি লোভ যাৰ সকলো অসাৰ তাৰ।

৪। ঋণাত্মক নিমিত্ততা (Negative equasational)

(ক) “খোৰা পীৰা ফটা পাত।

মুখ চাই ৰাঙ্গনী নিদিয়ৈ ভাত।।”

(খ) “নদীৰ বন খানে আৰু গোতে।

বিষয়াৰ বন নাই ভাঙে আৰু পাতে।।”

(২৯) ফঁকৰা : প্ৰবচনৰ এটি উল্লেখযোগ্য উপযোগী

হৈছে ফঁকৰা। ফঁকৰাবোৰৰ অন্তৰ্নিহিত ভাব বা অৰ্থ অতি গোপন। কোৱাত যেনে ধৰণে কয় তাৰ অৰ্থ তেনে নহয়; অন্য অভিধা শক্তিতকৈ ব্যঞ্জনা শক্তিয়ে ইয়াত অধিক প্ৰভাব বিস্তাৰ কৰে। যেনে :

(ক) “এক ডালি গছ আছে জগতকে জুৰি।

তললৈ ভাল পাত্ৰ ওপৰলৈ গুৰি।।”

(খ) “বাৰ হাত জাল তেৰ হাত ফটা।

ভাল মাৰিলে বাপৰ বেটা।।

বৌ বৰালি সৰকি গ’ল

পুঠি খলিহা পাহে পাহে ৰ’ল।।”

(৩০) যোজনা : চহা জীৱনত যোজনা সঞ্চিত

অভিজ্ঞতা আৰু জ্ঞানৰ ভঁৰাল। ডাকৰ নামত প্ৰচলিত প্ৰবচনবোৰ অৰ্থাৎ ডাক-প্ৰবচনবোৰ যোজনা ধৰ্মী। ৰিজনি, চানেকি, আৰ্হি আদি অৰ্থত প্ৰবচন-যোজনা আদি প্ৰয়োগ কৰা হয় বাবে এইবোৰৰ আন নাম ‘পটন্তৰ’। ড° প্ৰফুল্ল চন্দ্ৰ গোস্বামীৰ মতে : “যোজনা ব্যৱহাৰ কৰা হয় কথাত লাচত— প্ৰায়েই ঠাট্টাৰ সুৰত, সাধাৰণ বক্তব্যৰ ফেৰ মাৰিবলৈ বা কিবা কথা ব্যাখ্যা কৰিবলৈ।”

বহু সময়ত যোজনা এফাকি মাতি কথা বা বাহুল্য কথাৰ ওৰ পেলোৱা হয়। অতি পুৰণি কালৰ পৰাই এই যোজনাবোৰ প্ৰচলিত হৈ আহিছে। সামাজিক জীৱনৰ ওপৰত এই যোজনাবোৰৰ প্ৰভাৱ অপবিসীম। যেনে :

- (ক) "ৰজা নাই পাটত
খৰি কিলায় বাটত।"
(খ) "আসনৰ বৰ্জিত ডিনি যাৰ খুৰা।
মিত্ৰৰ বৰ্জিত পিৰে সুৰা।"

(৩১) সাঁথৰ : সাঁথৰ অভিধাৰ প্ৰতিশব্দ ৰূপে দৃষ্টান্ত, দিষ্টান আদি শব্দ ব্যৱহাৰ কৰা হয়। অসমীয়া ভাষাত প্ৰচলিত সাঁথৰ, দৃষ্টান্ত, দিষ্টান আদি অভিধাৰ প্ৰতি অভিধা ৰূপে ইংৰাজী ভাষাত 'Riddle' পদটো প্ৰচলিত। ড° প্ৰফুল্ল চন্দ্ৰ দত্ত গোস্বামীৰ মতে সাঁথৰ বিলাকো এক হিচাপে ফঁকৰা ; অৱশ্যে ফঁকৰাৰ অৰ্থ ভকতীয়া আৰু সাঁথৰৰ অৰ্থ ৰা সমাধান ঐহিক আৰু সাধাৰণ। সাঁথৰ প্ৰহেলিকাময় প্ৰশ্ন। এই প্ৰশ্ন ৰণনাৰ ৰূপত উপস্থাপন কৰা হয়। উত্তৰ দাতাই এই ৰণনা প্ৰায়ে অনুমান কৰি লৰলগীয়া হয়। সাঁথৰৰ উত্তৰ নজনা সকলক বিজ্ঞাত কৰিবলৈ আৰু তেওঁলোকৰ উদ্ভাৱনী শক্তি পৰীক্ষা কৰিবলৈ সাঁথৰ ব্যৱহাৰ কৰা দেখা যায়। আত্মীকৰ ফালৰ পৰা সাঁথৰসমূহ চুটি চুটি। চৰণৰ শেষত ধ্বনিগত সাদৃশ্য থাকে। দৰাচলতে সাঁথৰবোৰ বুদ্ধিৰ পৰীক্ষা কৰা কৌশল। যেনে :

- (ক) "ৰজাচৰ কলী গাই,
ঘাটে ঘাটে পানী খায়।" উঃ ৰৰশী।
(খ) "এক ডালি খেৰে
ৰৰ ঘৰটো বেৰে।" উঃ চাকি।

সাঁথৰত সন্নিবিষ্ট প্ৰশ্নৰ প্ৰকৃতি অনুসৰি এই বিধ ৰাচিক কলাক কেইটিমান উপশ্ৰেণীত ভাগ কৰিব পাৰি।

- (ক) ৰণনাত্মক সাঁথৰ : উদাহৰণ—
গল আছেই ত্ৰৈং নাই,
কাল আছে চকু নাই,
পেট আছেই হাত নাই

মুখ আছে জিভা নাই,
এইটো কি বস্তু ভাই? উঃ কলহ বা ঘটী।
(খ) টেটুকুটিমূলক সাঁথৰ : উদাহৰণ—
কি হাটীৰ শুৰ নাই। উঃ শুৱাহাটীৰ।
এক ঠেঙীয়া হাতী, ধান খায় পাচি পাচি।
উঃ টেঁকী।

- (গ) জ্ঞানমূলক সাঁথৰ : উদাহৰণ—
গাখীৰতকৈ বগা কি? উঃ বৰফ।
মানৱৰ মহাধন কি? উঃ সমৃদ্ধি।
(ঘ) সমস্যা প্ৰধান সাঁথৰ : উদাহৰণ—
ইঘৰবো মাক জীয়েক
সিঘৰবো মাক জীয়েক
পকা কল ডিনিটা গাইপতি কেইটাকৈ?
উঃ এটাকৈ।

(ঙ) ছল সাঁথৰ : উদাহৰণ—
মাক লতা পতা জীয়েক ফুলবাৰী পুতেকৰ
ডোহ ডোহ কৰে গাঁৰি। কিনো সেইটো আতুত প্ৰাণী
কোৱাচোন ভাৰি গুণি। উঃ কোমোৰা।

(৩২) মন্ত্ৰ : অতি পুৰণি কালৰ পৰাই মন্ত্ৰৰ প্ৰচলন
আমাৰ সমাজত চলি আহিছে। দেৱতা, অপদেৱতা, ৰোমাৰ-
আজাৰ, ৰিপদ-আপদ, শত্ৰু আদিৰ পৰা ৰক্ষা পাবলৈ আৰু
অনেক উদ্দেশ্য আগত ৰাখি এই মন্ত্ৰবোৰ প্ৰয়োগ কৰা হয়।
এইবোৰৰ শ্ৰেণী বহু। এই মন্ত্ৰবোৰৰ প্ৰতি সাধাৰণ মানুহৰ
সহজাত আকৰ্ষণ তথা দুৰ্বলতা এক লক্ষণীয় দিশ। যেনে :

"খালৰ পাৰৰ যথিনী তোক ৰান্ধি থও আজি।
নদীৰ পাৰৰ যথিনী তোক ৰান্ধি থও আজি।
ওৰে ওখে ভূত ভোৰ জানো জন্ম জাতি
ভাদা মাহা মঙ্গলবাৰে ভৈলা উতপতি
হা হুংকাৰ কৰি যা লংকাৰ পাৰ
নাহিৰি মোৰ ৰোগীৰ সীমা গনচাৰ
ওং হুং জুং ৰং ফাং : ফুঃ।"

হোমেন বৰগোহাঞিৰ উপন্যাসত জীৱনৰ বিয়লি বেলা

✻ বঞ্জু ঠাকুৰীয়া
প্ৰবক্তা, অসমীয়া বিভাগ

আধুনিক অসমীয়া উপন্যাস জগতৰ এগৰাকী সু-
প্ৰতিষ্ঠিত উপন্যাসিক হ'ল হোমেন বৰগোহাঞি। হোমেন
বৰগোহাঞিৰ উপন্যাস ৰাজিত মানৱ জীৱনৰ বিভিন্ন সমস্যা,
সমাজ ব্যৱস্থাৰ বিভিন্ন কেৰোণ, মানৱ মনৰ পুংখানুপুংখ
বিশ্লেষণৰ লগতে আধুনিক উপন্যাসৰ বিভিন্ন ধাৰাৰ
প্ৰতিফলন ঘটিছে। বৰগোহাঞিদেৱে নিজৰ জীৱনৰ বাস্তৱ
অভিজ্ঞতাবোৰকে তেওঁৰ প্ৰায়কেইখন উপন্যাসত ব্যক্ত
কৰিছে জেম চ'জয়ছ বা ডি.এইচ. লৰেণ্স ৰীতিৰে।
বৰগোহাঞিদেৱক বাককৈ প্ৰভাবান্বিত কৰিছে জন ষ্টুৱাৰ্ট মিল,
বডিলেয়াৰ জা-পল-চাট্ৰে, ছিগমণ্ড ফ্ৰয়ড, এলবাৰ্ট মৰাভিয়া,
এলবেয়াৰ কেমু, টলষ্টয়, ভণ্টেয়াৰ, চৈয়দ আব্দুল মালিক,
দেৱকান্ত বৰুৱা আদিৰ লেখনিয়ে।

হোমেন বৰগোহাঞি দেৱৰ উপন্যাসত মানৱ জীৱনৰ
বিচিত্ৰ ৰং ৰূপ প্ৰতিফলিত হৈছে। নিজৰ জীৱনৰ বাস্তৱ
অভিজ্ঞতাৰ ভিত্তিত মানুহৰ শৈশৱ কালটোক স্পষ্ট ৰূপত
তুলি ধৰিছে 'সাঁউদৰ পুতেকে নাও মেলি যায়' উপন্যাসত।
শৈশৱ কালৰ হুহু ৰণনানাৰে 'সাঁউদৰ পুতেকে নাও মেলি
যায়' উপন্যাসখন অসমীয়া উপন্যাস সাহিত্যৰ ভিতৰতে
এখন অগতানুগতিক উপন্যাস। শৈশৱ কালৰ চিত্ৰনেৰে
'সাঁউদৰ পুতেকে নাও মেলি যায়' উপন্যাসখন যেনেদৰে
এখন ব্যতিক্ৰমধৰ্মী উপন্যাস, ঠিক তেনেদৰে মানুহৰ বাৰ্ধক্য
জীৱনৰ অসহনীয় যন্ত্ৰণাৰ লগতে নৈতিক মূল্যবোধৰ চিত্ৰ
অংকণেৰে "অস্তৰাগ" অসমীয়া উপন্যাস জগতৰ এক
বিস্ময়কৰ সৃষ্টি। বৰগোহাঞিদেৱে তেওঁৰ আত্মজীৱনীমূলক
গ্ৰন্থ "ধুমুহা আৰু ৰামধেনু"ৰ দ্বিতীয়খণ্ডত "অস্তৰাগ"
উপন্যাস লিখাৰ পটভূমি সম্পৰ্কে এনেদৰে কৈছে—
"কেবাটাও জীৱন মৰ্মস্তুদ কাৰুণ পৰিণতি দেখাৰ বা শুনাৰ
দুৰ্ভাগ্য মোৰ হৈছে যিবোৰক অৱলম্বন কৰি মই 'অস্তৰাগ'

নামৰ উপন্যাস লিখিছো। (ধুমুহা আৰু ৰামধেনু, পৃষ্ঠা :
১৯৭)

মানৱ জীৱনৰ এক কৰুণ তথা নিৰ্মম সত্য হ'ল
বাৰ্ধক্য। জন্মিলে যেনেকৈ মানুহ মৰিবই লাগিব, ঠিক
তেনেকৈ যৌৱনৰ দূৰন্ত গতিৰে গৈ থাকোতে এদিন ক'ব
নোৱাৰাকৈ মানুহ থমকি ৰ'ব লগা হয় বাৰ্ধক্যৰ নিকৰুণ
অৱস্থা। বাৰ্ধক্য মানৱ জীৱনৰ এনেকুৱা এটা অৱস্থা য'ত
মানুহ জীয়াই থাকিও মৃতপ্ৰায়। 'অস্তৰাগ' উপন্যাসখনৰ
নামটোৱে এই ব্যঞ্জনাখিনিকে যেন প্ৰতিফলিত কৰিছে।
আবেলি মাৰ যাব ধৰা বেপিটো যেনেকৈ চাক্ষুষ দৃষ্টিৰে ৰং
খিনিহে দেখা যায়, কিন্তু তাৰপৰা কোনো উত্তাপ পোৱা
নায়। ঠিক তেনেদৰে মানৱ জীৱনৰো বাৰ্ধক্য কালটোত
মানুহ ৰৈ থাকে সিপাৰৰপৰা অহা ডাকৰ অপেক্ষাত, উশাহ-
নিশাহ লৈ মাথো বাছি থাকে, জীয়াই থকাৰ কোনো স্পৃহা
বা জীৱনৰ চঞ্চল গতি এই কালছোৱাত দেখা নাযায়।

যুৱদ্বৈতৰ যুগৰ পৰিবৰ্তিত সমাজ ব্যৱস্থাই ভাৰতৰ
লগত অসমৰো যৌথ পৰিয়াল ব্যৱস্থাৰ ওপৰত আঘাত
হানে। অসমৰ অৰ্থনীতি, ৰাজনীতি, সামাজিক বাতাবৰণ
সকলোতে দ্ৰুত পৰিবৰ্তন আহিল। কৃষিভিত্তিক সমাজ লাহে
লাহে উদ্যোগ ভিত্তি সমাজলৈ পৰিবৰ্তিত হ'বলৈ ধৰিলে।
এটা আত্মসৰ্বস্ব মনোবৃত্তিয়ে অসমৰ সমাজৰ গাঠনিটো ভাগি
চিগি চুৰমাৰ কৰিলে। যৌথ পৰিয়াল ভাগি একক পৰিয়ালৰ
সৃষ্টি হ'ল আৰু মানুহ ধাংলি মেলিলে চহৰলৈ। আমাৰ
অৰ্থহীন শিক্ষাব্যৱস্থা আৰু প্ৰতীচ্যমুখী মানসিকতাই আমাক
গাঁৱৰ সহজ সৰল পৰিবেশৰপৰা আতৰাই আনি নগৰৰ
ব্যক্তিকেন্দ্ৰিক আৰু জটিল পৰিবেশত সংস্থাপিত কৰিলে।
আধুনিক পৰিবৰ্তিত ব্যৱস্থাত উচ্চশিক্ষা লৈ বা অধ্বশিক্ষিত
হৈ পুতেকবোৰে নিজৰ ল'ৰা তিৰোতা লৈ কৰ্মক্ষেত্ৰৰ দোহাই

দিয়েই হওক বা অৰ্থনৈতিক তাড়নাতেই হওক চহৰত থাকিব লগা হোৱাত গাঁৱত থকা বুঢ়া মাক-বাপেকবোৰৰ নিজান চেলত বন্দী কয়দীৰ নিচিনাকৈ মৃত্যুৰ ক্ষণ গনাৰ বাহিৰে যেন আন একো উপায় নাই। আধুনিক অৰ্থসৰ্বস্ব আৰু ব্যক্তিকেन्द्रিক পৰিয়াল ব্যৱস্থাত বাৰ্ধক্য কিমান ভয়াবহ আৰু কৰুণ অৱস্থা তাক মৰ্মে মৰ্মে উপলব্ধি হয় হোমেন বৰগোহাঞিৰ 'অস্তৰাগ' আৰু 'পিতা পুত্ৰ' পঢ়ি উঠি। প্ৰজন্ম ব্যৱধান আৰু বাৰ্ধক্যৰ সমস্যাটোক সাৰ্থকভাৱে ৰূপায়িত কৰা উপন্যাস অসমীয়া সাহিত্যত আৰু কেইখনমান আছে। এইক্ষেত্ৰত চন্দ্ৰপ্ৰসাদ শইকীয়াৰ 'জন্মান্তৰ', শীলভদ্ৰৰ 'গধূলি', ড° ভবেন্দ্ৰনাথ শইকীয়াৰ 'অস্তৰীপ', দেবেন্দ্ৰ নাথ আচাৰ্যৰ 'অন্যুগ', 'অন্যুৰূপ' আদিৰ নাম ল'ব পাৰি।

হোমেন বৰগোহাঞিৰ 'পিতাপুত্ৰ'ত ৰূপায়িত হৈছে স্বাধীনোত্তৰ কালৰ অসমৰ উৰলি যোৱা অৰ্থব্যৱস্থা অৰ্থহীন উচ্চশিক্ষাৰ অন্তসাৰ শূন্যতা, নীতিভ্ৰষ্ট আদৰ্শভ্ৰষ্ট এচাম উশুংখল যুৱকৰ লগতে পৰিৱৰ্তিত সমাজত এখন ঘৰ ধৰি ৰাখিবলৈ চেষ্টা কৰা বুঢ়া এজনৰ কৰুণ কাহিনী। এসময়ৰ আঢ়াবন্ত অভিজাত পৰিয়ালৰ মুৰব্বী বুঢ়া শিৱনাথ। শিৱনাথৰ তিনি পুত্ৰ—গৌৰীনাথ, লক্ষ্মীনাথ আৰু কালীনাথ। নিজকে আধুনিক শিক্ষাৰে শিক্ষিত বুলি ভবা গৌৰীনাথে বাপেকৰ অমতত নিজৰ পছন্দমতে বিয়া বাৰু কৰাই ঘৰৰপৰা আতৰত থাকে। ঘৰৰ প্ৰতি বুঢ়া মাক বাপেকৰ প্ৰতি তেওঁ কোনো কৰ্তব্যবোধ অনুভৱ কৰা নাই। ইফালে লক্ষ্মীনাথ পৰিৱৰ্তিত সমাজত তাল মিলাই চলিব নোৱাৰা আৰু তাল নৈতিক শিক্ষাৰ অভাৱত বিপথে পৰিচালিত হৈ মদ, জুৱা, নাৰীৰ মাজত জীৱনৰ কিবা মাদকতা বিচাৰি পোৱা লক্ষ্যভ্ৰষ্ট, আদৰ্শভ্ৰষ্ট আধুনিক সমাজৰ এচাম উশুংখল যুৱকৰ প্ৰতিনিধি। কালীনাথ হ'ল মধ্যপন্থী। কালীনাথে সমাজ ব্যৱস্থাৰ এটা আমূল পৰিবৰ্তন বিচাৰে, কিন্তু তেওঁ তেওঁৰ বন্ধু সৌমিত্ৰৰ নিচিনাকৈ সেই পৰিবৰ্তন সন্ত্ৰাসৰ জড়িয়তে বা সশস্ত্ৰ সংগ্ৰামৰ জড়িয়তে আহিব বুলি নাভাবে। তেওঁৰ মন এফালে অতীতৰ পৰম্পৰাগত সমাজৰ নৈতিক দিশটোৰ প্ৰতি আৱদ্ধ, আনফালে সাময়িক পৰিবৰ্তনৰ কোৱাল বতাহতো আক্ৰান্ত। পৰিৱৰ্তিত সমাজৰ এই কু-পৰিবেশে

আৱৰি ধৰিছে মহমূলি গাওঁ। বুঢ়া শিৱনাথ যেন দ্বিতীয় মহাসমৰে বিধস্ত কৰা পৃথিৱীখনৰ শেষ স্তম্ভ। শিৱনাথ নিৰীৰ্ণ ঠাইত অলৰ অচৰ। আহিব ধৰা পৰিবৰ্তনক তেওঁ মানি নোখোজে। যাৰ বাবে তেওঁ অপমানিত হব লগা হৈছে উপশিক্ষিত পুত্ৰৰ হাতত। প্ৰজন্মৰ ব্যৱধানৰ লগতে আৰু আদৰ্শহীন ফোপোলা শিক্ষা ব্যৱস্থাও আমাৰ নৈতিকতা স্থলনত সহায় কৰিছে। যাৰ চিকাৰ হব লগা হৈছে শিৱনাথৰ নিচিনা বহু বুঢ়া পিতৃ-মাতৃবোৰে। উপন্যাসখনত শিৱনাথ মানসিক যন্ত্ৰণা, চিতকাৰ বৰ কৰুণ আৰু হৃদয় বিদাৰক— "এই অপমান সহিবলৈ তুমি মোক কিয় জীয়াই ৰাখিছা? প্ৰভু? কি পাপত তুমি মোক এই নৰক যন্ত্ৰণা ভোগাইছা? এই মুহূৰ্ততে পৃথিৱী বিদীৰ্ণ কৰি তুমি মোক জীৱন্ততে সমাধিস্থ কৰিব নোৱাৰানে?" (পিতা-পুত্ৰ)

পুত্ৰৰ হাতত লাঞ্চিত এয়া কেৱল শিৱনাথৰ আৰ্তনাদ নহয়; বৰ্তমান আধুনিক সমাজত নিজৰ আদৰ্শৰ ধৰি ৰাখিবলৈ চেষ্টা কৰা প্ৰত্যেক গৰাকী বুঢ়া মাক-বাপেকৰ আৰ্তনাদ। পৰম্পৰাগত এখন সমাজত মানুহ বুঢ়া হৈ বৰ্দ্ধিত বাচি থকাতো এটা গৌৰৱৰ বিষয় বুলিহে পৰিগণিত হৈছিল। পো-বোৱাৰি নাতি-নীতিনীৰে সৈতে পৰিবেষ্টিত হৈ থকা এটা পৰিয়ালত বৃদ্ধাৱস্থাই শাৰীৰিক ভাৱে কিছু পীড়া দিলেও মানসিক ভাৱে কিন্তু ই পীড়া দিব নোৱাৰে। ঘৰখনৰ আটাইত মৰম স্নেহ পৰিচৰ্যাৰ মাজত দিন কটাই বুঢ়া কালত মানুহে এই পৃথিৱীখনক নতুনকৈ ভালপাবলৈহে আৰম্ভ কৰে। কিন্তু তাৰ বিপৰীতে বৰ্তমান আমাৰ আধুনিক সমাজ জীৱন বাৰ্ধক্যটো এটা ভয়াবহ সমস্যা হিচাপে দেখা দিছে। হোমেন বৰগোহাঞিৰ 'অস্তৰাগ'ত আধুনিক যুগৰ ব্যস্ত মানৱ প্ৰফেট দিলীপ সম্মুখীন হৈছে তেওঁৰ দেউতাকৰ বাৰ্ধক্য পৰিপ্ৰেক্ষিত আধুনিক সমাজ জীৱনত বাৰ্ধক্যৰ সমস্যা দিলীপৰ মানত বাৰ্ধক্যৰ কবলত পৰা দেউতাকৰ শাৰীৰিক আৰু মানসিক পীড়াই যথেষ্ট কষ্ট দিছে। এই কষ্ট তেওঁৰ মনত দুগুণ হৈছে যেতিয়া তেওঁৰ সাধ্যানুসাৰে দেউতাকৰ এই কষ্ট লাঘৱ কৰাত ব্যৰ্থ হৈছে। দ্বিতীয়তে আধুনিক মৰ্যাদা পৰিবাৰিক সমস্যা বাঢ়ি যোৱাত মানুহৰ বাৰ্ধক্য কালটো অধিক বেছি বেদনাদায়ক আৰু পীড়াদায়ক হৈ পৰাটোৱে দিলীপৰ

মনত অধিক বেদনাৰ সঞ্চাৰ কৰিছে লগতে বাৰ্ধক্যৰ প্ৰতি এটা চৰম ঘৃণা আৰু বিদ্ৰোহৰ মনোভাৱ তেওঁৰ জাগি উঠিছে। দিলীপে এনেকুৱা মানসিক অন্তৰ্দ্বন্দ্বত ভুগি থাকি তাৰ উপশম বিচাৰি তেওঁৰ এডভোকেট বন্ধু কাৰ্তিক বসু আৰু চন্দ্ৰৰ ওচৰ চাপিছে। দুয়ো বন্ধুৰ লগতে ড° শৰ্মাৰ মানৱ জীৱনৰ বাৰ্ধক্য কালটোৰ কিছুমান বাস্তৱ তথা সাৰগৰ্ভ কথাই সাময়িক ভাৱে দিলীপৰ মনক আস্থান্ত কৰিলেও দিলীপ সম্পূৰ্ণভাৱে চিন্তা মুক্ত হব পৰা নাই।

উপন্যাসখনত আজিৰ যুগৰ দিলীপৰ দেউতাক আৰু বলৰাম ঠিকাদাৰৰ দৰে মানুহবোৰৰ অৱস্থা অতি দুখ লগা হিচাপে দেখুওৱা হৈছে। জীৱনৰ ডিঙাখন সিপাৰৰ ঘাট পোৱাৰ সময়তে এওঁলোকৰ একো আশা কৰিবলৈ নাই, নতুন কিবা এটা কৰি নিজকে ব্যস্ত ৰাখিবলৈ তেওঁলোক অপৰাগ, অক্ষম। কোনো নাই তেওঁলোকক এঘাৰি সাদৰি মাত দিবলৈ। গোটেই জীৱনটো তেওঁলোকে উছৰ্গা কৰিলে আপোন দেহৰ সন্তানলৈ, কিন্তু নিজৰ জীৱনৰ একেবাৰে শেষ দিনকেইটা তেওঁলোকে থাকিব লগা হ'ল মৃত্যুদণ্ডেৰে দণ্ডিত নিজান চেলত অপেক্ষা কৰি থকা কয়দীৰ নিচিনাকৈ। মৃত্যুৰ কাৰণে অপেক্ষা কৰি থকাৰ বাহিৰে তেওঁলোকৰ যেন একো কৰিবলগীয়া নাই।

উপন্যাসখনত আধুনিক সমাজৰ পাৰিবাৰিক গাঠনিত আৰু আধুনিক নগৰীয়া জীৱন পদ্ধতিতহে বৃদ্ধা অৱস্থাৰ নিসঙ্গতা আৰু শুশ্ৰূষাহীনতাৰ সমস্যাটোক স্পষ্ট ভাৱে দেখুওৱা হৈছে। দিলীপৰ বৃদ্ধ পিতৃয়ে যেতিয়া বাধ্যত পৰি গাওঁ এৰি দিলীপৰ লগত নগৰৰ ঘৰলৈ আহিছে, তেতিয়া পো-বোৱাৰী, নাতি-নাতিনীৰ লগত থাকিও তেওঁ গৰ্ভীৰ নিসঙ্গতাবোধত ভুগিছে। বুঢ়াই নগৰলৈ অহাৰ পিছত উপলব্ধি কৰিছে— "বাৰ্ধক্য যেন আধুনিক মানুহৰ চকুত এটা অপৰাধ।" দিলীপই হ'ল ওচৰৰ বুঢ়া-বুঢ়ীহালৰ ঘৰলৈ গৈ তেওঁৰ উক্ত ধাৰণা বেছি দৃঢ় হৈছে— "আজিকালি বহুত মানুহে কোনোবা ল'ৰালৈ ছোৱালী বিয়া দিয়াৰ আগতে ল'ৰাৰ ৰূপ, গুণ, স্বভাৱ, চৰিত্ৰ, উপাৰ্জন আদি বংশ পৰিচয় বিচাৰ লগতে আৰু এটা কথা বিচাৰ কৰিবলৈ আৰম্ভ কৰিছে সেইটো হ'ল ল'ৰাৰ বুঢ়া মাক-বাপেক আছে নেকি? বৃদ্ধা

অৱস্থাত এনেবোৰ উপলব্ধিয়ে দিলীপৰ দেউতাকক শেষত বেলেগ ধৰণে ব্যাধিগ্ৰস্ত কৰিছে, যাক চিকিৎসা বিজ্ঞানৰ ভাষাত কোৱা হয় "ছোইল ডিমেছিয়া" বুলি। ইয়াৰ ফলত স্মৃতি ভ্ৰংশ হয় চিন্তা শক্তি অৱক্ষয় হয় শেষত মানসিক বিকৃতি বা উন্মাদ অৱস্থাৰ সৃষ্টি হয়। এই অৱস্থা জীৱনৰ এক কৰুণ অৱস্থা। উপন্যাসখনতে ড° শৰ্মাৰ কথাত মাজেৰে নাট্যকাৰ ইবচেন, এমাৰছন আদি মনিষীৰ এই ৰোগগ্ৰস্ত হৈ জীৱনৰ শেষত কি পুতৌ লগা অৱস্থা হৈছিল তাৰ অতি বাস্তৱ আৰু বেদনাদায়ক বৰ্ণনা দিয়া হৈছে। লগতে দিলীপৰ অভিজ্ঞতালব্ধ মথুৰা পণ্ডিতৰ জৰিয়তেও এই শোক লগা কৰুণ অৱস্থাক আৰু প্ৰকট কৰি দেখুওৱা হৈছে। একালৰ গাঁৱৰ সকলোৰে নমস্য সভা শুৱনি পুৰুষ "নায়মাত্মা বলহীনে নলভ্যঃ" উপদেশেৰে উদ্দীপ্ত কৰা মথুৰা পণ্ডিতক বাৰ্ধক্যই পণ্ডিতনীৰ ভাষাত "এটা গছৰ মূঢ়া"ত পৰিণত কৰিছে।

উপন্যাসখনত আজিৰ যুগত বাৰ্ধক্য সমস্যাটোৰ এটা কৰুণ কাৰণ হিচাপে দেখুৱাইছে "জেনেৰেশ্যন গ্যাপ"ক। দিলীপৰ বৃদ্ধ দেউতাক আৰু দিলীপৰ সন্তানৰ মাজত যিটো পুৰুষৰ ব্যৱধান, সেইটোৰ বাবেও দিলীপৰ দেউতাক নিসংগহীনতাত ভুগিছে। তাৰ উপৰি কৰ্ম ব্যস্ততাৰ লগতে উচ্চ শিক্ষাই গাঁৱৰ প্ৰতি মানুহৰ এটা অনীহাৰ মনোভাৱেই আজিৰ যুগত মানুহৰ বাৰ্ধক্যৰ সমস্যাক অধিক জটিল কৰি তুলিছে। উপন্যাসখনত কাশীৰাম পণ্ডিতৰ জৰিয়তে এই কথাটোকে কব বিচৰা হৈছে। আজিও পূৰ্বৰ গাঁৱলীয়া সমাজ পদ্ধতিতে থকা চহা লোক এজনৰ পৰিয়ালত বাৰ্ধক্যৰ সমস্যা ইমান উৎকট ৰূপত দেখা নাযায়। বৃদ্ধ কাশীৰাম পণ্ডিতৰ তিনিটা ল'ৰাৰ কোনোটিয়েই দিলীপৰ দৰে উচ্চ শিক্ষিত হৈ গাওঁ এৰিব লগীয়া নহ'ল। পৰম্পৰাগত গাঁৱলীয়া পদ্ধতিতে আৰু গাঁৱতে থকা তেওঁৰ পুতেক বোৱাৰীয়েকহঁতে সয়েহে তেওঁক মৰম, স্নেহ, শুশ্ৰূষা কৰিবলৈ সক্ষম হয়! কাশীনাথ পণ্ডিতৰ নিজৰ ভাষাত "হাকিম মনচুপ হব পৰা হ'লে সিহঁতো নিশ্চয় সুখী নহ'লহেঁতেন, কিন্তু কপালত নাছিল কাৰণে সিহঁতে বোপা ককাৰ বৃত্তিটোকে ধৰি গাঁৱৰ মাটি কামুৰি থাকিব লগীয়া হোৱাত বুঢ়া কালত মোৰ সুখ হৈছে।" গাঁৱৰ বলোৰাম ঠিকাদাৰৰ পুতেকহঁত ডাক্তৰ, ইঞ্জিনিয়াৰ হৈ

গাঁৱৰ ঘৰ এৰি বিলাত ফেৰাত হৈ বিদেশত থকাত বুঢ়াৰ মৰাশালী যেন ঘৰখনত মৃত্যুৰ বাবে বাট চাই থকাৰ বাহিৰে আৰু একো নোহোৱা অৱস্থালৈ আঙুলিয়াই দি পণ্ডিতে কৈছে— “আমাৰ দিনৰ বুঢ়া কাল এনেকুৱা নাছিল, মানুহে মৰিবলৈ ভয় কৰিছিল। কিন্তু বুঢ়া হ'বলৈ ভয় কৰা নাছিল, এতিয়া যুগৰ পৰিবৰ্তন এনেকৈ হ'ব ধৰিছে যে মানুহে মৃত্যুতকৈ বুঢ়া কালকহে বেছি ভয় কৰা হৈছে।”

সিপাৰলৈ যোৱাৰ ডাকৰ অপেক্ষা কৰি বিচনাতে পেচাবৰ সৈতে লেটি লৈ শুই থকা বাপেকৰ কাষত বহি দিলীপে উপলব্ধি কৰিছে বৃদ্ধ অৱস্থা আৰু মৃত্যুৰে কাকোৱেই কেতিয়াও ক্ষমা নকৰে, ই আহিবই। ডেকা কালত আটাইতকৈ বেগী ঘোঁৰাটোত উঠি আকাশলৈ চেকুৰ মাৰিব খোজা দিলীপৰ কল্পনাৰ ৰাজকোঁৱৰ তেওঁৰ দেউতাকে আজি নিজৰ পেচাব আৰু বিষ্টা লেটিলে বাৰ্ধক্যৰ নিৰ্মম হাতোৰাৰ আঁচোৰত ক্ষত বিক্ষত হৈ পৰি আছে। মৃত্যুমুখী দেউতাকৰ দৰে প্ৰৌঢ়তাৰ কাষ চপা দিলীপো অসহায়। দিলীপৰ দেউতাকে বিচাৰে পুতেক নাতি-নাতিনীৰ প্ৰাণৰ পৰশ। দিলীপে বিচাৰে তেওঁ তেওঁৰ দেউতাকৰ প্ৰতি থকা কৰ্তব্য আৰু দেউতাকৰ আজন্ম আত্মদানৰ প্ৰতিদান দিবলৈ। কিন্তু আধুনিক কৰ্মব্যস্ত দিলীপ আৰু তেওঁৰ পুত্ৰ পৰিবাৰে দেউতাকৰ প্ৰতি থকা কৰ্তব্যখিনি ঠিকমতে কৰিব নোৱাৰে বা পৰা নাই। তাতেই প্ৰজন্মৰ ব্যৱধানৰ সমস্যাৰ বাবে আমাৰ পৰম্পৰাগত সমাজত “ককা আৰু নাতিলাৰ” মাজৰ যিটো মৰম, কোমল মধুৰ সম্পৰ্ক সেইটো চহৰত বাসকৰা দিলীপৰ পুত্ৰ কন্যা আৰু দিলীপৰ দেউতাকৰ মাজত হৈ উঠা নাই। এইখিনিতে কবি নৱকান্ত বৰুৱাৰ এটি কবিতাৰ পংক্তিলৈ মনত পৰিছে যত তেওঁ আশা কৰিছে বৰ্তমান মানুহৰ শান্তি কেৱল পৰম্পৰাগত সমাজ ব্যৱস্থাতহে পোৱা যাব। মানুহে শান্তি বিচাৰি পাব তাতেহে—

“আমাৰ কাৰণে যদি শান্তি আছে আশা আছে
চিৰ শিশু মানুহৰ মহামুঢ়তাত
তামোলৰ পিকসনা আইতাৰ
জখলা চুমাত।”

আধুনিক সমাজ ব্যৱস্থাই, আধুনিক পৰিবৰ্তনমুখী নতুন প্ৰজন্মৰ বাবে যেন আজি আমাৰ সমাজত বাৰ্ধক্যৰ সমস্যাৰ

এটা ভয়াবহ সমস্যা ৰূপে দেখা দিছে।

বৰগোহাঞিদেৱে ‘অস্তৰাগ’ উপন্যাসখনত কেৱল বাৰ্ধক্য সমস্যাটো প্ৰকট কৰি দেখুওৱা নাই। ইয়াত ‘বাৰ্ধক্য আৰু মৃত্যু’ক এক বিশেষ দৃষ্টিভংগীৰে অংকণ কৰা হৈছে। ইয়াত বাৰ্ধক্যক এক মানৱ জীৱনৰ অংশ হিচাপে কব বিচাৰ হৈছে। ড° শৰ্মাই দিলীপক বাৰ্ধক্য অবিহনে মৃত্যু মানৱ কাৰণে এক অসহনীয় যন্ত্ৰণা বা অধিক বেদনাদায়ক হ'লহেতেন বুলি বুজনি দিছে। বাস্তৱ দৃষ্টিৰে চালেও এই কথাটো ওলাই পৰে। ডেকা কালত হঠাৎ দৃৰ্ঘটনাত পতিত হৈ কাৰোবাৰ মৃত্যু হ'লে, সেই মৃত্যু হয় অতিকৈ বেদনাদায়ক আৰু ক্ষতিকাৰক। কিন্তু জীৱনৰ সকলো কৰ্তব্য শেষ কৰি যেতিয়া বাৰ্ধক্য কালত উপনীত হৈ কোনোবাই চিৰ বিদায় লয়, সেই মৃত্যু সিমান বেদনাদায়ক নহয়। গতিকে ড° শৰ্মাৰ সৈতে একমত হৈ আমিও কব পাৰো যে মৃত্যু অবিহনে যিদৰে মানৱ জীৱন আমনিদায়ক এক অন্তহীন যাত্ৰাত পৰিণত হ'ব, ঠিক তেনেদৰে বাৰ্ধক্য অবিহনে মৃত্যুও হ'ব এক নাৰকীয় যন্ত্ৰণা।

বৰগোহাঞিদেৱে ব্যক্তিগত অভিজ্ঞতালব্ধ কাহিনীকৈ তেওঁৰ উপন্যাসৰাজিত অংকন কৰিছে, তেওঁৰ অনন্য সাধাৰণ দৃষ্টিভংগীৰে। উপন্যাসিকৰ নিজস্ব জীৱন দৰ্শন যিমান মহৎ হয়, তেওঁৰ দ্বাৰা বিৰচিত উপন্যাস কলাও সিমান মহৎ শিক্ষা কৰ্মৰূপে পৰিগণিত হয়। বৰগোহাঞিদেৱৰ ক্ষেত্ৰতো এই কথাটো প্ৰযোজ্য। বৰগোহাঞিদেৱৰ মহৎ জীৱন দৰ্শনৰ পৰিচয় তেওঁৰ উপন্যাস ৰাজিত প্ৰতিফলিত হৈছে। মানৱ দৰদী এইগৰাকী উপন্যাসিকৰ মানৱ জীৱনৰ প্ৰতি, বিশ্ব প্ৰকৃতিৰ প্ৰতি থকা অগাধ প্ৰেম ‘অস্তৰাগ’ৰ লগতে ‘পিতাপুত্ৰ’, ‘সুবলা’, ‘মৎস্যগন্ধা’ আদি উপন্যাসত প্ৰকাশ পাইছে। ক্ষণভংগৰ এই ক্ষুদ্ৰ জীৱনক মানুহে মহৎ জীৱনলৈ পৰিগণিত কৰিব পাৰে। আৰু মহত্বৰ জীৱনৰ কৰ্ম যি কোনো এজন মানুহে কৰিব পাৰে। মানৱ জীৱন ক্ষণভংগৰ হলেও প্ৰকৃতি চিৰন্তন। মৃত্যুৰ পিছত এই অনন্ত জগতৰ মাজতে মানুহ জীয়াই থাকিব পাৰে অনন্ত কাললৈ। এনে ধাৰণাৰ প্ৰতিফলনে বৰগোহাঞিদেৱৰ উপন্যাসৰাজি অসমীয়া সাহিত্যত এক বিশেষ স্থান লাভ কৰিবলৈ সক্ষম হৈছে। ■

দুৰৱিত নিয়ৰ উত্পত্তি

গল্প

দূৰৰিত নিয়ৰৰ উচুপনি

০৫ ইমদাদুৰ বহমান
স্নাতক, তৃতীয় বৰ্ষ (অনাৰ্চ)

মানৱ জীৱন বৰ জটিল, বৰ মধুৰ, বৰ ভয়াবহ আৰু অতি দুৰ্বহ। অশেষ কষ্ট, ধৈৰ্য আৰু পৰিশ্ৰমৰ ফলতহে এটি সুখৰ জীৱন লাভ কৰিব পাৰি। সুখ-দুখ, আশা-নিৰাশাৰ সমাহিত এটি ক্ষণস্থায়ী, অনিশ্চিত মানৱ জীৱন। মানসিক অশান্তি মানৱ জীৱনৰ অভিশাপ স্বৰূপ। টকা-পইচা, অজস্ৰ সম্পত্তিয়েও মানুহক শান্তি দিব নোৱাৰে।

পৃথিৱীখন এখন খেলপথাৰ মাথোন। মানুহ আৰু অন্য প্ৰাণীবোৰে জীৱনৰ লগত খেলি আছে, সংগ্ৰাম কৰিছে জীয়াই থাকিবলৈ। পৃথিৱীৰ এটি পাৰত আছে মৃত্যু উপত্যকা আৰু আনটো পাৰত আছে জীৱনৰ সোণোৱালী বাট। এক ভয়াবহ পৰিস্থিতি, জীয়াই থকাৰ কঠোৰ সংগ্ৰাম, তাৰ মাজতেই ভাৱৰ আদান-প্ৰদানৰ ফলত গঢ়ি উঠে আত্মীয়তা।

মানুহ সামাজিক প্ৰাণী, জীৱ। সৰল, স্নেহ, সমতাৰে মানুহ জীয়াই থাকিব বিচাৰে। বিকাশ এখন সহজ সৰল সমাজৰ এজন উদীয়মান যুৱক। মনত অজস্ৰ আশা আৰু ৰূপালী সপোন। জীৱন সংগ্ৰামৰ কাইটীয়া পথৰ এজন সাধাৰণ যাত্ৰী। যাৰ প্ৰাণত আছে আকাশৰ উদাৰতা। তথাপিও সি আজি দিশহাৰা পথিক, একাৰ পথৰ যাত্ৰী। জীৱনৰ সকলো হেৰুৱাই একাৰ মাজত পোহৰ বিচাৰি ফুৰা এজন সাহসী সৈনিক।

আধুনিক পৃথিৱীত কিছুমান ব্যক্তিয়ে প্ৰেমক প্ৰশ্ৰয় দিলে তেওঁলোকৰ ব্যক্তিত্বৰ ওজন কমি যাব বুলি ভয় কৰে, সেইবাবে তেওঁলোকৰ নিজৰ ব্যক্তিত্বক আইনাৰ সজাত বান্ধি ৰাখিব বিচাৰে। ফলত ব্যক্তিত্ব আইনাৰ সজাত মৰহি যাবলৈ বাধ্য হয়। আধুনিক জীৱন হয় এক মুৰ্খামী। কিন্তু বিকাশ এই ধাৰণাৰ সম্পূৰ্ণ বিপৰীত।

সেয়ে ঈশ্বৰৰ মহান শক্তি, প্ৰেমিক-প্ৰেমিকা ঈশ্বৰৰ দৃষ্টিত ফুল স্বৰূপ। প্ৰেমক লৈয়ে মানৱ সমাজখন পৰিচালিত। প্ৰেমৰ অনুভূতি এক স্বৰ্গীয় অনুভূতি। প্ৰেমৰ

লগত ঈশ্বৰৰ আশীৰ্বাদ থাকে। প্ৰেমৰ লগত আত্মবিশ্বাস, পবিত্ৰতা, পাৰস্পৰিক বুজাবুজি আৰু মনৰ দৃঢ়তা থাকিলে পৃথিৱীৰ কোনো শক্তিয়েই বাধা দি ৰাখিব নোৱাৰে। প্ৰেমে জীৱন পথৰ প্ৰবল ধুমুকো ধ্বংস কৰিব পাৰে। ইয়াৰ শক্তি অতুলনীয়। তথাপিহে প্ৰেমৰ মাজলৈ কেতিয়াবা বিচ্ছেদ আহে, যেতিয়া প্ৰেমিক-প্ৰেমিকাই নিজৰ ওপৰতে আস্থা আৰু বিশ্বাস হেৰুৱায়।

ভাবি চালে জীৱনটো সুন্দৰ যেনেই লাগে, কিন্তু বাস্তৱৰ শোক-খুন্দাত ভাগৰি পৰোতে যেতিয়া ভাগ্যইয়ো প্ৰতৰণা কৰে, যেতিয়া জানো জীৱনটো সুন্দৰ বুলি ভাবি পুনৰ জীয়াই থাকিবলৈ বিচাৰি কিবা অৰ্থ আছে! কিন্তু জীয়াই থকাটো অতি প্ৰয়োজন, কিয়নো মানুহে মানুহক প্ৰতৰণা কৰিলেও, প্ৰকৃতিয়ে অথবা ভগবানে প্ৰতৰণা নকৰে। সেই একোটি আশা বুকুত সাৰটি লৈ জীয়াই আছে বিকাশ, জানোচা সোণোৱালী অতীত ঘূৰিয়ে আহে। .... দুখৰ মাজতো কেতিয়াবা সুখ আছে, সেই সুখ পৰম সুখ।

মানুহৰ হৃদয় যেতিয়া কথাৰে ভৰি পৰে, তেতিয়া নিসঙ্গতাই হয় মানুহৰ সঙ্গী। যোৱা দুটি বছৰে নিসঙ্গতাক সঙ্গী হিচাপে লৈ বিকাশে কলিকতাত এম.এ. ডিগ্ৰী লৈ ঘৰলৈ ওভটিছে। হেৰোৱা বস্তু পোৱাৰ আশাত মনটো নাচিব ধৰিলে। বিকাশৰ হৃদয়ৰ মৰহা ফুল পাহি যেন পুনৰ প্ৰাণ পাই উঠিল। দ্ৰুতবেগী ৰাজধানী এক্সপ্ৰেছখন ধুমুকো নেউচি যেন বিকাশক গুৱাহাটী পোৱাই দিব। শিলিগুৰি এৰাৰ পাছৰে পৰা বিকাশৰ মন প্ৰফুল্ল হৈ পৰিল। আজি দুবছৰে বাৰে বাৰে চেষ্টা কৰিবও স্নেহাৰ ক্লান্ত হাঁহিটি তাৰ হৃদয়ৰ পৰা মচিব পৰা নাই। স্নেহা, যিজনীৰ নাম শুনিলে বিকাশৰ হৃদয়ত এক অদৃশ্য শিহৰণৰ সৃষ্টি হয়, যিজনীৰ বাবে সি সকলো ত্যাগ কৰিছিল, যিজনীক সি নিজতকৈ বেছি ভাল পায়, যিজনীক পিতৃ-মাতৃতকৈয়ো বেছি বিশ্বাস কৰিছিল

সেইজনীয়েই স্নেহা, বিকাশৰ মৰমৰ, প্ৰাণৰো প্ৰাণৰ স্নেহা...।

যৌৱনৰ এছাতি বলিয়া বতাহে সৌ তহানি দুয়োৰে মন প্ৰাণ স্পৰ্শ কৰিছিল। যৌৱনৰ মাদকতাই দুয়োৰে প্ৰাণত প্ৰেমৰ জোৰাৰ আনিছিল। সজল সজল চাৰনি, মৰম আকলুৰা দুটি প্ৰাণ। কোমল নয়নত অবুজ লহৰ। সময়ৰ টাকুৰীত এক অদৃশ্য শক্তিৰ সংস্পৰ্শত দুয়ো বলিয়া হৈ পৰিছিল। যৌৱনৰ মৃদু বতাহজাকে দুয়োকে স্পৰ্শ কৰিলে যেতিয়া, তেতিয়া এক মধুৰ সন্ধিক্ষণত স্নেহাই বিকাশৰ বুকুৰ মাজত সোমাই সুধিছিল “তুমি মোক কিমান ভাল পোৱা, বিকাশ ....?” লাহী দীঘল চুলিটাৰিৰ মাজেৰে আলফুলে আঙুলি বুলাই বিকাশে কৈছিল—“আকাশত যিমান তৰা আছে সিমান।” তেতিয়া স্নেহাই আনন্দত বলিয়া হৈ উল্লাসেৰে সুধিছিল—“সঁচা”? এটি দীঘল স্তম্ভনীয়হ কাটি কৈছিল—“কিয় বিশ্বাস হোৱা নাই? জানা স্নেহা, তুমিতো এদিন কৈছিল যে আশাৰ পৰিধিতে মানুহে জীয়াই থকাৰ সমল বিচাৰি পায়, আৰু এতিয়াতো তোমাক লৈয়ে মই আশাৰ বংঘৰ আৰু কল্পনাৰ কাৰেং সাজিম স্নেহা, তুমি জানো সহাৰি নিদিবা?” এক অনাবিল আনন্দত স্নেহাৰ এধাৰি লোটক বাগৰি আহিছিল, অশ্ৰুসিক্ত নয়নেৰে তন্ময় হৈ বিকাশৰ চকুলৈ চাইছিল আৰু জোৰেৰে সাৱটি ধৰি বিকাশৰ ওঠৰ পাপৰিত এটি মৃদু স্পৰ্শ কৰিছিল।

যেতিয়া হৃদয়ত প্ৰেমৰ জোৰাৰ উঠে, তেতিয়া এজনে আন এজনক নিবিড়ভাবে মনে প্ৰাণে পাবলৈ উদ্বাউল হয়, দুটি প্ৰাণ মিলি এক হোৱাৰ স্পৃহা জাগে। প্ৰেমৰ অকৃত্ৰিম স্পৰ্শৰ শিঙৰণে দেহ-মন চুই যায়, আৰু সেই শিহৰণ চিৰদিনলৈ হৃদয়ৰ মণিকোঠত বৈ যায়। দিনবোৰ বাগৰিছিল, দুয়োৰে প্ৰেম, ভালপোৱা গভীৰৰ পৰা গভীৰতৰ হৈছিল। মৃদু হৈছিল প্ৰেমৰ সেতু। আৰু এক অজান সম্পৰ্কৰ তাড়ণাত দুয়ো প্ৰতিজ্ঞাত বন্দী হৈছিল। সিহঁতৰ ভালপোৱাই যেন আকাশ চুব পাৰে। দুয়ো যেন প্ৰবল ধুমুহাকো নেওচি অস্তিম আশা পূৰণ কৰিব পাৰে আৰু চিঞৰি চিঞৰি ব্যৰ্থ প্ৰেমিক-প্ৰেমিকাসকলক কব পাৰে আমিয়ে সাৰ্থক প্ৰেমিক-প্ৰেমিকা।

শীতৰ সেমেকা সন্ধিয়া, লুইতৰ নিৰ্জম পাৰত বহি বিকাশে সুধিছিল—“স্নেহা, তুমি মোক পাহৰি যাবা নেকি?” স্নেহা চিন্তাত পৰিছিল। প্ৰেম যিমানই প্ৰগাঢ় নহওক,

প্ৰেমিক-প্ৰেমিকাৰ মনলৈ বহু ধৰণৰ প্ৰশ্ন আহে। কিছু অৰ্থহীন প্ৰশ্ন। যেনে, যদি সিহঁতে প্ৰেমত সাৰ্থকতা লাভ কৰি নোৱাৰে, সময় পৰিস্থিতিয়ে যদি সিহঁতক মিলন হৰাই নিদিয়, আৰু বহুতো। বিকাশৰ মুখৰ পৰা হঠাতে এনে ধৰণৰ প্ৰশ্ন ওলাব বুলি স্নেহাই সজাগ হোৱা নাছিল। সেয়েহে বিকাশৰ পৰা এনে ধৰণৰ প্ৰশ্ন শুনি অবাৰ হৈছিল, বঙা চিৰি পৰি উঠিছিল, আৰু বহু সময় মৌনতাৰ পাছত এবাৰ বিকাশ চকুলৈ চাইছিল আকৌ তলমুৰ কৰিছিল। তাৰ পাছত স্নেহাই কৈ গৈছিল—“জানা বিকাশ, জীৱনত যদি কাৰোবাক ভাল পাও, বিশ্বাস কৰো, আপোন কৰিব বিচাৰো, সেইজনীয়েই তৃতীয়জনৰ স্থান ইয়াৰ পৰা বহু হাজাৰ হাজাৰ দূৰত, মাত্ৰ দ্বিতীয়জনৰ প্ৰশ্নই আহিব নোৱাৰে। যদি মই তোমাক দুই দিন তোমাৰ জীৱনৰ পৰা আতৰি যাও, তেন্তে তুমিয়েই নহয় গোটেই পৃথিৱীৰ জীৱই মোক অভিষাপহে দিয়ক, আৰু ধৰ্ম লম এয়া মোৰ কোনোবা জনমৰ পাপৰ প্ৰতিফলহে মাথোনা।

এটি যুগমীয়া প্ৰতিশ্ৰুতি পাই বিকাশৰ হৃদয় আনন্দত উৰি পৰিছিল, স্নেহাৰ প্ৰাণৰ বাণী শুনি বুকুৰ মাজত কৈছিল—“স্নেহা তোমাক কোনেও মোৰ পৰা কাটি নিব নোৱাৰে, তুমি মোৰ হিয়াৰ স্পন্দন, তুমি মোৰ... তুমি জনমে জনমে মোৰ .... স্নে - হা ....।”

সাগৰ মানুহৰ মনতকৈ বিশাল নহয়, সাগৰ যিদৰে পানীৰে ভৰা মানুহৰ হৃদয় তেনেদৰে আশাৰে ভৰা, সাগৰৰ শীৰ্ষবিন্দু আছে কিন্তু আশাৰ নাই, আশা পৰিধিহীন তথাপি আশা সদায়ে মধুৰ। এই সপোন বিকাশৰ বুকুৰ সাবট লৈ জীৱনৰ দিশ নিৰ্ণয় কৰিব বিচাৰিছিল।

কিছুমান সৰু বৰ কথাৰ বাবেও কেতিয়াবা মানুহৰ মাজত মতানৈক্য ঘটে। যিদৰে তমস গভীৰ একাৰক নিজতে নেদেখি, ঠিক তেনেদৰে প্ৰেমৰ মাজলৈ নামি আহে এক ভয়াবহ কলিয়া ডাৱৰ। আকাশৰ পৰা জোনালী হেৰুৱাব তৰাৰ যি অৱস্থা হয়, প্ৰেমৰ ক্ষেত্ৰতো একেই ৰূপ লয়।

ফুলক প্ৰেমিক-প্ৰেমিকাসকলে প্ৰেমৰ প্ৰতীক হিচাপে লয়। কাৰণ ফুলৰ দৰে যেন সিহঁতৰ জীৱনটোও মধুৰ হয়। কিন্তু ফুলো সময়ত মৰহি যায়, সেইবাবেই নেকি প্ৰেমিক-প্ৰেমিকা সকলৰো অৱস্থা কেনিবা মৰহা ফুলৰ দৰে হয়। প্ৰকৃততে প্ৰেমিক-প্ৰেমিকাসকলো ফুলৰ সৌন্দৰ্য্যৰ তুলনাকৰিব জানে কিন্তু ফুলৰ মূল্য দিব নেজানে। প্ৰেমৰ ক্ষেত্ৰতো

একেই দশা হয়, প্ৰেমিক-প্ৰেমিকাসকলে প্ৰেমত আৱদ্ধ হব জানে কিন্তু প্ৰেমৰ মূল্য দিব নাজানে, যাৰ বাবে সংঘাট নামি আহে।

প্ৰতিশ্ৰুতি দিয়াটো সহজ কিন্তু প্ৰতিশ্ৰুতি ৰক্ষা কৰাটো কিছু কঠিন। এবাৰ প্ৰতিশ্ৰুতি দি প্ৰতিশ্ৰুতি ৰাখিব নোৱাৰিলে ভগবানেও ক্ষমা নকৰিব। বিশ্বাসেই প্ৰেমৰ সকলো। বিশ্বাস হেৰালে প্ৰেমৰ ওপৰত আস্থা কমি আহে, আৰু বিচ্ছেদৰ টো নামি আহে, যি বিচ্ছেদৰ যন্ত্ৰণা অসহনীয় ভাবে ভুগিব লগা হয়। সকলো পাহৰিলেও দুখ পাহৰিব নোৱাৰি। প্ৰকৃত প্ৰেমৰ অনুভূতি সাগৰতকৈও গভীৰ। সেইবাবেই নেকি প্ৰেম বিচ্ছেদৰ যন্ত্ৰণা অতি নিদাৰুণ, দুৰ্বহ আৰু ভয়াবহ।

এজাক প্ৰবল ধুমুহাই দুয়োৰে ভাল পোৱা দেখিব নোৱাৰি নিষ্ঠুৰ ভাবে মৰমৰ এনাজৰীডাল ছিগি পেলালে। দুয়োৰে মাজত আৰম্ভ হ'ল বিচ্ছেদৰ, প্ৰেম বিচ্ছেদৰ তীব্ৰ যন্ত্ৰণা সহিব নোৱাৰি বিকাশৰ দুচকুৰে নামি আহিছিল বেদনা ভৰা অজস্ৰ চকুলো।

দুদিনীয়া মানৰ জীৱনটো সেন্দূৰীয়া আলিবাট তথা এবিধ খেলৰ সামগ্ৰী নহয়; এদিন প্ৰতিডাল গছে, প্ৰতিডাল লতাই, প্ৰতিটো পাতেই দুয়োৰে অৱস্থা জানিছিল, কিন্তু বাস্তৱত স্নেহাই বিকাশক নাজানিলে। বিকাশৰ বেদনাসিক্ত হাঁহিটিও এদিন তাই কাটি লৈ গৈছিল। বহুবাৰ নিজকে হীন কৰি বিকাশে স্নেহাক আহ্বান কৰিছিল, প্ৰেম ভিক্ষা বিচাৰিছিল, নিজৰ ভুলৰ ক্ষমা বিচাৰিছিল, কিন্তু স্নেহাই তাৰ প্ৰেমৰ মূল্য দিয়া উচিত আছিল, কিন্তু স্নেহাই তাৰ প্ৰেমৰ কোনো মূল্য নিদিলে। ইয়াৰ কাৰণটো আজিও অজ্ঞাত হৈ ৰ'ল। জ্ঞাত হৈ কোনো মানুহেই ভুল কৰিব নিবিচাৰে, ভুলবোৰ অজ্ঞাতে কেতিয়াবা হৈ যায়। অৱশ্যে ভুলৰ শুধৰণিও নথকা নহয়। ভুলৰ ক্ষমা বিচাৰিলে ক্ষমা দিয়াটো মানুহৰ কৰ্তব্য, কিন্তু বিবেকহীন স্নেহাই নিজৰ কৰ্তব্যকো গছকি দিছিল। মৃত্যুৰ কাৰতৰ আহ্বানকো উপেক্ষা কৰি বিকাশ জীয়াই আছে এটি বুকু ভৰা আশা লৈ কিজানিবা তাৰ সোণালী অতীত ঘূৰিয়ে আহে।

এজন অন্ধ নাৰিকৰ দৰে নাও চলাই যোৱাৰ অৱস্থা হৈছিল বিকাশৰ। আনে তাৰ জীৱনৰ লগত অভিনয় কৰিলেও সি ইমান যন্ত্ৰণা অনুভৱ নকৰিলে হৈ, কিন্তু স্নেহাই

তাৰ ইমান আপোনহৈ এক নিখুত অভিনয় কৰিব বুলি ভবাও নাছিল আশাও কৰা নাছিল, যাৰ বাবে সি জীৱনত যথেষ্ট কষ্ট পালে।

নোপোৱাৰ বেদনাতকৈ পাই হেৰুৱাৰ বেদনা অতি দুৰ্বহ। সপোনৰ আমেজ সাৰ পোৱাৰ পাছত শেষ হৈ যোৱাৰ দৰে, স্নেহাক ভালপোৱা তাৰ জীৱনৰ ৰঙীন সপোনৰ আমেজখিনি যেন হঠাতে কৰবাত হেৰাই গৈছিল। কঠইদি ওলাই আহিব খোজা কান্দোনখিনি ওঠ দুটি চেপি ধৰি অতি কষ্টৰে ৰোধ কৰিবলৈ কত দিন, কত নিশা চেষ্টা কৰিছিল, তথাপিটো বিফলহৈ দুচকুৰে ধাৰাসাৰে চকুলোৰ নিজৰা বৈ আহিছিল।

দৃষ্টিতেই আছে নৱদৃষ্টি আৰু সৃষ্টিৰ অন্তত ধ্বংসও বিৰাজমান। বিকাশৰ আধৰুৱা জীৱনটো বৰ অসহনীয় অনুভৱ কৰিছিল। কাৰোবাক হিয়া উৰুৰি মৰম দিলে, কিন্তু তাৰ স্বাৰ্থহীন মৰমৰ মূল্যও সি নাপালে। স্নেহাই কোৱা এটি বাক্য বাৰে বাৰে তাৰ প্ৰাণত স্পন্দিত হয়—“তুমি অবিহনে মই জীয়াই থাকিব নোৱাৰো বিকাশ, তোমাৰ কছম তোমাৰ বাহিৰে মই আনক গ্ৰহণ নকৰো, আৰু যদি কৰো ভগবানেও মোক ক্ষমা নকৰিব।” মূৰত হাত থৈ খোৱা কছমকো স্নেহাই গছকি দিছিল। অৱশেষত দুখ সহিব নোৱাৰা বাবে সি মানসিক ভাবে আৰু শাৰীৰিক ভাবে ভাগি পৰিছিল, তাৰ অৱস্থা বুজি দেউতাকে কাশী বিশ্ববিদ্যালয়ত নাম ভৰ্তি কৰাই দিছিল। মানুহৰ স্থান পৰিৱৰ্তনে, পৰিবেশ ভেদে হৃদয়ৰ দুখ পাতলাব পাৰে সঁচা, কিন্তু দুখ আতৰাই নিব নোৱাৰে।

সকলো পাহৰিলেও প্ৰথম প্ৰেমৰ স্মৃতি সহজে পাহৰিব নোৱাৰি, যদিহে প্ৰেমৰ লগত সঁচা অনুভূতি আৰু পবিত্ৰতা থাকে। স্নেহায়ে এদিন বিকাশক কৈছিল, “দুখৰহে স্মৃতি থাকে, সুখৰ নহয়।” কথাষাৰৰ সত্যতা বিকাশে এতিয়াহে উপলব্ধি কৰিব পাৰিলে।

ব্যৰ্থ প্ৰেমৰ চাপ পিঠিত লগাই জীয়াই থাকিব লগা হ'ল বিকাশ। বিকাশে ভাবিছিল—স্নেহা যদি মানুহ হয়, তেতিয়াহলে তাক সহজ ভাবে লব, তাৰ প্ৰতি যদি তাইৰ ভালপোৱা সচা আছিল, তেনেহলে তাই পুনৰ বিকাশৰ ওচৰলৈ ওভতি আহিব। সচাকৈয়ে যদি তাই মানুহ হৈ পশুত্বক আকোৱালি লৈছে তেনেহলে তাই কোনোদিনেই ওভতি নাহিব। ধৰি লব লাগিব এয়া তাই ভালপোৱাৰ নামত

মিলন

•• ধৰ্মেন্দ্ৰ ডেকা

স্নাতক প্ৰথম বৰ্ষ

কৰা অভিনয়হে মাথোন আৰু বুজিব লাগিব তাইৰ আত্মবিশ্বাস নাই।

মানুহৰ জীৱনৰ লগত মানুহে অভিনয় কৰাটো অতি সহজ। কাৰোবাৰ ওপৰত প্ৰতিশোধ লোৱাৰ সুবিধা বিচাৰি অথবা স্বাৰ্থ পূৰণৰ বাবে মানুহে মানুহৰ জীৱনৰ লগত অভিনয় কৰে। কিন্তু আনৰ জীৱনৰ লগত অভিনয় কৰাৰ প্ৰতিফল স্বৰূপে যে নিজেও এদিন জ্ঞানৰ হাতত অভিনয়ৰ পাত্ৰ হব লাগিব পাৰে বুলি এবাৰ ভবা উচিত। মানুহে মানুহৰ উচিত বিচাৰ নকৰিলেও অদৃশ্য জনে মানুহৰ বিচাৰ কৰিবই। কিন্তু হয় ....। নিষ্ঠুৰ ভাবে আচিনাকী লোকৰ দৰে স্নেহাই এদিন বিকাশক কৈছিল—“তুমি মোক নামাতিবা, তুমি মোৰ পৰা আতৰি যোৱা, তোমাৰ বাবে মোৰ বহুতো ক্ষতি হৈছে, মই তোমাৰ লগত অভিনয়হে কৰিছিলো, সচা কৈছো তুমি মোক কোনোদিনেই নামাতিবা, মই তোমাক মনে প্ৰাণে যিগ কৰো ....।”

স্নেহাৰ মুখেৰে ওলাই অহা বাক্যবোৰ বিকাশে নিৰবে শুনি গৈছিল। স্নেহাৰ বাক্যবোৰৰ প্ৰত্যুত্তৰ বিকাশে দিব পাৰিলে হয় ; কিন্তু তাৰ প্ৰয়োজনীয়তা অনুভৱ নকৰিলে। ধৈৰ্য্যৰে সি থিয় হৈ থাকিব নোৱাৰি বন্ধু ৰাজীৱক লৈ ঘৰলৈ ওভতিছিল। নিশা চিগাৰেটৰ ধোৱাৰ লগত দুখবোৰ আঁতৰাই পেলাব বিচাৰিছিল। কিন্তু মানুহৰ দুখবোৰ চাবোনেৰে ধোব খোজা দাগ নহয়, ই স্থায়ী মোহৰৰ দৰে আৰু জীৱন্ত ৰূপ লৈ মানুহৰ অন্তৰত ৰৈ যায়।

দিন যায়, ৰাতি আহে, থাকি যায় মাথো স্মৃতি। পূজাৰ শুকান পবিত্ৰ ফুলৰ পাপৰি বহুদিনৰ মূৰত কিতাপৰ মাজত কেতিয়াবা হঠাতে বিচাৰি পোৱাৰ দৰে স্নেহাৰ পবিত্ৰ প্ৰেমৰ স্মৃতিৰ পাপৰিও কেতিয়াবা হঠাতে সপোনত বিচাৰি পাই বিকাশে অবিৰাম কান্দিছিল। স্নেহাৰ যি স্মৃতিয়ে বিকাশৰ হৃদয় সজীৱ কৰি ৰাখিছে, বিস্মৃতিয়েও ধুই নিকা কৰিব নোৱাৰে সেই মৰম গভীৰ অমূল্য স্মৃতি।

সকলো ঘটনাৰ অন্ততঃ তাৰ ধাৰণা হৈছিল, সি যেন জীৱন বাটত আহোতে কেতিয়াবা ভুলকে ফুল বুলি বুটলি লৈছিল আৰু স্নেহাই ফুলকে ভুল বুলি দলিয়াই পেলালে। যিদিনা স্নেহাৰ নিষ্ঠুৰ কথা শুনিছিল সিদিনা বিকাশে বুজিছিল—সকলোবোৰ জিলিকি উঠা বস্তুৱে হীৰা নহয়। আভিজাত্যৰ প্ৰবল ধুমুহাত উটি গৈছিল স্নেহা। নিজৰ

অস্তিত্বকো হেৰুৱাই পেলাইছিল।

দুখৰ মাজতো কেতিয়াবা সুখ আহে, সেই সুখ পোৱা সুখ, বৰ মধুৰ ....। বিকাশেও সেই সুখৰ সন্ধানতো থাকিল। অতীতৰ স্মৃতিয়ে তাৰ হৃদয়খন সজীৱ কৰি তুলিলে। দুগালে দুধাৰি চকুলো। চকুলোখিনি মচি সি এ দীঘল স্মৃনিয়াহ এৰিলে। মনটো বৰ গধুৰ যেন অনুভৱ কৰিলে।

ট্ৰেইনখনে এটি জোকাৰণি মাৰি ৰৈ গ'ল। বিকাশে বাহিৰলৈ চাই দেখিলে, বেলখন পণ্টন বজাৰ স্টেণ্ড পাইছেহি। লগত অনা বস্তুবোৰ নমাই বিকাশ ক্ষত্ৰক সমৰ্থন বাবে ইফালে সিফালে ঘূৰি চাব ধৰিলে, কিজানিবা কোনো চিনাকী মানুহক লগ পাই যায়।

হঠাৎ কিছু দূৰত তাৰ চকুঘূৰি ৰৈ গ'ল। এজনী ওচৰ ফালত এটি কনমাণি শিশু। লাহে লাহে বিকাশে ওচৰৰ ফালে অহা যেন অনুভৱ হ'ল। মহিলাজনী বিকাশৰ চিনাকী যেন লাগিল। নহয় মহিলাজনী যে তাৰ বহু জনমৰ চিনাকী। বিকাশৰ বুকুত এটি শিহৰণৰ সৃষ্টি হ'ল। দেহৰ নোমবোৰ শিয়ৰি উঠিব ধৰিলে, মহিলাজনী যিমানেই তাৰ ওচৰ চাপিল তাৰ বুকুখন সিমানেই কঁপিব ধৰিলে। ভাৱ হ'ল সেয়া স্নেহা! নাই হব নোৱাৰে, স্নেহা হব নোৱাৰে, তাই মোৰ প্ৰতি ইমান যোৰ অন্যান্য কৰিব নোৱাৰে, তাই ইমান নিষ্ঠুৰ হব নোৱাৰে ; তাই এদিন নহয় এদিন মোৰ ওচৰলৈ আহিব, আৰু মোক আকোৱালি লৈ কব তুমি মোৰ বিকাশ তুমি মোৰ জনমে মোৰ .... মোৰ বিকাশ এবাৰ বুকুৰ মাজলৈ আহা ....।

কথাবোৰ ভাবি থাকোতেই মহিলাজনী আহি তাৰ ওচৰ পালেহি। অজানিতে সি কঁপিব ধৰিলে, এখনী সেউজ মুখ, দুনয়ণত অসহায় চাৱনি। বিকাশে একো বুজিব পৰা নাই, এয়া সাঁচানে মিছা। মহিলাজনী আহি বিকাশৰ ওচৰলৈ থিয় হ'ল, এবছৰীয়া শিশুটিয়ে বিকাশলৈ চাই কান্দিব ধৰিলে, হাত দুখন বিকাশলৈ চাই মেলি দিলে যেন বিকাশেই তাৰ গৰাকী ....। অস্থিৰ হৈ বিকাশে মহিলাজনীৰ চকুলৈ চালে। বিকাশৰ লগতে মহিলাজনীৰ চকুৰেও দুধাৰি চকুলো আহিল। বিকাশৰ মুখেৰে মৃদুভাবে ওলাই আহিল— স্নেহা ....।

কি মনোমোহা, ৰাতিপুৱাৰ সুন্দৰ পৰিবেশ। পাহাৰৰ গৰ্ভৰ পৰা হেঙুলী সুৰুৱৰ আগমন, পশ্চিম দিশৰ পৰা জিৰি জিৰিকৈ বৈ অহা মলয়া বতাহ আৰু অৰণ্যৰ মাজৰ পৰা বিয়ম নিশা পৰিত্যাগ কৰি বিচৰণ কৰা ধুনীয়া ধুনীয়া পশু-পক্ষী বিলাক চালে চকু খৰ হৈ যায়। ৰাতিপুৱাৰ সেই সুন্দৰ পৰিবেশৰ উপভোগৰ বাবেই ধিৰ চঞ্চল খোজেৰে পাৰিয়ে পাহাৰৰ পিনে ঢাপলি মেলিছে। ধনী আভিজাত্য পৰিয়ালৰ ছোৱালী পাৰি কিন্তু ধন সম্পদৰ গৌৰৱত গৌৰৱান্বিত নহয়। পাৰি মনুষ্য নহয় যেন প্ৰকৃতিৰহে জীৱী। পাহাৰত বসবাস কৰা সকলো ধুনীয়া চৰাই-চিৰিকতি, জীৱ-জন্তুৱে পাৰিক চিনি পায়। জিৰি জিৰিকৈ বৈ থকা জুৰিটিৰ পাৰত বহি পাৰিয়ে গুণগুণাই গান গাব ধৰিলে, পাৰিৰ গান চৰাই-চিৰিকতিৰ মাতৰ লগত ৰজিতা খাই পৰিল। পাৰিয়ে প্ৰকৃতিৰ ৰূপ সৌন্দৰ্য্যত মুগ্ধ হৈ আনন্দত আত্মহাৰা হৈ কৈছিল—“হায় কি সৌন্দৰ্য্য, এই এলানি পাহাৰ, গছ-গছনি, নৈ-নিজৰা, চৰাই-চিৰিকতি ইত্যাদি! এই গোটেই এলেকাতো যদি আমাৰ হ'লহেতেন তেতিয়া মই গোটেই এলেকাতো স্বাধীন মনে ঘূৰি ফুৰিব পাৰিলোহেতেন।” এনবোৰ কথা কৈ থাকোতে পাৰিয়ে পাহাৰৰ ওপৰত এটা ধুনীয়া ল'ৰা দেখিবলৈ পালে। অতি সুন্দৰ, ধুনীয়া মনোমোহা সেই ল'ৰাজন, দেখিলে এনে লাগে যেন কোনো দেশৰ ৰাজকুমাৰহে। ল'ৰাজনে পাহাৰৰ ওপৰৰ পৰা বহু দূৰত বৈ থকা নৈখনৰ পিনে চাই আছিল। মাত্ৰ পাৰি উভতি আহোতে ল'ৰাজনে পাৰিৰ চুলি কেইডাল দেখিছিল।

পাৰি, চহৰৰ ধনী নামজ্বলা মানুহ হিচাপে স্বীকৃত জীৱন চলিহাৰ একমাত্ৰ মৰমৰ সন্তান। জীৱন চলিহা নিজৰ ধন সম্পত্তিক লৈ গৌৰৱান্বিত। তেওঁ চিনি পায় মাথো

কেনেকৈ ধন উপাৰ্জন কৰি আভিজাত্যৰে জীৱন ধাৰণ কৰিব পাৰে। তেখেতৰ মৰমৰ পাৰিৰ জন্মৰ পাছতেই জন্ম হৈছিল পাৰিৰ ভায়েক অৰ্থাৎ জীৱনৰ পুত্ৰৰ। পাৰিৰ মাক অনামিকাৰ টান অসুখ হোৱা বাবে চিকিৎসাৰ বাবে বিদেশলৈ পঠোৱা হৈছিল। কিন্তু দুৰ্ভাগ্যবশতঃ বাতত কাৰ এক্সিডেণ্টত পতিত হৈ পাৰিৰ মাকে স্মৃতি শক্তি হেৰুৱায়। ওচৰৰ গাঁওৰ মানুহ এজনে গাড়ীখনৰ কাষত পৰি থকা অনামিকা আৰু পুত্ৰক তেওঁৰ ঘৰলৈ লৈ যায়। গাড়ীখন এনেদৰে এক্সিডেণ্ট হৈছিল যে ড্ৰাইভাৰজন গাড়ীৰ ভিতৰতেই পুৰি ছাই হৈ গৈছিল। গাঁৱৰ মানুহজনে বহু ডাক্তাৰ লগাইও অনামিকাক ভাল কৰিব নোৱাৰিলে। তেখেতে সেই দুমহীয়া শিশুটোৰ নাম দিলে 'পল্লৱ'। তাৰ পাছত বাতৰিত NXT 6096 নামাৰৰ গাড়ীখন এক্সিডেণ্ট হৈ গাড়ীখন নাশ হৈ যোৱা খবৰ পাই জীৱন চলিহা দুখত মৰ্মাহত হয়। দুবছৰীয়া পাৰিয়ে সেইদিনা দেউতাকৰ চকুত চকুপানী দেখি সুধিছিল—“দেউতা তুমি কান্দিছা কিয়? কান্দিছা বাক! তুমি দেখোন মোক কৈছিলো সৰু মানুহেহে কান্দে, ডাঙৰ মানুহে নাকান্দে নহয়। মই কিন্তু আজিকালি নাকান্দো। চোৱা দেউতা, মই চকুপানীখিনি মচি দিওঁ।” পাৰিৰ মুখত তেনে কথা শুনি চলিহাই হুক হুকাই কান্দি দিছিল। এতিয়া সেই ১৮ বছৰীয়া পাৰিৰ মাক কান্দি দিছিল। এতিয়া সেই ১৬ বছৰীয়া পল্লৱ জীৱিত হৈয়ো অনামিকা আৰু ভায়েক ১৬ বছৰীয়া পল্লৱ জীৱিত হৈয়ো মৃত ভাবে জননীয়া।

ৰাজকুমাৰ যেন সেই ল'ৰাজন TATA কোম্পানীৰ মালিক হৰেণ ৰাজখোৱাৰ পুত্ৰ। ৰাজখোৱাৰ দুটিয়ে সন্তান। ৰাজীৱ আৰু কাকলি। তেওঁৰ দুয়োটি সন্তানেই তেখেতৰ আলাসৰ লাৰু। নিজৰ সন্তানে যি বিচাৰে তেখেতে সেয়ে আনি দিয়ে। নিজৰ সন্তানে যি বেয়া পায় তেখেতেও সেয়া

বেয়া পায়। ৰাজখোৱাৰ পত্নী মনালিছা এগৰাকী সহজ সৰল ভদ্ৰমহিলা।

পাৰি, পাৰি শুনিছানে, শুনিছানে আজি হেনো পৰীক্ষাৰ Result দিব। তুমিতো প্ৰথম বিভাগ পাবাই পিছে মইহে—ঠাট্টাৰ সুৰতে কথাখিনি কৈ ত্ৰিদিশাই তাইৰ লগত খোজ ললে। ত্ৰিদিশা পাৰিৰ বান্ধবী। পাৰিৰ মনৰ প্ৰেম-প্ৰীতিৰ কথা মাথো ত্ৰিদিশাৰ আগত প্ৰকাশ কৰে। সেইদিনাও পাৰিয়ে ত্ৰিদিশাক পাহাৰৰ ওপৰত দেখা ল'ৰাজনৰ বিষয়ে কলে—“নাজানো ত্ৰিদিশা চিকাৰী নে ৰাজকুমাৰ। ৰাজকুমাৰ নহৈ চিকাৰী হলে বিধাতাৰ কিন্তু সম্পূৰ্ণ ভুল। কিয়নো এজন এনে মনোমোহা ল'ৰা যদি ধুনীয়া ৰাজপ্ৰাসাদৰ তলত থাকিব এৰি বনে বনে ঘূৰি ফুৰে, তেন্তে এই প্ৰকৃতিয়েই দায়ী হ'ব, নহ'ব জানো ত্ৰিদিশা। বনৰ পক্ষী এটাক ধৰি নি মানুহে আশ্ৰয় দিলে মানুহে দায়ী হ'ব আৰু মানুহৰ এটা ফুলকুমলীয়া ডেকাক যদি প্ৰকৃতিয়ে আশ্ৰয় দিয়ে তেন্তে জানো প্ৰকৃতি দায়ী নহ'ব।” পাৰিয়ে এনেদৰে ত্ৰিদিশাৰ আগত বহু কথা কৈ গৈ আছিল, তেনে স্থলত ত্ৰিদিশাই উত্তৰ দিয়াৰ সুযোগ পোৱা নাছিল।

পৰীক্ষাৰ ফলাফল ঘোষিত হ'ল। পাৰি বিদ্যালয়ৰ ভিতৰত প্ৰথম স্থান লাভ কৰি প্ৰথম বিভাগত উত্তীৰ্ণ হ'ল। দেউতাকৰ মন আনন্দৰে উপচি পৰিল। দুখৰ যেনেকৈ সীমা পাৰ হলে মানুহে ধৈৰ্য্যৰে থাকিব নোৱাৰে থিক তেনেদৰে আনন্দৰ উলাহত চলিহাৰ চকুৰে চকুপানী বব ধৰিলে। মনত পৰিছিল চলিহাৰ অতীতৰ কথাবোৰ। দেউতাকৰ চকুত চকুপানী দেখি পাৰিয়ে সেইদিনাও সুধিলে “দেউতা তুমি কান্দিছা, কিয় কান্দিছা, তুমি মোক কৈছিলো সৰু মানুহেহে কান্দে, ডাঙৰ মানুহে নাকান্দে নহয়। চোৱা মই আজিকালি নাকান্দো।” মাকৰ মৃত্যুত দুবছৰীয়া ছোৱালী পাৰিৰ কথা আজি ১৮ বছৰীয়া পাৰিৰ মুখত শুনি চালহাৰ মন বেছি অতীতলৈ বাওনা হ'ল। কিন্তু পাৰিৰ মৰম সনা আঙুলিৰ পৰশেৰে চকু মুচি দিয়াত সেই চকুৰে আৰু চকুলো বব নোৱাৰিলে। শুনা পাৰি, “চকুৰ চকুপানীয়ে বেদনা ক্ষয় কৰে কিন্তু হৃদয়ৰ চকুলোৱে বেদনা বৃদ্ধি কৰে।”

সময় বাগৰিল। পাৰিক দেউতাকে কটন কলেজ নাম ভৰ্তি কৰাই দিলে। চলিহাই পাৰিক কলেজৰ Principalৰ লগত চিনাকী কৰাই দি ঘৰলৈ উভতি আহি সেইদিনাই হোষ্টেলত পাৰিয়ে সেই সহজ, সৰল, ধুনীয়া গভীৰ ৰাজকুমাৰ ল'ৰাজন দেখিলে।

“ঐ ত্ৰিদিশা ছাচোন ছা, সেই ৰাজকুমাৰজন, যিজন মই পাহাৰত দেখিছিলো।”

“কি কৰ পাৰি, এইজন কলেজৰ সাধাৰণ সম্পাদক ৰাজীৱ ৰাজখোৱা।”

“কলেজৰ সম্পাদক, তেনেহলে বনে বনে ঘূৰি ফুৰা চিকাৰী নহয় ত্ৰিদিশা।”

“নাজানো ৰাজৰ নামত তই এতিয়া বলিয়াহে হ'ব।”

“আচল কথা কি জান ত্ৰিদিশা, মই ৰাজকুমাৰ ভাল পাই

পেলাইছো। যিদিনাই মই সেই ল'ৰাজনক দেখিলো

সেইদিনাৰ পৰাই মোৰ পেটত ভোক, চকুত টোপনি একো

নোহোৱা হৈছে। এনে লাগে যেন সেই ল'ৰাজনক মই কোনো

জনমত লগ পাই আছিছো। ৰাতিৰ সপোনত সি মোৰ কাষলৈ

সদায় আহে কিন্তু বাস্তৱত চকু মেলি চালে মোৰ পৰা বহু

দূৰলৈ আঁতৰি যায়। ঐ ত্ৰিদিশা এটা কথা কও বেয়া পাৰি

নেকি?”

“কি কথা কব পাৰ, কোনো বেয়া পাম?”

“তুমি মোক মানে ৰাজৰ ক্ষেত্ৰত অলপ সহায়

কৰিবানে?”

“পাৰি এইয়া তুমি কি কৈছা, একো আতিশুৰি

নজনাকৈ?”

“তোমাৰ আতিশুৰিৰ অৰ্থ ল'ৰাজন ধনী নে দুখীয়া

ধনী-দুখীয়াৰ লগত মোৰ কোনো প্ৰশ্ন নাই। ধনীৰ হাৰ

বাগত যদি প্ৰেমৰ ফুল ফুলিব পাৰে, তেন্তে দুখীয়াৰ হাৰ

বাগতো প্ৰেমৰ ফুল নিশ্চয় ফুলিব।”

মানুহৰ জীৱনত দুখ-দুৰ্গতি থাকিলেও বাটৰ

কাইটবোৰ জানো বৈ থাকিব। নাথাকে। পাৰি কলেজৰ

প্ৰায়ভাগ ল'ৰাৰ লগত চিনাকী হ'ল মাথো চিনাকী হ'বও

বিচাৰি হ'ব নোপোৱা ৰাজকুমাৰ অৰ্থাৎ ৰাজীৱ। এদিন সেই

চিনাকীৰো সুযোগ ওলাল।

‘হায় ত্ৰিদিশা, এটা মই বিশেষ নিমন্ত্ৰণ দিবলৈ আহিলো। আজি মোৰ Birthday হিচাপে সন্ধিয়া এটা পাৰ্টিৰ আয়োজন কৰিছো। পিছে এইজনী।

“এইজনী মোৰ বান্ধৱী পাৰি। আমাৰ ঘৰ একেখন গাঁৱতে।”

“নমস্কাৰ।” দুহাত যোৰ কৰি মনে মনে পাৰিয়ে ভগৱানক প্ৰাৰ্থনা জনালে।

“Thank you. সন্ধিয়া যাবাদেই।”

“আমি আহোদেই ৰাজ” —ত্ৰিদিশা আৰু পাৰি হোষ্টেললৈ বাওনা হ'ল।

তেনেতে ৰাজীৱৰ পাৰিৰ চুলি কেইডালৰ ওপৰত চকু পৰিল।

“মই তোমাক কেতিয়াবা লগ পাইছো নেকি।”

“কিয় কিবা তেনেকুৱা স্মৃতি মনত পৰিলনেকি? নিশ্চয় দেখিব পাৰে।”

“পাৰি মই তোমাক সেই পাহাৰখনতে দেখিছো,

পিছে তোমাৰ মুখখন নহয় চুলিকেইডালহে। বাকু এতিয়া

আহো, সন্ধিয়া যাবা দেই by.”

ৰাজ তাৰ পৰা গুছি গ'ল, ৰাজ যোৱাৰ পিনে পাৰিয়ে

এনেদৰে চাই আছিল যে ত্ৰিদিশাই পাৰিৰ চকুৰ আগত হাত

ৰাখেতেও গমকে পোৱা নাছিল।

সন্ধিয়া পাৰ্টিৰ আয়োজন হ'ল। পাৰিয়ে ৰাজকুমাৰ এটা

ধুনীয়া ফুলৰ খোপা উপহাৰ দিলে। ৰাজে পাৰিৰ দুচকুলৈ

এনেদৰে চাই আছিল যে কলেজৰ আৰু কিছুমান ল'ৰা-

ছোৱালী তাত আছিল সেই কথা পাহৰি গৈছিল।

এনেকৈয়ে সময়বোৰ পাৰ হ'ল ৰাজ আৰু পাৰিৰ।

পাৰিয়ে ইতিমধ্যে B.A পৰীক্ষা দিলেই। দেউতাকে পাৰিৰ

বিয়াৰ কথা চিন্তা কৰিব ধৰিলে। এদিন সন্ধিয়া জীৱন চলিহাই

পাৰিক মাতি আনি তাইৰ বিয়াৰ কথা কলে। “শুনা পাৰি

মই তোমাৰ বিয়াৰ কথাকে ভাবিছো। কোনোবা ভাল ল'ৰা

এজনৰ লগত তোমাৰ বিয়াখন কৰাই দিব পাৰিলেই মই

আৰু মুক্তি লভিব পাৰো। অৱশ্যে মই ল'ৰা এটা চাইছো

পাৰি, ভাল বিজনেছ আছে। টকা-পইচা, ধন-সম্পত্তি যথেষ্ট আছে। মুঠৰ ওপৰত তুমি আৰু ....

“হ'ব হ'ব দেউতা .... মোক আৰু কব নালাগে। টকা আৰু ধন সম্পত্তিৰ ওপৰত নিৰ্ভৰ কৰি ভাল আৰু বেয়া

মানুহ আপুনি কেনেকৈ চিনে মই কিন্তু নাজানো দেই। শুনা দেউতা অকল টকা-পইচা আৰু ধন-সম্পত্তিয়ে জানো

মানুহক জীৱনত সুখ দিব পাৰে?”

“অকল ধন-সম্পত্তিয়ে মানুহক জীৱনত কেতিয়াও

সুখ দিব নোৱাৰে। আজি মোৰ ধন-সম্পত্তি সকলো আছে,

কিন্তু এই ধন-সম্পত্তিৰ জানো কোনো উত্তৰাধিকাৰী আছে।”

তেনেকৈ নকব দেউতা, আমাক মাত দিবলৈ আমাৰ

মা নাথাকিলেও মা কিন্তু আমাৰ লগত সদায় আছে।

কেতিয়াবা কেতিয়াবা ৰাতি মোৰ খুউব ভয় লাগে জানা

দেউতা। আমাৰ মাক যেন কোনোবাই বন্দী কৰি থৈ দিছে।

বহু টকা পইচা দিলেহে মাক মুক্তি দিব।”

“মাজনী, এনেকুৱা সপোন তুমিও দেখা। এই

সপোনবোৰেও কেতিয়াবা কেতিয়াবা মানুহক খুব কষ্ট দিয়ে

বুজিছা। যিদিনাই মই এই সপোন দেখো সেইদিনাই মোৰ

টোপনি নহয় আৰু পিছদিনাই মোৰ কিবা নহয় কিবা এটা

অসুখ হয়। পিছে এটা কথা পাৰি তোমাৰ বিয়াৰ বাবে যদি

তোমাৰ কোনো স্বপচন্দ আছে সেইজনেই মোৰ পচন্দ আৰু

মই চোৱা ল'ৰাজন যদি তোমাৰ অপচন্দ তেন্তে সেয়া মোৰো

অপচন্দ।”

“Thank you দেউতা। তুমি সচাই মহান দেই

দেউতা।”

“বাকু পাৰি মোক কিন্তু সোনকালে চিনাকী কৰাই

দিবা। আৰু এটা কথা দেখাই শুনাই ভাল ভদ্ৰ হ'ব লাগিব,

নহলে কিন্তু নাকচ।

“Thanks দেউতা। অহাকালি নিশ্চয় চিনাকী হ'ব।”

জীৱন চলিহাই আজি ৰাতিপুৱাতে গা-পা ধুই

আনন্দতে বাতৰিখন চাই আছিল। এনেতে কলিং বেলৰ শব্দ

শুনা গ'ল।

“আহা আহা দুৱাৰ খোলা আছে।”

“নমস্কাৰ। মই ৰাজ অৰ্থাৎ ৰাজীৰ ৰাজখোৱা।”

“ৰাজীৰ ৰাজখোৱা, বাক মই পাৰিক মাতি দিছে দেই।”

“Hellow ৰাজ How are you? আজি কিন্তু তুমি দেউতাক কবই লাগিব।”

“চোৱানা পাৰি মই আগতে কেনেকৈ কম। মোৰ বুকুত হাত এখন দি চোৱা মোৰ কি ভয় লাগিছে।”

“ছিঃ ছিঃ কি দুখৰ কথা তুমি ভয়াতুৰ নেকি। ভয়াতুৰ এজনে মোৰ জীৱনৰ সংগী হব নেকি?”

“কি কলা তুমি মোক ভয়াতুৰ বুলি কলা। ঠিক আছে দেখা যাব আজি।”

“বাক বাক দেখা যাব।” এই বুলি পাৰি তাৰপৰা ওলাই গ’ল।

জীৱন চলিহাই ভিতৰতে চুৰট এটা জ্বলাই লৈ ৰাজৰ কাষতে বহিল। পাৰিয়েও ভিতৰত চাহৰ বন্দবস্ত কৰিব ধৰিছে।

“Uncle, মই এটা বিশেষ কথাতহে আহিলো।”

“কি কথানো কোৱা বাক।”

“পাৰিক মই মোৰ জীৱনৰ মানে ....?”

“বুজিছো বুজিছো, তুমি মানে পাৰিক বিয়া কৰাব বিচৰা। অ’ পিছে এটা কথা তোমাৰ সম্পূৰ্ণ পৰিচয়টো?”

“মোৰ ঘৰ পাহাৰৰ সিটো পাৰে ৰংপুৰত। মোৰ দেউতাৰ নাম হৰেণ ৰাজখোৱা।”

“What? হৰেণ ৰাজখোৱাৰ পুত্ৰ। তোমাৰ ইমান সাহস। তুমি মোৰ ছোৱালীক তোমাৰ কৰি লব বিচাৰিছা। বাহিৰ হোৱা। মোৰ সন্মুখৰ পৰা তুমি এতিয়াই অতৰি যোৱা নহলে তুমি মোৰ বন্দুকৰ চিকাৰ হবা।”

পাৰিয়ে ট্ৰেখনত লৈ অহা চাহৰ কাপকেইটা তাতেই পৰি ভাঙি চুৰমাৰ হৈ গ’ল। আৰু ৰাজীৱে তাৰ পৰা দুখ মনে ওলাই আহিল।

হৰেণ ৰাজখোৱা আৰু জীৱন চলিহা দুয়ো বন্ধু আছিল। কিন্তু যৌৱনৰ বেলাতে সিহঁতৰ বন্ধুত্বৰ বেৰখন শত্ৰুতাৰ বেৰলৈ ৰূপান্তৰিত হ’ল। বন্ধুত্বৰ সময়তে হৰেণ

ৰাজখোৱাৰ ভনী নয়নিকাক লগত জীৱন চলিহাৰ পৰি মৰম-প্ৰীতিয়ে শেষত প্ৰেমলৈ বাহ ললে। কিন্তু হৰেণ ৰাজখোৱাই এই কথা সহ্য কৰিব নোৱাৰিলে। আনহাতে জীৱন চলিহায়ো নয়নিকাক যি কোনো প্ৰকাৰে নিজৰ পৰি লব বিচাৰিলে। কিন্তু ভিতৰে ভিতৰে নয়নিকাক আন এজন ল’ৰাই ভাল পাই আছিল। ল’ৰাজনে নয়নিকা আৰু জীৱন গভীৰ প্ৰেমৰ কথা গম পাই পিষ্টলেৰে নয়নিকাক হত্যা কৰিলে। হত্যাৰ আৰোপ পৰিল জীৱন চলিহাৰ ওপৰত। শাস্তি হ’ল জীৱন চলিহাৰ ৩ বছৰ কাৰাবাস। সেই বাবে জীৱন আৰু হৰেণৰ বৰ্তমান মন প্ৰতিশোধবাদী।

ৰাজীৱে গৈ ঘৰ পোৱাৰ আগতেই ফোনেৰে হৰেণ ৰাজখোৱাক সকলো কথা কৈ ধমকনি দিলে। ৰাজ ঘৰ পোৱা মাত্ৰকে হৰেণ ৰাজখোৱাই ৰাজক দুগালত দুচৰ কাক কলে “এইয়া তই ভাল কাম কৰা নাই ৰাজ। তোৰ এই কাম মই কেতিয়াও সহ্য কৰিব নোৱাৰো। কাৰণ মোৰ মান সমাজ ওপৰত সাধাৰণ দাগো পৰিব দিব নোৱাৰো।”

“শুনক দেউতা, পাৰিক মই ভালপাও। পাৰিক মোৰ জীৱনৰ সংগী কৰি লব বিচাৰো।”

“কিন্তু পাৰিক মই ঘৃণা কৰো। পাৰিক মই সংসাৰৰ পৰা বিদায় দিব বিচাৰো।”

“কি অধিকাৰ আছে আপোনাৰ পাৰিক এই সংসাৰ পৰা বিদায় দিয়াৰ?”

“পাৰিক দেউতাকে মোৰ ভনীক হত্যা কৰিছে আৰু মই তাৰ জীয়েকক হত্যা কৰিম।”

“নোৱাৰে দেউতা, প্ৰেমৰ কিমান শক্তি সেইটো বোধহয় আপুনি অনুভৱ কৰা নাই। আৰু শুনক দেউতাকক যোকা থাকিব তাতেহে পদুম ফুলিব। অৰ্থাৎ যত পাৰি তাতহে ৰাজ থাকিব অন্যথাই ....।”

“ৰাজীৱ পুত্ৰ হিচাপে পিতৃলৈ এই প্ৰতিদান। ৰাজ আজিৰ পৰা যদি তুমি পাৰিক লগত কথা হোৱা তেন্তে মোৰ এই পিষ্টলৰ গুলি প্ৰথমে তোৰ ওপৰতেই উঠিব।”

“ঠিক আছে দেউতা অহাকালি চাৰি বজাত নৈৰ

ঘাটৰ মন্দিৰত আমাৰ মিলন হব। আপুনি তালৈ নিশ্চয় যাব কিয়নো আপোনাৰ আশীৰ্বাদ আমাক অতিকৈ প্ৰয়োজন।”

আনহাতে জীৱন চলিহায়ো পাৰিক ঘৰৰ পৰা ওলোৱা সোমোৱা বন্ধ কৰি দিলে। কিন্তু ৰাজে পাৰিক আজি আবেলি চাৰি বজাত মন্দিৰলৈ মতাত তই কেনেকৈ যাব সেই কথাই ভাবি পোৱা নাই। যি কোনো উপায়ে পাৰিয়ে এটা বুদ্ধি কৰি যাবলৈ ঠিক কৰিলে।

ৰংপুৰ আৰু ভৰতপুৰত দুটা নিষ্পাপ ফুলৰ কাহিনীয়ে গোটেই গাঁৱৰ মানুহৰ চকুত চকুপানীৰ সৃষ্টি কৰিলে। ওপৰৰ নীলা আকাশখন ক’লা ডাৱৰে আৱৰি ধৰিলে। লাহে লাহে এটোপ দুটোপকৈ বৰষুণ পেলোৱা আৰম্ভ কৰিছে।

আনহাতে পাৰিক মাক অনামিকাইয়ো ঘৰৰ কাঠিৰ পৰা পৰি সকলো স্মৃতি শক্তি ঘূৰাই পায়। লগে লগে অনামিকাই সেই অকলশৰীয়া মানুহজনৰ পৰা পইচা পাতি অলপ লৈ ঘৰলৈ ৰাওনা হ’ল।

ঘৰ পাই অনামিকা আৰু পল্লৱে চাকৰৰ পৰা সকলো জানি নৈৰ পাৰলৈ ঢাপলি মেলিলে।

নৈৰ পাৰে পাৰে ৰাজ আৰু পাৰি মন্দিৰৰ পিনে আহি আছে আৰু মন্দিৰৰ সন্মুখত ৰাজ পাৰিক পিতৃ।

ৰাজ আৰু পাৰিক বহুত কোৱা স্বত্বেও সিহঁতে পিতৃৰ কথা নামানিলে। এটা সময়ত সিহঁতে দুয়োৰে ওপৰত গুলি চালনা কৰিলে। পিষ্টলৰ গুলীয়ে দুয়োৰে বুকু ৰাঙলী কৰিলে। কিন্তু প্ৰেমৰ আনন্দেৰে হাঁহি হাঁহি দুয়োৰে দুয়োকে সাৰটি ধৰিলে। ৰাজে নিজৰ কেঁচা তেজেৰে পাৰিক কপাল আৰু শিৰ ৰাঙলি কৰি দিলে। সেই সময়তে পাৰিক মাক অনামিকা

আৰু পল্লৱ দুয়ো উপস্থিত হ’ল আৰু পাৰিক কাষলৈ দৌৰ মাৰিলে।

“মাজনী তুমি মোক এৰি থৈ যাব ওলালা মাজনী। চোৱা তোমাৰ মানে তোমাক বিচাৰি আহিছে। কিনো দোষ কৰিছিলো যে ভগৱানে মোক ইমান দিন তোমালোকৰ পৰা আঁতৰাই ৰাখিলে।”

এনেকৈয়ে পাৰি আৰু ৰাজ দুটা ধুনীয়া ফুল কলিতে মৰহি গ’ল। তেনেতে হৰেণ ৰাজখোৱাৰ পত্নী মনালিছা আৰু জীয়েক কাকলি তাত উপস্থিত হ’ল। কান্দোৰ ধ্বনিৰে গোটেই ঠাই ৰিগিকি উঠিল। জীৱন চলিহা আৰু হৰেণ ৰাজখোৱাই নিজ ল’ৰা ছোৱালীক নিজ হাতে হত্যা কৰি নিজৰ মানুহৰ দৰে অথিৰ হৈ পৰিছিল। হৰেণ ৰাজখোৱাই নিজৰ পিষ্টলটো নৈৰ মাজলৈ দলিয়াই পেলালে। ৰাজখোৱাই নিজৰ অভিমান এৰি চলিহাক মাত দিলে, “জীৱন, ধন আৰু আভিজাত্যৰ গৌৰৱত আমি দুয়োৰে দুয়োকে পাহৰি পেলাইছো। বলাছোন আমি পুনৰ অতীতলৈ উভতি যাওঁ।” দুয়োৰে দুয়ো বন্ধুক সাৰটি ধৰিলে।

হৰেণ ৰাজখোৱা আৰু জীৱন চলিহাই দুটা ফুলিব খোজা ফুল কলিতেই মৰহি পেলালে নিজৰ প্ৰতিশোধ আৰু অভিমানৰ বাবে। আজি সিহঁতে অনুভৱ কৰিছে প্ৰেমৰ কি মহান শক্তি। যাৰ হৃদয়ত প্ৰকৃত প্ৰেম থাকিব তাৰ প্ৰেমে জয়লাভ কৰিবই। ৰাজ-পাৰিক প্ৰেমো প্ৰকৃত প্ৰেম। সিহঁতে এই দুষ্কৃতিকাৰীৰ সমাজত জীয়াই থকাতকৈ প্ৰেমৰ ৰাজ্যত জীয়াই থাকিবগৈ সুখেৰে, নিৰ্ভয়ে। সিহঁত দুয়োৰে মিলন মধুৰ মিলন। এনে মধুৰ মিলন ৰংপুৰ আৰু ভৰতপুৰ গাঁৱৰ ইতিহাসত সদায় জিলিকি থাকিব। নাথাকিব জানো? ■

জাতীয় জীৱনৰ সৰ্বক্ষণত ব্ৰহ্মাঙ্গ প্ৰয়োগ কৰিব নোৱাৰিলেও দুই এটা বাটলু গুটিকে দলিয়াব লাগে।

—অম্বিকাগিৰী ৰায় চৌধুৰী

প্ৰতিঘাত

❖ বাতুল মান্নি
একাদশ শ্ৰেণী

তিনি দিন তিনি বাতি অপেক্ষা কৰাৰ পাছত উদ্যোগপতি বিনয় কুমাৰ বৰুৱাই ডাকযোগে এখন বিয়েৰিং চিঠি পালে। খামতো খুলিবলৈ লওতেই অনুভৱ কৰিলে হাতৰ আঙুলিবোৰ যেন খুউব কঁপিছে। সৰ্বশৰীৰেৰে ঘাম ওলাইছে। খামৰ পৰা যেনে তেনে চিঠিখন উলিয়াই কথাখিনি একে উশাহতে পঢ়ি পেলালে :

শ্ৰীবৰুৱা চাহাব,
আপোনাৰ প্ৰাণতকৈও অধিক মৰমৰ, বৰুৱা বংশৰ পুত্ৰ সন্তান, 'বৰুৱা' টেলিফোন মিলৰ উত্তৰাধিকাৰী শ্ৰীমান বিজিৎ কুমাৰ বৰুৱা আমাৰ জিন্মাত আছে। আমি কোনো উত্তৰাদী সংগঠনৰ লগত জড়িত নহও। যদি আপুনি আপোনাৰ পুত্ৰ সন্তানটি জীৱিত ও অক্ষত অৱস্থাত ঘূৰাই পাব বিচাৰে, তেন্তে ২৫ লাখ টকা সাজু কৰি ৰাখিব। 'মাল' কেতিয়া কত আনিব লাগিব অতি শীঘ্ৰেই জনোৱা হব। মনত ৰাখিব পুলিচৰ লগত মুঠেই সম্বন্ধ নাৰাখিব। অন্যথাই যি কোনো বেয়া পৰিণামৰ উত্তৰদায়ী আপুনি নিজেই হব।

ইতি—
'আমি'

বৰুৱাই চিঠিখন মনে মনে কেইবাবাৰো পঢ়িলে। মনতে উচ্চাৰণ কৰিলে ২৫ লাখ টকা। ইমান টকা তেওঁ আনিবই বা কৰ পৰা। টকাৰ কথা চিন্তা কৰি তেওঁ ঘামি জামি গ'ল। এফালে, বংশৰ একমাত্ৰ সন্তান, আনফালে ২৫ লাখ টকা। বৰুৱাই নিজকে বৰ অসহায় অনুভৱ কৰিলে।

তিনি দিন আগতে তেওঁৰ সন্তান বিজিৎ স্কুল ছুটী হোৱাৰ পাছৰে পৰা সন্ধানহীন হৈছিল। বিজিৎ নৱম শ্ৰেণীৰ ছাত্ৰ। বিজিৎৰ সহপাঠী কেইজনৰ মতে দুজন অচিনাকি লোকে তাক সিহঁতৰ মাজৰ পৰা মাতি নি এখন নীলা ৰঙৰ মৰুতি ভানত তুলিছিল। বিজিতে হেনো কোনো ধৰণৰ প্ৰতিবাদ কৰা নাছিল।

বিনয় বৰুৱাই সেইদিনা আবেলি ৮ বজাত ঘৰ আহি বনকৰা মানুহ দুজনৰ মুখৰ পৰা বিজিৎ উভতিবলৈ কথামতে গম পাই প্ৰথমে বিশ্বাসেই কৰিব পৰা নাছিল। তেওঁ পিছত তেওঁ গোটেই চহৰ ল'ৰাটোক বলিয়াৰ দৰে বিচাৰি ফুৰিছিল। নিজৰ আত্মীয়-স্বজন, ওচৰ সম্বন্ধীয়, চিনাকি সকলোৰে ঘৰলৈ গৈ তাক বিচাৰিছিল। অৱশেষত তেওঁ ভাবিবলৈ বাধ্য হৈছিল যে ল'ৰাটোক অপহৰণ কৰা হৈছে। তাৰ পাছতহে তেওঁ থানাত এজাহাৰ দিলে।

পুলিচে কিন্তু দুদিন ধৰি ভুৱা আশ্বাসৰ বাহিৰে একো দিব নোৱাৰিলে। বাতৰি কাকতবোৰতো অপহৰণৰ খবৰ চমুকৈ ওলাল, ডেকা উদ্যোগী বিনয় বৰুৱাৰ ১৮ বছৰীয়া পুত্ৰ বিজিৎ স্কুলৰ পৰা অপহৃত।

এটা গতানুগতিক ঘটনা। এই ঘটনাক লৈ চহৰখন কোনো ধৰণৰ চাঞ্চল্য দেখা নগল। দুই এজন বন্ধুৰে শোৰি প্ৰকাশ কৰি সহানুভূতি জনালে। কিছুমানে পেটে পেটে ভালেই পালে। তেওঁৰ মিলৰ কৰ্মচাৰী আৰু সন্তানৰ পঢ়ি হাইস্কুলৰ ছাত্ৰ-ছাত্ৰীসকলে এই অপহৰণৰ বিৰুদ্ধে চহৰখন প্ৰতিাদৰ মিছিলো বাহিৰ কৰিলে।

কিন্তু আজি চিঠিখন পাই তেওঁ আৰু অধিক উদ্বেগ হৈ পৰিল। এনে দুঃসময়ত তেওঁ প্ৰকৃত বন্ধু বান্ধৱৰ পৰা বাস্তৱিক সহায়-সহানুভূতি, উপদেশ নোপোৱাটো বাকুৰে অনুভৱ কৰিলে। পুলিচৰ ওপৰত তেওঁৰ তিলমানো প্ৰাৰ্থনা নাই। তেওঁৰ হঠাতে বহস্য লেখক বন্ধু ৰবীন্দ্ৰ তামুলিলৈ মনত পৰিল। তেওঁ ৰবীন্দ্ৰৰ ওচৰলৈ যোৱাটোকে ঠিক কৰি অফিচৰ পৰা ওলাই গাড়ীৰে ৰাওনা হ'ল। ৰাস্তাত তেওঁ ভাবিলে— অপহৰণকাৰীয়ে ধাৰণা কৰাৰ দৰে তেওঁ সিমান সম্পত্তিৰ মালিক নহয়। অসমৰ দৰে ঠাইত কাপোৰৰ ব্যৱসায় কৰি টিকি থকাটো এক সংগ্ৰামৰ দৰেই কিন্তু তেওঁ এই কথা হৃদয়হীন অপহৰণকাৰীক বুজাব কেনেকৈ? সিহঁতৰ বাবে

কিডনেপিং সহজতে ধন ঘটাব ব্যৱসায়ত পৰিণত হৈ পৰিছে। বন্ধু ৰবীন্দ্ৰ তামুলী ঘৰতে আছিল। ৰবীনে তেওঁক আথে-বেথে ভিতৰলৈ নিলে। ৰবীন্দ্ৰৰ ঘৰটো তেনেই সাধাৰণ দুই কোঠালিৰ ঘৰ। কলমেই জীৱিকাৰ একমাত্ৰ অৱলম্বন। চাকৰি-বাকৰি বা ব্যৱসায় একোৱেই নাই। দুটি সন্তানেৰে এটি পৰিয়াল।

চশমাযোৰ ঠিক কৰি লৈ ৰবীনে কলে মই তোমাৰ কথাটো গম পাইছো। যাও যাওঁকৈ আছিলো। কিবা খবৰ পোৱা গ'লনে ল'ৰাটোৰ?

উত্তৰত বিনয় বৰুৱাই মুখেৰে একো নকৈ জেপৰ পৰা চিঠিখন উলিয়াই বন্ধুৰ হাতত দিলে।

ৰবীনে চিঠিখন পঢ়ি নাকেৰে হুকুৰ তুলিলে; হ। ২৫ লাখ টকা! এৰা ২৫ লাখ। মিলটোৱেই বন্ধকত থব লাগিব যেন পাইছো।

: এহ ৰবাচোন—মিলটো কিয় বন্ধকত থবা?

: তেন্তে অন্য উপায়?

: উপায়? এৰা, কিবা এটা অন্য উপায় চিন্তা কৰিব লাগিব।

: ৰবীন্দ্ৰ মোক অন্য এটা উপায় লাগে ভাই। নহলে মই শেষ হৈ যাম।

: মনৰ বল নেহেৰুৱাবাচোন। মই কিবা এটা ভাল উপায় চিন্তা কৰিমই।

: কিন্তু চাবা, মোৰ একমাত্ৰ সন্তান। তাতে মাতৃহাৰা। তাক মই কোনোপধ্যে হেৰুৱাব নিবিচাৰো।

: মই সকলো জানো।

এনেতে ৰবীন্দ্ৰৰ পত্নী ৰূপালীয়ে দুয়োকে চাহ জলপান দি গ'ল। চাহ খাই থকাৰ মাজতে ৰবীনে মাত লগালে—“সিহঁতে নিশ্চয় দুই এদিনৰ ভিতৰতে যোগাযোগ কৰিব। মই ৰাতিৰ ভিতৰতে ভাল উপায় এটা চিন্তা কৰিম। চাওঁচোন ইমান দিনে লিখা বহস্য সাহিত্য বাস্তৱত কামত খটুৱাব পাৰেনেকি?”

: “ৰবীন্দ্ৰ তুমিয়েই মোৰ বিপদৰ একমাত্ৰ বন্ধু। এই বিপদৰ সময়ত মই সকলোকে চিনি পালো।” আক্ষেপেৰে কলে বৰুৱাই।

: তুমি সকলো দায়িত্ব মোৰ ওপৰত এৰি দিয়া। এতিয়া চিন্তা নকৰিবা।—ৰবীনে বিনয়ৰ কান্ধত ধৰি কলে।

: বাক মই এতিয়া আহো। টকা পইচাৰ বাবে তুমি চিন্তা নকৰিবা, বিমান লাগে দিম।

: হব এতিয়া যোৱাগৈ।

: ৰাতি ১১-৩০ বাজিছে।

ফোনটোৰ কৰ্কশ ধ্বনিত বিনয় বৰুৱাই টোপনিৰ পৰা সাৰ পালে। তেওঁ বিচিভাৰ তুলি ললে।

: হেল্প?

: কোনে কৈছে? এক পৰিচিত মাত।

: মই বিনয় বৰুৱা।

: অ' মি. বৰুৱা। গুড। ভালদৰে শুনক। অহাকালি

সন্ধিয়া ৬-৩০ বজাত আমি দাবী কৰা মান লৈ আহিব।

: কোনখিনিলৈ আহিব লাগিব মই?

: এই চহৰৰ পৰা ৪০ কি.মি. উত্তৰে হাইৱেৰ কাষতে থকা পাহাৰৰ দাঁতিত। তাত এটা মন্দিৰ আছে। মনত থাকিবনৈ?

: থাকিব?

: কিন্তু বেচি চালাক হবলৈ গৈ পুলিচক খবৰ নিদিব।

অকলশৰে আহিব। অন্যথাই ....

: মই অকলশৰে আহিম, অ' আপুনি অকলশৰে আহিব আৰু সম্পূৰ্ণ টকা মই লৈ আহিম। মাত্ৰ মোৰ ল'ৰাটো অক্ষত অৱস্থাত ওভতাই পাব লাগিব। বৰুৱাই কাকুতিৰ সুৰত কলে।

: অ'কে।

সিফালে বিচিভাৰ খোৱা শব্দ শুনা গ'ল। বৰুৱাই কিন্তু হাতেৰে ধৰি থকা বিচিভাৰটো লৈ অসহায় ভঙ্গীৰে একেৰাহে চাই থাকিল।

ৰাতিপুৱা ৫ বজাত কলিংবেলৰ মাত শুনি বৰুৱাই বিছনাৰ পৰা নামি আহি দুৱাৰ খুলি দিলে।

: আৰে ৰবীন্দ্ৰ তুমি।

: এৰা মই।

: কি কথা ভাই। .... ৰবীন্দ্ৰক ইমান পুৱাতে দেখি

তেওঁ সচাকৈয়ে বৰ আচৰিত হ'ল।

: নকৰা আৰু। মই সিহঁতক জন্ম কৰাৰ উপায় এটা বিচাৰি পাইছো।

: ৰাতি সিহঁতে মোলৈ ফোন কৰিছে। আজি লাষ্ট ডেট।—বৰুৱাই ফোনৰ কথা বিৱৰি কলে।

অপেক্ষা

✽ মঃ বছিৰুৰ বহমান
স্নাতক দ্বিতীয় বৰ্ষ

ঃ তাৰমানে সিহঁতক টকা সোনকালে লাগে।
—নিৰ্দয়ীহঁতে টকা পাব। ববীনে হাঁহিলে।

ঃ বাকু তোমাৰ উপায়টো কোৱাচোন।
ববীনে বহি লৈ তাৰ আঁচনিবকথা বৰুৱাক কলে।
শুনি বৰুৱা স্তব্ধ হ'ল। বহু ভাৱনা চিন্তা কৰাৰ পাছত তেওঁৰ
মাত ওলাল। তোমাৰ আঁচনিখন ঠিকেই আছে। কিন্তু এইবোৰ
বস্তু পাবা ক'ত?

ঃ টকা ঢালিলে আজিকালি কি পোৱা নাযায় হে?
ঃ কিমান টকা লাগিব?
ঃ কিমান টকা লাগিব মই এতিয়াই কব নোৱাৰো।
কিন্তু বস্তুবোৰ কত পোৱা যায় মই হলে জানো।

ঃ কিন্তু .... মোৰ ল'ৰাটোৰ একো অপকাৰ নহয়টো?
বৰুৱাই সন্দেহ প্ৰকাশ কৰিলে।

ঃ এনেকুৱা কামত অলপ বিপ্ল লবই লাগিব বুজিছা।
তুমি অলপ সাহসী হোৱা। —ববীনে সৰু ল'ৰাক বুজনি
দিয়াৰ দৰে কলে।

ঃ তেনেহলে তুমি বস্তু দুটাৰ বন্দোবস্ত কৰা গৈ।
ঃ তেস্তে মই আহিলো।

ঃ ববা ববা চাহ খাই যাবা। টকাও লৈ যোৱা। —
ববীনে পুনৰ বহিল আৰু চাহ পানী খাই লৰালৰিকৈ তাৰ
পৰা ওলাই আহিল।

আবেলি ঠিক ৫ বজাত এটি ডাঙৰ এটাটি বেগ
মাৰুতি কাৰত তুলি অপহৰণকাৰীয়ে কোৱা নিৰ্দিষ্ট ঠাইলৈ
বুলি ৰাওনা হ'ল বৰুৱা।

যেতিয়া তেওঁ উণ্ডল থুণ্ডল মন লৈ নিৰ্দিষ্ট ঠাই পালে
তেতিয়া ঘড়ীত ৬-২০। তেওঁ মন্দিৰটো দেখা পালে। ঠাইখন
জয়াল। কিবা দেও লগাৰ দৰে। তেওঁ গাড়ীখন ঘূৰাই
চহৰমুখী কৰি গাড়ীৰ ভিতৰত বহি থাকিল। গাড়ীৰ ষ্টাৰ্ট
কিন্তু বন্ধ নকৰিলে।

লাহে লাহে পৃথিৱীৰ বুকুলৈ আন্ধাৰ নামি আহিছে।
নিৰ্জন ঠাইখন আৰু নিৰ্জন বহস্যময় হৈ উঠিছে। তেওঁৰ
উচপিচনি বাঢ়ি গ'ল।

ঠিক তেনেতে বিপৰীত দিশৰ পৰা নীলা ৰঙৰ
মাৰুতী ভান এখন আহি তেওঁৰ প্ৰায় ১০ মিটাৰ মান দূৰত
ৰৈ গ'ল।

বৰুৱাৰ বুকু চিৰিংকৈ উঠিল। তেওঁ থৰক-বৰককৈ
গাড়ীৰ পৰা নামিল। সিফালৰ গাড়ীখনৰ পৰা চাৰিজন

মুখাপিন্ধা লোক নামিল। তেওঁৰ সন্তান বিজিতক সিহঁত
গাড়ীৰ পৰা নামালে। তাৰ চকু দুটা কলা কাপোৰেৰে ঢক
দুয়োজনৰ হাতত আছে মৰণাস্ত্ৰ।

ঃ মিঃ বিনয় বৰুৱা। এজনে প্ৰশ্ন কৰিলে।
ঃ মাল আনিছে?
ঃ হয় আনিছো।
ঃ বাহিৰ কৰক।

বৰুৱাই গধুৰ বেগখন গাড়ীৰ পৰা উলিয়াই মাটিত
থলে। হাতত আগ্ৰেয়াস্ত্ৰ লোৱা মুখা পিন্ধা দুজন ধৰ্ম
খোজেৰে তেওঁৰ ওচৰলৈ আহিল। তেওঁ বেগৰ চাবি সিহঁত
হাতত তুলি দিলে। এজনে বেগ খুলিলে। বেগখন টকাৰ
ঠাই খাই আছিল। সিহঁতৰ চকু তিৰবিৰাই গ'ল। এজনে কলে
ঃ অ'কে। বন্ধ কৰা। হেৰফেৰ কৰিলে কিন্তু দিগদাৰ আছে
মি. বৰুৱা।

ঃ বিশ্বাস নহয় যদি গণি চাওঁক। বৰুৱাই সেপ গিলি
কলে। বৰুৱাই থৰ থৰকৈ কাঁপি সিহঁতৰ কাণ্ড কাৰখানা চাই
ব'ল। ইতিমধ্যে ড্ৰাইভাৰজনে সিহঁতৰ গাড়ীখন ঘূৰাই
ৰাখিছিল। সিহঁতে টকাৰ বেগ ভিতৰত থৈ এজনে বিজিতক
তেওঁৰ ওচৰলৈ আনি কলে : লওক আপোনাৰ আমানত।
নিজৰ হেৰুৱা সন্তানক পাই তেওঁ তাক সাৱটি
ধৰিলে। দুয়ো গাড়ীত উঠিলে।

সিফালে অপহৰণকাৰীৰ গাড়ীখনো চলিবলৈ
লৈছিল। বৰুৱাই ততালিকে পুতেকৰ চকুৰ কাপোৰ খুলি
গাড়ীৰ চিটৰ তলত লুকুৱাই ৰখা বস্তু এটা উলিয়াই কলে :
বিজিত চুইচটো টিপি দিয়া। বিজিতে একো নুবুজি দেউতাকে
দেখুৱাই দিয়া চুইচটো টিপি দিলে। আৰু ....! এটা ভয়ংকৰ
কানটাল মৰা শব্দ হ'ল।

তেওঁলোকে দেখিলে— গৈ থকা নীলা ৰঙৰ মাৰুতী
ভানখন পুতলা এটাৰ দৰে আকাশলৈ উৰি গৈছে। গাড়ীখন
খণ্ড-খণ্ড হৈছে আৰু জুই লাগিছে।

ঃ সিহঁত সকলো মৰিল দেউতা।
ঃ এৰা সিহঁতে তোমাক বহু কষ্ট দিছিল নহয়?
ঃ হয় দেউতা, সিহঁত বৰ নিৰ্দয়। সিহঁতে মোক বহুত
মাৰিছিল। ভাত পানী খাবলৈ দিয়া নাছিল।

ঃ সিহঁতে আমাক আঘাত দিছিল। আমি প্ৰতিঘাত
দিলো। ■

সংগীতৰ মূৰ্ছনা তুলি দেৱালৰ কোৱাৰ্টজ ঘড়ীটোৱে
জনাই দিলে ৰাতি এঘাৰ বাজিছে।

জোনাক বিচ্ছিন্ন তৰাৰ ক্ষীণ পোহৰেৰে আলোকিত
আকাশখনলৈ চাই থাকোতে মোৰ মনটো এটা বিশাল বিষাদে
ভৰপূৰ হৈ এক মহান সাগৰত ডুব গৈ এটা ছমুনিয়াই ওলাই
আছিল। থিৰিকিৰ কাষৰ পৰা আহি মই বিছনাৰ আশ্ৰয়
ললে। কোনোবা উদাসী ক্ষণত মোৰ দুচকুৰ পতা জাপ খাই
পৰিল। দুচকুত ভাঁহি উঠিল কত যে মধুৰ স্বপ্ন। ভাবিছিলো
মোৰ সপোন আৰু কল্পনাবোৰ জানো সপোন হৈয়ে থাকিব।
এয়া যেন অতীতৰ স্মৃতিত বিলীন বৈ যাব।

জীৱনৰ ছন্দে ছন্দে নুপূৰৰ ধ্বনি তোলা হাঁহিবোৰ
স্তব্ধ হৈ পৰিল। প্ৰেম মিলন বিচ্ছেদ মান অভিমান আৰু
কামনা বাসনা কোনো এটাৰে অৰ্থ বুজি নোপাওতেই যবনিকা
পৰিব নেকি? হাঁহি আৰু ৰামধেনুৰ ৰঙেৰে উপচি পৰা
পৃথিৱীখন যে মোৰ বাবে শুকান মৰুভূমিত পৰিণত হব
ধৰিলে। মোৰ জীৱনত এনেকুৱা অসহনীয় ধুমুহা আহিব বুলি
কোনোদিনেই ভবা নাছিলো আৰু ভাবি চোৱাৰ সময় আৰু
বয়স কোনোটোৱেই হোৱা নাছিল। মাত্ৰ ২০ বছৰ। এটা চুপহি
মেলা ফুলকলি বিকশিত নোহোৱাৰ আগতে মৰহি যাব
নেকি? কোনোবাই জানো ভাবিছিল মোৰ এই অসহনীয়
বেদনাৰ বিষয়ে। ভাবি চোৱাৰ সময় জানো ভগৱানে দিয়া
নাই। ইমানেই নেকি সিহঁতৰ ব্যক্ততাপূৰ্ণ জীৱন। জীৱনটোলৈ
অন্য বহুত কিবা কিবি ভাবি ভাবি গৈ অৱশেষত পালো এখন
সুন্দৰ ধৰণী—মানৱতাৰ বৈচিত্ৰময় পৃথিৱী। যত সম্মুখীন
হ'বলগীয়া হ'ল কিছুমান বাস্তৱ পৰিস্থিতিৰ।

জীৱনত আজিলৈকে কোনেও কৰিবলগীয়া কামবোৰ
শেষ কৰিব পৰা নাই। জীৱনৰ শেষ নিশ্বাসলৈ কৰিব
নোৱাৰে। লংকাৰ ৰজা ৰাৱণে সন্তৰ যুগ জীয়াই থকা সত্ত্বেও
হেনো আঁচনি অনুসৰি কামবোৰ শেষ কৰিব পৰা নাছিল।

আৰু মানুহৰ কথাটোতো সুকীয়াই। জীৱনটো হল অসমাপ্ত।
গতিকে কাম আৰু আশা আকাঙ্ক্ষাৰ পৰিসমাপ্তি ক'ত। জীৱ
শ্ৰেষ্ঠ মানুহৰ আশা আৰু কল্পনা অসীম। এই আশা আৰু
কল্পনাৰ সীমা বিচাৰি গৈ কিজানি মানুহে যুতুক আকোৱালী
লবলগীয়া হয়। আজি মই অন্যৰ কথা কব নোৱাৰো।
কোৱাটোও মোৰ যুক্তি সংগত নহব। কাৰণ মই নিজৰ
বিষয়েই যেতিয়া ভালদৰে নাজানো অন্যৰ কথা কম
কেনেকৈ।

আজি উন্নতশীল সমাজ ব্যৱস্থাত দেখা যায়, ধৰ্মৰ
নামত ব্যভিচাৰ। ভদ্ৰতাৰ নামত ভণ্ডামী, শাসনৰ নামক
শোষণ। আনহাতে ধৰ্মৰ নামত ঘটা সাম্প্ৰদায়িক ঘটনাবোৰ।
বৰ্তমান পৃথিৱীত ধৰ্মই এটা ভয়াবহ ৰূপ ধাৰণ কৰিছে। ধৰ্মৰ
নামত নামি পৰিছে অনৈক্য। ধৰ্মৰ নামত ভেদাভেদ, হিংসা
ভাৱ আৰু শোষণৰ মাত্ৰা বৃদ্ধি পাইছে। ধৰ্মনো কি? ভগৱানৰ
নামত পালন কৰা এটা সমতাৰ নীতি নিয়ম নহয় জানো?
ভগৱান! ভগৱান আকৌ কোন? সত্যই ভগৱান নহয়
জানো। মানৱ ধৰ্মই সত্যক স্বীকাৰ কৰে। সত্যত সমতা
আছে। মানৱ ধৰ্মই মানৱক চিনে।

মানুহ! মানুহ আকৌ কোনবোৰ? জ্ঞানী মানি হৈয়ো
অন্ধ বিশ্বাসৰ বিৰুদ্ধে যিসকলে প্ৰতিবাদ নকৰে, সেইবোৰ
জানো মানুহ। জ্ঞানী হৈয়ো এখন শোষণীয় সমাজত নিষ্ঠাৰে
বসবাস কৰি আছে। কি যে এই সভ্য যুগৰ সমাজখন, যত
থাকে মানুহ। যাৰ কাণ্ড-কাৰখানাবোৰ সাধাৰণতে জন্তুৰ দৰে।
কাৰো প্ৰতি নাই আন্তৰিক সহযোগিতা, মৰম, স্নেহ। আছে
মাথো একো একোখন কঠিন অন্তৰৰ হিয়া; যত আছে
স্বার্থপৰতা নিষ্ঠুৰতা। এয়াই জানো আজিৰ মানৱ সমাজ।

আপুনি নিজকে এজন প্ৰকৃত মানুহ হিচাপে পৰিচয়
দিব বিচাৰেতো। যদি বিচাৰে তেন্তে আগতেই ভোকত
কলবলাই থকাবোৰক চিনি লওক। ভাবি চাওক এই

দুৰ্নীতিময় সমাজৰ কথা, ভাবি চাওক আজিৰ শিক্ষা প্ৰণালীৰ কথা। সেই অৰ্ধনগ্ন, অনাহাৰী, অঘৰী লোকবোৰৰ কথা। সিহঁতবোৰে জানো সকলোৰে সহায়-সহযোগিতাৰ পৰা বঞ্চিত নে সেইবোৰৰ প্ৰাপ্য। কি যে আধুনিক যুগৰ উন্নত শিক্ষাৰ মানদণ্ড। বৰ্তমান শিক্ষা প্ৰণালী যথেষ্ট উন্নত; কিন্তু ভাবি চালে এয়া অৰ্থহীন, যথেষ্ট নিম্নগামী। আজিৰ শিক্ষাত শিক্ষাৰ নামত প্ৰচলিত কু-সংস্কাৰ, অন্যায়া, অবিচাৰ। যদিও দিনে দিনে শিক্ষাৰ হাৰ ক্ৰমে বৃদ্ধি পাই আছে ক্ৰমাত বাঢ়িছে নিবনুৱা সমস্যা। এই নিবনুৱা সমস্যা সমাধানত চৰকাৰ যথেষ্ট আগবঢ়ুৱা নে? হয়তো নহয়। উচ্চ শিক্ষা গ্ৰহণ কৰি নিবনুৱা হৈ সম্মুখীন হব লগা হৈছে নানা সমস্যাৰ। বিভিন্ন সমস্যাৰ সম্মুখীন হৈ লবলগীয়া হৈছে বিপথগামী ব্যৱস্থা। জীৱিকা নিৰ্বাহৰ বাবে। ফলত বিপথে পৰিচালিত হৈ আশ্ৰয় লৈছে কুপথৰ। উচ্চ শিক্ষা গ্ৰহণ কৰিও সিহঁতে জানো স্থান পাইছে এই সমাজত, পাৰিছে জানো পৰিচয় দিব নিজকে আজিৰ সমাজত। এয়াই জানো আধুনিক শিক্ষাৰ শিক্ষণ প্ৰণালী হোৱা উচিত।

বাস্তৱ পৰিস্থিতিৰ মুখামুখি হৈ ভাবিছিলো মোৰ ভবিষ্যত জীৱনৰ বিষয়ে। এদিন দুপৰীয়াৰ আহাৰ খোৱাৰ পিছত পৰাৰ লগে লগে দুচকুত ভাহি আহিল মধুৰ স্বপ্ন মোৰ নয়নীজনীৰ কথা। মই যে তাইক মোৰ জীৱনতকৈ অধিক ভাল পাওঁ। পাব বিচাৰো জীৱনৰ প্ৰতিটি মুহূৰ্ততে কাষত। কিন্তু হৃদয়ৰ কথাবোৰ মনতে সাঁচি ৰাখিছিলো। ব্যাখ্যা কৰিব পৰা নাছিলো। মনত অলেখ ইচ্ছা, কি কৰিম তাইৰ যে আপত্তি আছিল মোৰ হৃদয়ত বস্তু জ্বলাবলৈ; চিৰদিনৰ বাবে বুকুত আকোৱালি লবলৈ। এই আপত্তি তাই কিয় দৰ্শাইছিল মই নাজানো। মই যে তাইৰ বাবে সকলো সুখ দুখ মূৰপাতি লবলৈ, সকলো পৰিস্থিতিৰ সম্মুখীন হবলৈ বাধ্য। তাই বিহীন জীৱন যে মোৰ অন্ধকাৰ। এইবোৰ তাই জনা স্বত্বেও কোনো সঁহাৰি জনোৱা নাছিল। মাথো অভাবনীয় চাৰনিৰে চাই চাই মোৰ হৃদয় ঠুনুকা কৰি গৈছিল। এনেতে হঠাৎ মোৰ বন্ধু ৰাতুল আহি মোৰ ওচৰত উপস্থিত।

ৰাতুল মোৰ কলেজীয়া বন্ধু। ঘৰৰ আৰ্থিক অৱস্থাই কলেজত পঢ়াৰ আৱশ্যকীয় সুবিধাখিনি দিব পৰা নাছিল। তথাপি নিভৰ উদ্যম আৰু একগ্ৰতাৰ বাবে এদিন তেওঁ বি.এ. ডিগ্ৰীটো লৈছিল যদিও অৰ্থৰ অভাৱত এম.এ পঢ়া নহ'ল।

তেওঁ সপোন দেখিছিল এদিন তাৰ চাকৰিৰ দুখীয়া পৰিয়ালৰ দুখবোৰ গুচাই সুখ শান্তি বিৰাজিত কৰি সকলোৰে মুখত হাঁহি বিৰিঙাব। গুপতে সাঁচি ৰখা কথাবোৰ এদিন প্ৰিয়াজনীক খুলি কব। কিন্তু কঠিন ৰাজ্য মুখামুখি হৈ গম পালে সেয়া আছিল তাৰ অলিক কল্পনা সপোন। বি.এ. পাছ কৰাৰ পিছত চাকৰি যোগাৰ কৰি নোৱাৰিলে। মোহাৰিবলৈ উপক্ৰম হ'ল তাৰ মনৰ সোঁত সপোন। সি যেন দিগভ্ৰান্ত হৈ পৰিছিল।

ৰাতুলে তাৰ বেদনাৰ টোপোলাৰ মুখ খুলি আদিব মোক কলে—ৰাজ্য তই কব পাৰনে মানুহে কিয় শিক্ষা গ্ৰহণ কৰে। শিক্ষা গ্ৰহণ কৰি সজ পথেৰে পৰিচালিত হৈ জীৱন দুখবোৰ গুচাই সুখেৰে জীৱন ধাৰণ কৰিবলৈ নে? জীৱন সাঁচি ৰখা আশাবোৰ পূৰণ কৰিবলৈ নে নিৰাশা হৈ জীৱন লৈ জীয়াই থাকিবলৈ? মই তাৰ প্ৰশ্নৰ উত্তৰ পোনতে দিব পৰা নাছিলো। অৱশ্যে দিব পৰা ক্ষমতাও নাই। মাথো মই কৈছিলো তই এইবোৰ কি কৈ আছ। মই ঠিকেই কৈছিলো বুলি প্ৰতি উত্তৰ দি কৈছিল—মই এতিয়া নিজস্বতাক হেৰুৱাব লগীয়া হৈছো, নহলে দৰিদ্ৰতাকেই কান্ধ পাতি লব লগা হৈছে। মোৰ মনৰ বেদনাবোৰ তই জানি মোক কি হিচাপে ভাবি লবি সেয়া মই নাজানো। মই এতিয়া বিয়া পাতি বুলি ভাবিছো। মোৰ ইচ্ছাত নহয় অনিচ্ছাত। সি প্ৰায় চিঞি কৈছিল। আমাৰ দৰে মানুহৰ ইচ্ছা অনিচ্ছাইনো ক'ত গুৰু পোৱা দেখিছ? আমি যে পৰিস্থিতিৰ দাস। এম.এ পঢ়াৰ ইচ্ছা আছিল, অৰ্থই নিদিলে। চাকৰি লোৱাৰ হেঁপাহেৰে বুলি আছে। অৰ্থ নাই, চাকৰিও নাই। সেয়ে মনৰ সকলো হেঁপাহক দমন কৰি বিয়াখনেই পাতিম বুলি ভাবিছো। ইণ্টাৰভিউ বহুত দিলো, এতিয়া ইয়াৰ প্ৰতি আস্থা নোহোৱা হৈছে; যিহেতু উপটোকন নিদিয়াকৈ চাকৰি পোৱাৰ আশা নাই। বৰ্তমান টিউশ্যন কৰি থকা ঘৰৰ বাইদেউ এজনীয়ে কৈছে সিহঁতৰ মাহীদেউৰ ছোৱালী এজনী আছে। দেখাত ধুনীয়া নহয় যদিও বেয়া নহয়। তাইক বিয়া কৰালে হেনো টকা কিছু দিব। এতিয়া মই কি কৰিলে তই ভাল বুলি ভাব।

মই মাত্ৰ কৈছিলো সেয়া তোমাৰ সম্পূৰ্ণ ব্যক্তিগত কথা। কেতিয়াবা আমি এনেকুৱা পৰিস্থিতিত পৰো য'ত যুক্তি তৰ্কৰে সিদ্ধান্ত গ্ৰহণ কৰাৰ আহৰিয়ে নাপাও! তথাপি আমি মনত ৰখা উচিত যে জন্ম, মৃত্যু, বিবাহ এই তিনিটাৰ ভিতৰত

বিবাহৰ ক্ষেত্ৰতেই আমি নিজৰ ব্যক্তিগত স্বাধীনতাখিনি উপভোগ কৰাৰ সুবিধা পাও। তই নিজে এবাৰ ভালদৰে ভাবি চাবি।

বিশেষ একো নোকোৱাকৈ ৰাখিলে মোৰ পৰা বিদায় লৈছিল। যোৱাৰ পিছত ভাবিছিলো—আজিৰ সময়ক কোন দিশে পৰিচালিত হৈ আছে। সৰ্ম সংস্থানৰ বাবেই ইমান হাহাকাৰ কিয়? উপটোকন দি চাকৰি লোৱা সকলে কি দৰে সেৱা আগবঢ়ায়। শিক্ষাৰ মানদণ্ড উন্নত কৰিবলৈ চৰকাৰে প্ৰচাৰ কৰে বৃহৎ পৰিকল্পনা। আলোচনী কাকতত শিক্ষাৰ মানদণ্ডক লৈ পণ্ডিতসকলে আগবঢ়ায় গুৰুত্বপূৰ্ণ আলোচনা, অথচ শিক্ষকৰ দৰে চাকৰিতো চলে অবাধ দুৰ্নীতি।

এনেকৈ এদিন তাৰ বিয়াখন পাৰ হৈ গ'ল ভালে ভালে। তাৰ তুল্যচনীত ঘৰখনৰ স্বাৰ্থৰ পিনেই ভৰ বেছি হ'ল। বিয়াৰ পিছত কৰ্তব্যৰ দায়িত্বত ৰাতুলৰ সৈতে মোৰ যোগাযোগ কমি গৈছিল। মাথো কামনা কৰিছিলো ৰাতুলৰ যুগ্ম জীৱন সুখৰ হওঁক বুলি। এনেতে বিয়াৰ দুমাহ মান পিছত হঠাতে ৰাতুল মোৰ ওচৰলৈ আহিল। সেই একে চিন্তাক্ৰিপ্ত মন।

সুধিছিলো : কি খবৰ? চাকৰি?

মোৰ খবৰ ভাল হবলৈ অনিৰ্দিষ্ট কাললৈ অপেক্ষা কৰিব লাগিব। কি কৰিব গৈ কি কৰিলোঁ। এতিয়াহে উপলব্ধি কৰিব পাৰিছো। চাকৰিৰ অপেক্ষাত ছমাহ কাটি গ'ল, এতিয়াতো নিযুক্তি অনিৰ্দিষ্ট কাললৈ বন্ধ। কি কৰিম নিজকে বৰ অপদৰ্থ যে লাগিছে। কিবা বেলেগ ব্যৱস্থা লবলৈ উৎসাহ হেৰাই গৈছে। আৰু কিমান যে চকুলোৰে পৰিপূৰ্ণ দুখৰ কথাবোৰ। কেতিয়া স্নিগ্ধ ৰাতি পোহৰ হৈ গৈছিল আমি নজনাকৈ। কি দৰে সান্ত্বনা দিম ভাবিব পৰা নাছিলো। এটা সময়ত দুয়ো নিৰুৎসাহ হৈ পৰিছিলো।

ৰাতুলে কিন্তু তেওঁৰ মনৰ স্নিগ্ধ বেদনাবোৰৰ সমভাগী কৰিছিল মোক। কিন্তু মোৰ বেদনাবোৰ তাক কবলৈ হেঁপাহ আছিল যদিও কোৱা নাছিলো। মোৰ প্ৰিয়জনীৰ বিষয়ে ভালদৰে নহলেও কিছু জানিছিল ৰাতুলে। যদিও মন গৈছিল বহুত কথা কবলৈ তাক। মই তাইৰ অবিহনে এক মুহূৰ্ত্তও জীয়াই থাকিব নোৱাৰো। তাই বিহীন জীৱন মোৰ অন্ধকাৰ। এই অন্ধকাৰ জীৱনলৈ মৰম বিলাবলৈ কিমান যে কাবৌ কৰিছিলো। এদিন তাইক কলো, তোমাক কব লগা মোৰ বহুত কথা আছে। তোমাক লৈ সাজিছো কত মধুৰ সপোন। মই তোমাক চিৰদিনৰ সংগী হিচাপে পাব বিচাৰো।

জীৱনৰ প্ৰতিটো মুহূৰ্ততে। প্ৰতিটি মুহূৰ্তই মুখত হাঁহি বিৰিঙাই ৰাখিব বিচাৰো। তোমাক সংগী হিচাপে পাম এয়া মাথো এটা সপোন। মোৰ জীৱনৰ এক তমসা ৰাতিৰ এক বাস্তৱ বেদনাদায়ক সপোন। বুকুৰ উমেৰে সজোৱা সপোনবোৰ বাক কিমান সাৰটিম? ওৰে নিশা সপোনত মোৰ চকুলো কাটি নিয়া। মোৰ প্ৰাণ ভৰা স্নেহশীৰ্বাদ লোৱা। অকলশৰীয়া বুকুত মৰুভূমিৰ মৰীচিকা হৈ মিছাকৈয়ে নাহা। কল্পনাৰ সৰস চুম্বন আৰু আলিঙ্গনৰ আশ্বাদ কল্পনাৰ মাজেদি উপভোগ কৰিব জানো নিশাৰ সপোন আৰু মলয়াজাকে মোৰ কাণে কাণে বাৰে বাৰে আহি নিবিড় অবুজ ভাষাত কৈ যায় তুমি হেনো জনমে মৰণে মোৰেই। তাই যে ইয়াৰ বিপৰীতে একো সঁহাৰি জনোৱা নাছিল। কব নোৱাৰো তাই মোক আঁকোৱালী লবলৈ কিয় টান পাইছিল। কব নোৱাৰো তাইৰ অন্তৰ কিমান যে কঠিন। অকণো মৰম নাই জানো সিহঁতৰ অন্তৰত। কিয় ইমান কঠিনমনা সচাকৈ তাইৰ কি যে মিঠা মাত, মিষ্টি হাঁহি, কি যে মোহনীয় চকুৰ চাৰনি। এইবোৰে মোক স্থিৰে থাকিব দিয়া নাই। কিন্তু তাই যে মোৰ অভাৱ বুজি পাইও প্ৰয়োজনবোধ কৰা নাছিল। তাই মাত্ৰ অবাধ দৃষ্টিৰে মোৰ ফালে চাই আছিল। তাইৰ চাৰনিৰে যেন বাৰে বাৰে কৈ দিছিল মই তোমাৰ, তুমি মোৰ। সাঁচাকৈ তাইক নাপালে মোৰ মুখৰ হাঁহি চিৰদিনৰ বাবে মাৰ যাব। হৃদয় শতধা বিদীৰ্ণ হব তাই মাত্ৰ ভগা বুকুৰ তপ্ত নিশ্বাস আৰু হৃদয়ৰ অপৰিমেয় অপ্ৰকাশিত প্ৰীতিৰ হাঁহি মাৰি মোৰ ফালে চাই চাই গৈ আছিল।

তাইৰ বিষয়ে বিশেষ একো মোৰ কলমৰ ভাষাত নাছিল। মাত্ৰ জনালো যে তাই মোৰ সহপাঠী, কলেজীয়া বান্ধবী।

এনে পৰিস্থিতিত তাক মই কি দৰে সান্ত্বনা দিম ভাবিব পৰা নাছিলো। এটা সময়ত বৰ নিৰুৎসাহভাৱে ৰাতুল মোৰ পৰা আঁতৰি গৈছিল। তাৰ বেদনাৰ টোপোলাটো কি যে অভাবনীয় আছিল ভাবিব পৰা নাছিলো। ৰাতুল কিন্তু তাৰ দুখৰ সমভাগী মোক কৰি গৈছিল। কিন্তু মই তেওঁক মোৰ দুখৰ সমভাগী কৰিবলৈ ইচ্ছা কৰা নাছিলো। মাথো অপেক্ষা কৰিছিলো তাৰ যুগ্ম জীৱন সুখৰ হওক বুলি। অপেক্ষা কৰিছিলো প্ৰিয়জনীৰ ভালপোৱালৈ কেতিয়া পাৰিম হিয়া উজাৰি মৰম দিবলৈ তাইক। সেই দিনলৈ মোৰ সুদূৰ অপেক্ষা। ■

ভাগ্যৰ পৰিহাস

০৫ বেগম আছমা দেৱী
স্নাতক তৃতীয়

কঁহুৱা বনৰ মাজে মাজে অসীম দিগন্তৰ আগলি কলপাতৰ ওপৰত সূৰ্য্যটো থকাৰ দৰে সীমাহীন কল্পনাই এই বৰুৱা দম্পতী হালৰ জীৱনটো উটুৱাই নিছিল।

প্ৰশান্ত বৰুৱা আৰু দিপালী বৰুৱাৰ একমাত্ৰ পুতেক অৰূপ আৰু জীয়েক মনীষাক লৈ তেওঁলোকৰ সুখী পৰিয়াল। বৰুৱা আছিল এখন হাইস্কুলৰ শিক্ষক। টকা-পইচাৰ একো অভাৱ নাই। ল'ৰা-ছোৱালী হালক লৈয়ে তেওঁলোকে কল্পনাৰ মাজত বঙৰ বামধেনু সাজে। বৰুৱা দম্পতিয়ে ভাবিছিল জীৱনৰ বাকী সময়ছোৱাত এনেদৰে হাঁহি-ধেমালীৰে পাৰ কৰি দিব পাৰিব। ল'ৰা-ছোৱালী হালেও লাহে লাহে যৌৱনত ভৰি দিলে।

কিন্তু এদিন তেওঁলোকৰ জীৱনলৈ নামি আহিল কাল নিশাৰ ৰাতি। যাৰ স্মৃতি আজিও সজীৱ হৈ আছে। অইন নিশাৰ দৰে সিদিনাও মাকে পুতেক অৰূপক গুৱাহাটীলৈ পঠাই দিলে। সি এইবাৰ প্ৰথম বিভাগত ইংৰাজীত লেটাৰ মাৰ্ক সহ পাছ কৰিছে। সেয়ে মাক-বাপেকে তাক নামভৰ্তি কৰি দিলে। প্ৰত্যেক সপ্তাহৰ শনিবাৰে আহে আৰু সোমবাৰে যায় সি থকা ভাড়াঘৰলৈ। সিদিনাও সি গ'ল, কিন্তু হায়! সি কলেজ গৈ নাপালে। বাটত মটৰ দুৰ্ঘটনা হয়। লগৰ বন্ধুয়ে তাক ওচৰৰ হস্পিতালত ভৰ্তি কৰে যদিও তাৰ জীৱন পুনৰ ঘূৰি নাহিল। পিছদিনা তাক ঘৰলৈ অনা হ'ল। মাক-বাপেকে একমাত্ৰ পুতেকৰ অকাল মৃত্যুত হিয়া ভুকুৱাই কান্দিলে। হায়! মানুহে মুখতে কয়—“মানুহে পাতে ঈশ্বৰে ভাঙে।” বৰুৱাহঁতৰ জীৱনলৈ নামি আহিল এচপৰা কলা মেঘ। মাকে পুত্ৰশোকত কান্দি কান্দি মুৰ্চা যায়। বৰুৱা আৰু জীয়েক মনীষাই বহুতো বুজায়ো তেওঁক সান্ত্বনা দিব নোৱাৰিলে। মনীষা সৰু ছোৱালী। তাই এইবাৰ নৱম শ্ৰেণী পাইছে।

এইদৰে পাঁচ-ছয়মাহ মান থকাৰ পিছত মাকৰ দেহত বেমাৰ আগুৰি ধৰিলে।

আজি অৰূপৰ মৃত্যুৰ এবছৰ হ'ল। সেয়ে অৰূপ অৰূপ পূজাৰ আয়োজন কৰিছে। দিনত পূজা শেষ কৰি গধূলিতে মাক বিছনাত উঠিল। আনদিনাৰ দৰে সিদিনাও জীয়েক মনীষায়ে ধূপ জ্বলাবলৈ অহাত মাকে তাইৰ মূৰ পিনে চাই কান্দি উঠিছিল আৰু মনীষাই মাকক কন্দা দেখুৱাই মাকক সৰাটো ধৰি বুজাবলৈ ধৰিলে। দেউতাকে ওচৰৰ দোকানৰ পৰা বস্ত্ৰ আনিবলৈ গৈছিল। কিন্তু ঘৰত কন্দা-কঁহুৱা শূনি মনীষাৰ দেউতাক ঘৰলৈ দৌৰি আহিল। তেতিয়া দীপালী দেহ চোঁচা পৰি গৈছিল। বৰুৱাই তাৰাতাৰি ওচৰৰ ডাক্তৰখানালৈ গ'ল আৰু মাকক ভৰ্তি কৰালে। দীপালী ডাক্তৰখানাত প্ৰায় দুই তিনিমাহমান থকাৰ পিছত হঠাৎ মনীষাৰ মাকৰ মৃত্যু হ'ল। মাকৰ মৃত্যুৰ লগে লগে ঘৰখনটো অমায়িক যোৰ অন্ধকাৰ নামি আহিল। মনীষায়ে দেউতাকক পুনৰ বিয়া কৰোৱাৰ কথা কৈছিল যদিও দেউতাক মান্তি নহ'ল। ইফালে মনীষাই নানা অশান্তিৰ মাজেৰে প্ৰৱেশিকা পৰীক্ষাত দ্বিতীয় বিভাগত উত্তীৰ্ণ হ'ল। সেইখিনিতে তাই তাইৰ জীৱনৰ পঢ়া কাম শেষ কৰিলে।

দেউতাকে সদায় ৰাতিপুৱা স্কুললৈ যায় আৰু গধূলি উভতি আহে। ঘৰলৈ আহোতে তেওঁ সদায় মদ্যপান কৰি আহে। ৰাগিয়াল দ্ৰব্যৰ মাজত তেওঁ মনৰ দুখ পাতলাই ৰাখে। অতিপাত ৰাগিয়াল দ্ৰব্য সেৱনৰ ফলত তেওঁৰ শৰীৰত নানা ধৰণৰ বেমাৰ আৰম্ভ হ'ল। অৱশেষত তেওঁ ইহ সংসাৰৰ পৰা বিদায় ললে। দেউতাকৰ মৃত্যুৰ পিছত মনীষাৰ জীয়াই থকাৰ হেঁপাহ নাইকিয়া হ'ল। কিন্তু এই সময়ত তেওঁৰ সম্বন্ধৰ পেহীয়েক এজনী আহি তেওঁলোকৰ

ঘৰত থাকিবলৈ ললে আৰু মনীষাক বুজাই বঢ়াই ওচৰৰ কলেজখনত নামভৰ্তি কৰি দিলে। তাইৰ কলেজীয়া জীৱনে তাইলৈ অলপমান সুখ-শান্তি কঢ়িয়াই আনিলে।

মামনি আছিল মনীষাৰ অন্তৰংগ বান্ধবী। তাইৰ মাহীয়েকৰ একমাত্ৰ ল'ৰা মনোজ। সেইদিনা দুয়ো বান্ধবীয়ে বজাৰলৈ যোৱাত বাটতে লগ পালে মনোজক। মামনিয়ে মনীষাক চিনাকি কৰি দিলে দদায়েক মনোজৰ লগত। প্ৰথম চিনাকিতে মনোজৰ ভাল লাগিল মনীষাৰ ভদ্ৰ ব্যৱহাৰ দেখি।

মনোজ শইকীয়াৰ মুখখন বৰ মিঠা বৰণৰ আৰু মুখত প্ৰায়েই এটা হাঁহি থাকে। মনোজৰ ৰূপত বহুত ছোৱালী মুগ্ধ হৈছিল। কিন্তু মনোজ অন্য গ্ৰহৰ ল'ৰা। সি কাৰো মৰমৰ জালত বান্ধ খোৱা নাছিল। কিন্তু লাহে লাহে সি মনীষাৰ প্ৰেমত পৰিল। মনীষাও লাহে লাহে তাৰ প্ৰেমত পৰিল। দুয়ো অফ পিৰিয়দত কলেজৰ পিছফালৰ ফুলৰ বাগিছাত বহি কথা পাতি সময়বোৰ পাৰ কৰি দিয়ে। দুয়ো দুয়োৰে প্ৰেমত আপোন পাহৰা হৈছিল।

এইবাৰ মনীষাই পি-ইউ পৰীক্ষা দি দ্বিতীয় বিভাগত উত্তীৰ্ণ হ'ল। গধূলী মনোজে পৰীক্ষাৰ খবৰ লবলৈ অহাত মনীষাই কলে মনোজদা এনেদৰে অশান্তিৰে কিমান দিন কটাম, সোনকালে কিবা এটা কৰক। মনোজে কলে ঠিক আছে মই আজিৰ পৰা এসপ্তাহৰ পিছত নগাঁৱলৈ যাম এটি

চাকৰিৰ সন্ধানত। গতিকে যোৱাৰ আগতে দুয়ো কোৰ্টত বিয়া হৈ আহিম। পিছদিনা পুৱা দুয়ো গৈ কোৰ্ট মেৰেজ কৰি আহিল।

দুদিনমান পাছত মনোজ মনীষাহঁতৰ ঘৰলৈ আহি মনীষাক কলে যে মই অহাকালি নগাঁৱলৈ যাম। মনীষাই মূৰ তুলি চাইছিল মনোজলৈ। আৰু তাইৰ চকুত চকুপানী জিলিকি উঠিল। মনীষাৰ পৰা বিদায় লৈ সি পিছদিনা গুছি গ'ল নগাঁৱলৈ। মনোজ যোৱাৰ দহদিনমান পিছত তাই এখন চিঠি পালে মনোজে দিয়া। সি হেনো চাকৰিত জইন কৰিছে। আৰু আজিৰ পৰা তিনিদিনৰ পিছত মনোজ তাইৰ কাষলৈ ঘূৰি আহিব। তাইৰ অপাৰ আনন্দ লাগিল। কিন্তু তাইৰ এইকণ আনন্দ কিজানি ভগৱানৰ সহ্য নহ'ল। হঠাৎ সেইদিনাৰ অসমৰ প্ৰত্যেকখন বাতৰি কাকততে প্ৰচাৰ হ'ল নগাঁৱৰ ওচৰত এডোখৰ ঠাইত মটৰ দুৰ্ঘটনা হৈ প্ৰায় ৩০ জনমান মানুহৰ মৃত্যু হৈছে। এই খবৰটো পঢ়ি তাই মৃত্যুৰ তালিকাৰ পৰা মনোজৰ নামটো বাচি উলিওৱাত বেছি সময় নালাগিল।

জীৱন যুঁজত তাই পুনৰবাৰ পৰাজয় বৰণ কৰিলে। তাই কান্দিব পৰা নাছিল। বহু সময় মুক্ত আকাশলৈ চাই চাই তাই আত্মহত্যা কৰাটোকে ঠিক কৰিলে। বন্ধ কোঠাৰ ভিতৰত তাই নিজকে আৱিষ্কাৰ কৰিলে নিজৰ কৰ্মত। ■

ভুল নকৰা মানুহেই যে বিজ্ঞ সেইটো নহয়। এই ধৰণৰ মানুহ নাই আৰু থাকিবও নোৱাৰে। যি খুব গুৰুতৰ ভুল নকৰে আৰু কৰিলেও সহজে আৰু সোনকালে শুধৰাব পাৰে, তেৱেঁই বিজ্ঞ।

—লেনিন

এন্ধাৰত তেজৰ গোলক

•• বমেন কলি
স্নাতক তৃতীয়

টিং.....টং.....। কলিং বেলটো বাজি উঠিল। তেতিয়া
বাতি প্ৰায় দহ বাজিছে। এই সময়তনো বাক কোন আহিব
পাবে? বায়েক মৃগাল নে আন কোনোবা? অভীকৰ মনটো
চিন্তিত হৈ পৰিল। আজি প্ৰায় তিনি বছৰ মুৰত ঘৰলৈ
আহিছে অভীক।

কাম কৰা ছোৱালীজনীৰে সৈতে তাৰ মাক ব্যস্ত হৈ
আছে বান্ধনি ঘৰত। বছৰ কলিং বেলৰ মাত শুনিও দৰ্জা
নোখোলাত মাক বান্ধনি ঘৰৰ পৰা ওলাই আহিল। দেখে
অভীক কামত নাই। পাচফালৰ দৰ্জাখনো খোলা। মাকৰ ভয়
লাগিল। ইতিমধ্যে অভীকৰ ভায়েক মৃগালে আহি দৰ্জাখন
খুলি দিলে। লগে লগে কলা কাপোৰ পৰিহিত কেইজনমান
সশস্ত্ৰ সেনা কামটোলৈ সোমাই আহিল। তাৰে এজন আঙুৰাই
আহি অভীকৰ মাকক অভীকৰ বিষয়ে সুধিলে। বাকী
কেইজনে ভায়েক মৃগালক সোধোপোছ কৰাৰ লগতে বন্দুকৰ
নলীৰে কেইটামান কোবো মাৰিলে। কিন্তু সিনো কি কব?

মাকে তাৰে এজনৰ ভৰিত পৰি কান্দি কান্দি
ক'লে—আমিনো কি কাম? সিটো আজিহে ঘৰলৈ আহিছে।
আমি তাৰ বিষয়ে একো নাজানো যদিও অলপ
আগলৈকেতো ইয়াতেই আছিল। হঠাৎ কেনি গ'ল একো
কব নোৱাৰো। মৃগালক কোবোৱাটো সহ্য কৰিব নোৱাৰি
মাকে কলে। তাৰ পাছত আন একো নকৰি অভীকক নাপাই
সেনা কেইজন গুচি গৈছিল।

অভীকে জানিছিল বাতি দহ বজাত আন কোনো
নাহে। নিশ্চয় সেনা বাহিনীৰেই লোক হ'ব। সেই ভাবি সি
গ্ৰীলৰ ফাকেৰে চাই দেখে তাৰ ধাৰণা সত্য। সেয়ে সি
পাচফালৰ দৰ্জা খুলি পলাইছিল। অভীকে জানে তাক পালে
সিহঁতে সুদাই নেৰিব। ঘৰৰ পৰা ওলাই সি তাৰ বন্ধু ৰঞ্জনৰ

ঘৰলৈ যোৱাৰ কথা এবাৰ ভাবিলে। কিন্তু তালৈ
সুৰক্ষিক নহব বুলি ভাবিয়েই সি তালৈ যোৱাৰ কথা
দিলে।

এইবুলি নিৰ্জন অথচ গোপনীয় এডোখৰ ঠাই
সি আঙুৰাই গ'ল। গাঁওখনৰ সিটো মুৰে থকা পুখুৰীৰ পাৰ
সি উত্তম ঠাই বুলি ভাবিলে।

ভাগৰ আৰু ভোকে ইতিমধ্যে তাক আঙুৰি ধৰিছিল
পুখুৰীটোৰ পাৰ পাই সি বহি ললে। এনেয়ে নিৰ্জন, জল
আকৌ বাতি। বাতি তালৈ কোনো মানুহ নাহে। অন্ধকাৰ
বাতিৰ পৰিবেশটো জয়াল কৰি তুলিছে। কিন্তু তাৰ ভয়
আন্ধাৰলৈ। ভাগবত সি অৱশ্যে হৈছিল। সি পুখুৰীৰ পাৰ
শুই পৰিল।

স্মৃতিৰ মনিকোঠত সজীৱ হৈ থকা তিনি বছৰ
আগৰ কলেজীয়া দিনৰ মধুৰ কথাবোৰে তাক পুনৰ আ
দিব ধৰিলে। তাৰ দুচকু চকুপানীৰে ভৰি উঠিল। কিন্তু
চকুপানী মচি দিবলৈ আজি কোনো নাই। হয়তো প্ৰীতি
নাই। প্ৰীতি আজি তাৰ পৰা বহু আঁতৰত। প্ৰীতিৰ কথা মনত
অহাত অভীকৰ মন দুৰ্বল হৈ পৰিল।

প্ৰীতি ; প্ৰীতি আছিল অভীকৰ জীৱনৰ এটুকুৰা
অংশৰ নিচিনা। কলেজীয়া দিনত অভীকৰ কবিতা
অমায়িক স্বভাৱে প্ৰীতিক অভীকৰ প্ৰতি আকৃষ্ট কৰিছিল।
অভীকৰ মনো আছিল প্ৰীতিৰ প্ৰতি চঞ্চল। ওচৰ চাপি
আহিছিল দুয়ো দুয়োকে পাবলৈ। এটা সময়ত প্ৰীতি আৰু
অভীক হৈ পৰিছিল দুটা অভিন্ন প্ৰাণী। প্ৰেমাৰেণে দুয়োকে
বান্ধিছিল। দুয়ো দুয়োৰে হৈ থকাৰ পণ কৰিছিল।

অভীকৰ মন অনবৰতে প্ৰীতিৰ চিন্তাই
আছিল। প্ৰীতিয়েও অভীকক ক্ষন্তেক নেদেখিলে

নোৱাৰিছিল। প্ৰীতিয়ে এদিন অভীকক কৈছিল— তোমাৰ
অবিহনে থাকিব নোৱাৰো মই অভীক। মোক তোমাৰ কৰি
লোৱা। অভীকে সিদিনা মৰমতে প্ৰীতিক এটা চুমা আঁকি
দিছিল।

প্ৰীতি, সচাকৈ এজনী দান্তিকতাবিহীন, গহীন, গম্ভীৰ
সুন্দৰ ছোৱালী। মুখত লাজ লাজ ভাৱ এটা অনবৰতে
বিৰাজমান। মৰম লগা হাঁহিটোৰে প্ৰীতি সঁচাকৈয়ে আন
দহজনী ছোৱালীতকৈ বেলেগ।

প্ৰীতিক কলেজত প্ৰথম দিনা দেখি অভীকৰ ভাল
লাগি গৈছিল। তাইৰ লগত দুবাৰ কথা পতাৰ প্ৰল ইচ্ছা
হৈছিল তাৰ। সেই প্ৰীতিয়েই যে এদিন তাৰ প্ৰেমত পৰিব
সি ভাবিবই পৰা নাছিল। প্ৰীতিয়েই এদিন তাক প্ৰেমৰ প্ৰস্তাৱ
দিছিল। প্ৰীতিৰ পৰা পোৱা প্ৰেমৰ প্ৰস্তাৱে আনন্দত আত্মহাৰা
কৰি তুলিছিল অভীকক। কলেজৰ বছৰ ল'ৰাৰ প্ৰেমৰ প্ৰস্তাৱক
ওফৰাই প্ৰীতিৰ হৃদয়ে সামৰি লৈছিল মাথো অভীকক।
প্ৰীতিয়ে তাক প্ৰেমৰ প্ৰপ'জ দিছে, ইয়াতকৈ আনন্দৰ কথা
তাৰ বাবে আন একো নাই। সঁচা ; হৃদয়ে যেতিয়া কোনোবা
এজনক হৃদয়েৰে বুজিবলৈ চেষ্টা কৰে আৰু যেতিয়াই এখন
হৃদয়ে আন এখন হৃদয়ৰ হৃদয়ত্বৰ উমান পায়, তেতিয়াই
দুয়োখন হৃদয় হৈ পৰে অভিন্ন। প্ৰীতি আৰু অভীকৰ
ক্ষেত্ৰতো একেই হৈছিল। দুয়ো দুয়োৰে হৃদয়ৰ ভাষা বুজি
পাইছিল আৰু দুয়োৰে হৃদয় হৈ পৰিছিল অভিন্ন—এডাল
চিঙিব নোৱাৰা শিকলীৰে বন্ধা।

দিনটো তাৰ মনত নাই। দুটা ক্লাছ কৰি উঠি অভীকে
অকলে বহি আছিল কমন ৰুমত। হঠাৎ তালৈ প্ৰীতি সোমাই
গৈছিল।

: Excuse me. —প্ৰীতিয়ে মাত লগাইছিল।

অভীকে মূৰ তুলি প্ৰীতিলৈ চাইছিল। প্ৰীতিয়ে
অভীকক নমস্কাৰ জনাইছিল। বিনিময়ত সিও প্ৰতি নমস্কাৰ
দিছিল প্ৰীতিক। অভীকৰ কাষতে বহিছিল প্ৰীতি। অভীক
অবাক হৈছিল। সি পাহৰি গৈছিল কিবা কবলৈ। আচলতে
প্ৰীতিক দেখি সি নাৰ্ভাছ হৈছিল। নীৰৱতাৰে পাৰ হৈছিল
কিছু সময়।

: আপোনাৰ কবিতাবোৰ মোৰ খুব ভাল লাগে।
আপোনাৰ আটাইবোৰ কবিতাই মই পঢ়িছো। নীৰৱতা ভংগ
কৰিছিল প্ৰীতিয়ে।

: তুমি.... মানে আপুনি ক'ত পঢ়িলে মোৰ কবিতা?

: কিয় মই আলোচনী নপঢ়ো বুলি ভাবিছে নেকি?

আলোচনীতে পঢ়িছো।

: কোনটো কবিতা ভাল লাগে।

: বিশেষ কোনো এটা কবিতা ভাল নাপাওঁ।

আচলতে আপোনাৰ প্ৰতিটো কবিতাই মই ভালপাওঁ। কবলৈ
গলে মই আপোনাৰ কবিতাৰ প্ৰেমত পৰিছো।

প্ৰীতিৰ শেষৰ কথাখিনিয়ে অভীকক ঝঙ্কাৰিত
কৰিছিল। তাৰ শিৰা-উপশিৰাৰে যেন বিদ্যুৎ প্ৰবাহিত হৈছিল।
সি ভাবিবলৈ বাধ্য হৈছিল যে প্ৰীতিয়ে তাক ভাল পায়।
নহ'লে প্ৰীতিয়ে কেতিয়াও এনেকৈ নকলেহেঁতেন। তাৰ মন
প্ৰীতিক পাবলৈ ব্যাকুল হৈছিল। বাগিছাৰ ফুলবোৰে পখিলাক
আকৰ্ষণ কৰাৰ নিচিনাকৈ নাৰীৰ ৰূপ লাৱণ্যইও প্ৰত্যেক
পুৰুষকে আকৰ্ষণ কৰাটো স্বাভাৱিক। অভীকৰ ক্ষেত্ৰতো
ইয়াৰ ব্যতিক্ৰম হোৱা নাছিল। অৱশ্যে অভীকে প্ৰীতিৰ ৰূপত
আকৃষ্ট হোৱা নাছিল, আকৃষ্ট হৈছিল তাইৰ ব্যক্তিত্বতহে।

সিদিনা সি আৰু ক্লাছ কৰা নাছিল। সি ঘৰলৈ
উভতিছিল। সিদিনা প্ৰীতিৰ ছবিখনে বৰকৈ আমনি কৰিছিল।
বাৰে বাৰে তাৰ চকুত প্ৰীতিৰ ছবিখন ভাঁহি উঠিছিল। 'মই
বাক প্ৰীতিৰ প্ৰেমত পৰিলোনেকি?' —ভাবিছিল সি। হয়,
সেয়াই হৈছিল তাৰ। কিন্তু কিদৰে কব সি তাইক তাৰ মনৰ
কথা? নে তাৰ ধাৰণাত ভুল প্ৰমাণিত কৰি প্ৰীতি আন
কাৰোবাৰ হৈ যাব? সেইটো হলে যে সি সহ্য কৰিব
নোৱাৰিব। প্ৰীতিয়ে তাৰ সমগ্ৰ সত্ত্বা কাঢ়ি নিছিল।

অভীকে তাৰ হৃদয়ৰ প্ৰশ্নবোৰৰ উত্তৰ পিছদিনাই পাই
গৈছিল। সিদিনা কলেজ পোৱাৰ পিছতেই প্ৰীতি তাৰ ফালে
আঙুৰাই আহিছিল আৰু তাৰ হাতত সৰু কাগজৰ টুকুৰা
এটা গুজি দি ততালিকে তাৰ পৰা আঁতৰি গৈছিল। অভীক
হতবাক হৈছিল। সি কাগজখিলা খুলি আচৰিত হৈ গৈছিল।
তাত লিখা আছিল—'I love you, Abheek' বহু চেষ্টা

কবিও কথাখিনি মুখেৰে কোৱাৰ সাহস গোটাৰ নোৱাৰিলো। সেয়ে কাগজতেই লিখি দিলো, বেয়া নাপাৰা। —প্ৰীতি। চিঠিখনত 'তুমি' সম্বোধন কৰিছিল প্ৰীতিয়ে। সেইখিনি পঢ়ি অতীকৰ মুখ লাজ আৰু আনন্দত বঙা পৰিছিল। প্ৰীতিও তাৰ মানে প্ৰেমত পৰিল।

সৰু চিঠিখন পঢ়ি উঠি অতীক প্ৰীতিৰ কাষলৈ গৈছিল। প্ৰীতিয়ে অতীকক দেখিও নেদেখাৰ ভাও ধৰিছিল। সি গৈ প্ৰীতিৰ কান্ধত সোঁহাতখন থৈছিল। প্ৰীতিৰ হয়তো লাজ লাগিছিল। তাই অতীকৰ মুখলৈ চাব পৰা নাছিল। অতীকেই তাইৰ মুখখন উপবমুৱা কৰি দিছিল আৰু কৈছিল—তুমি সঁচাই মোক ভাল পোৱা?

ঃ ওঁ .... তুমি। —লাজ লাজকৈ সুধিছিল তাই।

ঃ ময়ো।

ঃ তেনেহলে কিয় কোৱা নাছিলো ইমানদিনে?

ঃ আৰু তুমি বোধহয় কৈছিল। —অভিমনেবে কৈছিল দুয়ো।

এইদৰেই সূত্ৰপাত হৈছিল দুয়োৰে ভালপোৱাৰ। দিন যোৱাৰ লগে লগে দুয়োৰে ভালপোৱা গভীৰ হৈ আহিছিল। এটাই আনটোক নিবিড়ভাবে পোৱাৰ তাড়নাই দুয়োকে ব্যাকুল কৰিছিল। অতীকৰ প্ৰতিটো কামতেই প্ৰীতিয়ে প্ৰেৰণা দিছিল। প্ৰীতিৰ প্ৰেৰণাতেই অতীকৰ কলমৰ পৰা সৃষ্টি হৈছিল বহুতো কবিতাৰ। স্মৃতিৰ বুকুত বহুতো নিবিড় সময় পাৰ কৰিছিল দুয়ো। জীৱন সাগৰত একেলগে সাঁতোৰাৰ পৰিকল্পনা কৰিছিল দুয়ো।

প্ৰীতিয়ে এদিন দেউতাকৰ লগত চিনাকী কৰাই দিছিল অতীকক। প্ৰীতিৰ দেউতাক অৰ্থাৎ মি. অৰিনাশ চৌধুৰীক উদ্যোগপতি চৌধুৰী বুলিয়েই জানে সকলোৱে। গাভীৰ্য্যৰ বাব থাকিলেও মুখখন দেখিলে অলপ কঠোৰ যেন অনুভৱ হয় মি. চৌধুৰীক।

জীৱন সাগৰত কল্পনাৰে সজা নাৱত আঙুৰাই গৈছিল দুয়ো। এদিন দুদিন কৰি পাৰ হৈছিল দুয়োৰে দিনবোৰ। লগে লগে গাঢ় হৈ গৈছিল দুয়োৰে ভালপোৱা। পৰিৱৰ্ত্তাৰে পাৰ হৈছিল দুয়োৰে প্ৰেম। প্ৰেম শাৰীৰিক নহয়, আন্তৰিকহে।

তাকেই প্ৰমাণ কৰিছিল দুয়ো। বহুতো উকা কাগজ অতীক কবিতাৰে ভৰি পৰিছিল।

এদিন দুপৰীয়া কলেজৰ সম্মুখত বহি প্ৰীতি অতীকক সুধিছিল— অতীক কোৱাচোন তুমি মোক কিম ভাল পোৱা?

ঃ এতিয়া যিমান পোহৰ আছে সিমান। আৰু তুমি—অতীকেও সুধিছিল।

ঃ কব নোৱাৰো। —এইবুলি প্ৰীতিয়ে হাঁহিছিল অতীকেও। মৰমতে অতীকে প্ৰীতিৰ গালত এটা মৃদু টোকা দিছিল।

তাৰ পিছত বহুদিন পাৰ হৈছিল। কলেজৰ সকলোৱে গম পাইছিল দুয়োৰে কথা। প্ৰীতিৰ দেউতাকৰ কাণতে পৰিছিল খবৰটো। কথাটো তেওঁ ভাল পোৱা নাছিল। তথাপি দুয়োৰে প্ৰেম আগবাঢ়িছিল। কিন্তু ভাগ্যৰ লিখন জানে কোনোবাই সলাব পাৰে। অতীক আৰু প্ৰীতিকো এই ভাগ্যয়েই এদিন আঘাত কৰিছিল। ছিঙি পেলাইছিল দুয়োৰে প্ৰেমৰ শিকলিডাল। সকলো খেলি-মেলি হৈ গৈছিল দুয়োৰো কল্পনাৰ বালিঘৰটো হেৰাই গৈছিল সাগৰৰ এক কোবাল সোঁতত।

ঘটনাতো এতিয়াও সম্পূৰ্ণ মনত আছে তাৰ। সিদিনা আবেলি প্ৰীতিহঁতৰ ঘৰলৈকে গৈ আছিল সি। হঠাতে প্ৰীতিৰ দেউতাকে কোনোবা এজনৰ লগত কথা পাতি থকা থমকি বৈছিল সি। এজন লোকৰ সৈতে গোপনে কথা পাতিছিল মি. চৌধুৰীয়ে। এটা সময়ত সেয়া কাজিয়াত পৰিণত হৈছিল। দুয়োৰে কাজিয়া শুনি অতীকৰ মনত সন্দেহ নাথাকিল যে উদ্যোগপতি নামধাৰী মি. অৰিনাশ চৌধুৰী প্ৰকৃততে এগৰাকী স্মাগলাৰহে। প্ৰীতিৰ দেউতাকৰ প্ৰতি অতীকৰ নাক ঘৃণাত কোঁচ খাইছিল। হঠাৎ দুটামান গুলিৰ শব্দত সি ঘূৰি চাইছিল সিফালে। অতীকে দেখে যে অচিনাকী লোকজন তেজেৰে লুতুৰি-পুতুৰি হৈ মাটিত পৰি আছে আৰু প্ৰীতিৰ দেউতাকে পিষ্টলটো তাতে এৰি থৈ তেওঁৰ ফিয়েট কাৰখনত উঠি ইতিমধ্যে তাৰ পৰা ওচি গৈছে।

সি লগে লগে মাটিত পৰি থকা মানুহজনৰ ওচৰলৈ গৈ পিষ্টলটো তুলি লৈছিল। সি ভাবিছিল যে পিষ্টলৰ গুলিৰে চৌধুৰীৰ মূৰ খেতেলা কৰি দিব। সি কল্পনাও কৰা নাছিল যে প্ৰীতিৰ দেউতাক এনেকুৱা মানুহ। সি জনা নাছিল যে সেয়াই হব তাৰ বাবে অভিশাপ স্বৰূপ।

ইতিমধ্যে তাত পুলিচ উপস্থিত হৈছিল। অতীকে ইন্সপেক্টৰজনৰ ওচৰলৈ গৈ কৈ গৈছিল সমস্ত ঘটনা। কিন্তু পুলিচী নিয়ম মতে প্ৰমাণৰহে প্ৰয়োজন আৰু পিষ্টলটোত অতীকৰহে 'ফিংগাৰ প্ৰিণ্ট' পোৱা গৈছিল, অৰিনাশ চৌধুৰীৰ নহয়। সেই প্ৰমাণৰ ভিত্তিতেই গ্ৰেপ্তাৰ কৰা হৈছিল অতীকক। অতীকৰ কোনো কথাকেই গুৰুত্ব দিয়া নাছিল পুলিচে। অতীকৰ অন্তৰে বেজাৰত কান্দি উঠিছিল।

খবৰটো পাই প্ৰীতি বলিয়াৰ দৰে হৈছিল। এনেকুৱা হোৱাৰ আশা কেতিয়াও কৰা নাছিল তাই। পিছদিনা প্ৰীতি থানালৈ আহিছিল অতীকৰ ওচৰলৈ। খঙত ফোপাইছিল তাই। আক্ৰোশেৰে তাই কৈছিল— তুমি এনেকুৱা কৰিবা বুলি মই কেতিয়াও ভবা নাছিলো। এজন মানুহক হত্যা কৰি সেই কলংকৰ বোজা মোৰ দেউতাক দিব খুজিলা। ছিঃ মই তোমাক ষিণ কৰো।

অতীকে ভাবিছিল ইমানবোৰ হোৱাৰ পিছতো প্ৰীতিয়ে অন্তত তাক বুজিবলৈ চেষ্টা কৰিব। কিন্তু মৰমৰ প্ৰীতিজনীয়েও তাক তেনেকৈ কোৱাত সি ভাগি পৰিছিল। প্ৰীতিৰ কথাখিনিয়ে তাৰ অন্তৰ চূৰমাৰ কৰি দিছিল।

কিবা প্ৰৱল আকাংক্ষা লৈ মানুহ জীয়াই থাকে। কিন্তু

সেই আকাংক্ষাই যেতিয়া বাস্তৱ ৰূপ নাপায় তেতিয়া সেইজন মানুহ হৈ পৰে অমানুহ। প্ৰতিশোধৰ দাবাখিয়ে পুৰি নিঃশেষ কৰে তাৰ সমগ্ৰ সত্বাক। তেওঁ হৈ পৰে অন্য এটা মানুহ। অতীকৰো সেয়ে হৈছিল। মিছা অপবাদৰ দাবাখিয়ে তাক পুৰিবলৈ ধৰিছিল।

বহু কষ্ট কৰি জেলৰ পৰা পলাইছিল সেইদিনা সি আৰু আত্মগোপন কৰিছিল সম্পূৰ্ণ তিনিটা বছৰ। চল চাই আছিল সি অৰিনাশ চৌধুৰীৰ ওপৰত প্ৰতিশোধ লোৱাৰ। আৰু আজি সেই প্ৰতিশোধৰ জ্বালা পূৰণ কৰি আহিছে সি। অৰিনাশ চৌধুৰীক হত্যা কৰি আহিছে সি।

.... কথাবোৰ ভাবি থাকোতে তাৰ টোপনি অহাৰ নিচিনা হৈছিল। কিন্তু হঠাৎ এটা টৰ্চৰ পোহৰ তাৰ চকুত পৰাত সি জাপ মাৰি উঠিল। সি অলপো দেৰী নকৰি দৌৰিব ধৰিলে। কিন্তু বহুতো টৰ্চৰ পোহৰ আহি গাত পৰিল। সি জানে পুলিচৰ হাতত পৰিলে তাৰ ফাঁচী হব। সেয়ে জীয়াই থকাৰ প্ৰৱল হেঁপাহত সি দৌৰি থাকিল।

ইতিমধ্যে চাৰিওফালৰ পৰা পুলিচে তাক আঙুৰি ধৰিছিল। তথাপি সি দৌৰিয়েই থাকিল। শেষত উপায় নাপাই পুলিচে তাক গুলিয়াবলৈ বাধ্য হৈছিল। প্ৰায় পাঁচটামান গুলী তাৰ বুকু আৰু ডিঙিৰ মাজেৰে পাৰ হৈ গ'ল।

আ - স ....। অস্ফুট স্বৰেৰে আৰ্তনাদ এটা কৰি বাগৰি পৰিছিল অতীক তাৰ তেজৰ ওপৰত। গুলীৰ শব্দ শুনি কেইটামান চৰায়ে কৰ্কশ শব্দ কিছুমান কৰি উৰি গৈছিল। তেতিয়া মাজনিশা। ■

সৰু বুলি কাকো অৱহেলা নকৰিবা। তুমি সৰু বুলি ভবা বস্তু এটাই তোমাক কেতিয়াবা বিৰাট সত্যৰ সন্ধান দিব পাৰে।

—গ্যেটে

প্ৰেম আৰু অপমানৰ বাবে আত্মহত্যা

(শেৰুপীয়েৰৰ ট্ৰেজেদিৰ পৰা)

❖ দিল মহম্মদ
স্নাতক তৃতীয়

কাপুলেট আৰু মণ্টেগু বংশৰ মাজত বহুদিন ধৰি শত্ৰুতা। শত্ৰুতাৰ কাৰণ, আৰম্ভণি এই সম্পৰ্কে এতিয়াও কোনেও নাজানে। বৃদ্ধ মণ্টেগুৰ পুত্ৰ ৰোমিঅ'। কাপুলেটৰ একমাত্ৰ কন্যা জুলিয়েট। দুয়ো দুয়োৰে প্ৰেমত পৰিল। আনহাতে জুলিয়েটৰ বিবাহ ঠিক কৰা হ'ল কাউণ্ট পেৰিচৰ সৈতে। জুলিয়েট উপায়হীন। কি কৰিব? হঠাৎ মনত পৰিল সন্নাসী লৰেঙ্গৰ কথা। লৰেঙ্গে আশ্বাস দিলে—“মই তোমাক বিপদৰ পৰা উদ্ধাৰ কৰিম। বৰ্তমান বিবাহত মান্তি হোৱা আৰু কন্দাকটা বন্ধ কৰা। মই তোমাক এটা ঔষধ দিছো। বিবাহৰ দিনাৰ আগৰ ৰাতি ঔষধটো তুমি খাবা। ইয়াৰ ফলত বাহিৰৰ পৰা তোমাক মৃত যেন লাগিব; কিন্তু তোমাৰ দেহৰ ভিতৰত প্ৰাণ থাকিব। তেতিয়া তোমাৰ দেহ সমাধিস্থ কৰিবৰ বাবে গীৰ্জালৈ পঠাব। কবৰখানাৰ পথাৰত কাপুলেট বংশৰ নিজৰ এটা ঘৰ আছে। তাতে তোমাৰ দেহ ৰখা হ'ব। ঔষধ খোৱাৰ চৰিত্ৰ ঘণ্টাৰ পাছত তোমাৰ জ্ঞান ঘূৰি আহিব। জ্ঞান ঘূৰি অহাৰ পিছত তুমি দেখিবা ৰোমিঅ' তোমাৰ কাষত অপেক্ষা কৰিছে। মই এতিয়াই ৰোমিঅ'লৈ খবৰ পঠাম। কিন্তু দুৰ্ভাগ্য! লৰেঙ্গৰ দূতৰ আগতেই ৰোমিঅ'ই শুনিলে জুলিয়েটৰ মৃত্যু হৈছে। আহি কবৰখানাত দেখিলে জুলিয়েটৰ মৃত যেন লগা দেহ। জুলিয়েটৰ মৃত্যু হোৱা বুলি ভাবি ৰোমিঅ'ই বিৰহত বিষপান কৰিলে—জুলিয়েটে সাৰ পাই ৰোমিঅ'ৰ মৃতদেহ দেখি সহ্য কৰিব নোৱাৰিলে। ৰোমিঅ'ৰ সৈতে মিলনৰ আশা ভাঙি চূৰমাৰ হোৱা দেখি জুলিয়েটে ৰোমিঅ'ৰ চুৰীখন উলিয়াই ললে আৰু নিজৰ বুকুত বহুৱাই দিলে। নিখৰ হৈ পৰি থাকিল ৰোমিঅ' জুলিয়েটৰ দেহ।

কাৰণ হিচাপে কিছু লেখকে স্বামীৰ প্ৰতি ভয়কে চিহ্নিত কৰিছে। আলবেনীয়ে ক্ষমা কৰাৰ আশা নেদেখি আৰু এডমণ্ডৰ পৰা সহায়ৰ আশা হেৰাই যোৱাত আত্মহত্যা হিচাপে গনেবিলৰ সন্মুখত একমাত্ৰ পথৰূপে দেখা দিছিল।

‘এণ্টনী আৰু ক্লিওপেট্ৰা’ত অৱশেষত অকটেভিয়াচ চীজাৰে আদেশ প্ৰচাৰ কৰিলে যে এণ্টনীক জীৱিত অৱস্থাত বন্দী কৰিব লাগিব। প্ৰেমিকা ক্লিওপেট্ৰাৰ বিশ্বাসঘাত আৰু চীজাৰৰ আদেশ এই দুয়োটাই এণ্টনীক মানসিকভাৱে বিপৰ্য্যস্ত কৰিলে। এণ্টনীয়ে ইচ্ছা কৰিলে মৃত্যুৰ; একান্ত অনুগত সৈনিকক কলে—“তুমি মোৰ ক্ৰীতদাস আছিল। মই তোমাক এটা চৰ্ততহে স্বাধীনতা দিছিলো; যে প্ৰয়োজন হলে মোক হত্যা কৰি অপমানৰ পৰা তুমি মোক ৰক্ষা কৰিবা। আজি তুমি প্ৰতিশ্ৰুতি পালন কৰা। মোৰ বুকুত তৰোৱাল সুমুৱাই দিয়া।” সৈনিকজনৰ চকুৰ পৰা অশ্ৰু নিগৰিবলৈ ধৰিলে—“মই এনে নিষ্ঠুৰ কাম কৰিব নোৱাৰিম পত্নী।” এণ্টনীয়েও পুনৰ বুজালে। সৈনিকজনে হাতত তৰোৱাল ললে। বুকুত সোমোৱাবলৈ উদ্যত তৰোৱাল। এণ্টনীক কলে—বিদায় পত্নী। মই আঘাত কৰিব পাৰোনে। “এণ্টনী সাজু নিশ্চয়।” সৈনিকজনে এণ্টনীৰ পৰিবৰ্তে নিজৰ বুকুত তৰোৱালখন সুমুৱাই দিলে। (আত্মহত্যা এনেধৰণৰ পলায়নো। কোনো এক পৰিস্থিতিৰ বিৰুদ্ধে মানুহে যুঁজ কৰে

অথবা পলায়ন কৰে) এণ্টনীয়েও সৈনিকজনৰ দৰে আত্মহত্যা কৰিছিল। আনহাতে চীজাৰ আহি ক্লিওপেট্ৰাক ভবিষ্যতৰ বাবে ভৰসা দিলে, কিন্তু চীজাৰৰ এজন সেনাপতিয়ে গোপণে ক্লিওপেট্ৰাক জনালে যে চীজাৰৰ অভিপ্ৰায় হৈছে ক্লিওপেট্ৰাক বন্দী কৰি ৰোমলৈ লৈ যোৱা। ৰোমত, বন্দী ৰজা-ৰাণীক ৰথৰ চকাৰ সৈতে বান্ধি ৰোমৰ সেনাপতিসকলে নগৰত প্ৰবেশ কৰে।” ক্লিওপেট্ৰাৰ বাবে এনে অপমান আৰু লাজৰ কল্পনাও অসহনীয়। মহাৰাণী ক্লিওপেট্ৰা আমোদ-প্ৰমোদ আৰু জয়ৰ গৌৰৱেৰে, যি জীৱন অতিবাহিত কৰিছে তেওঁ অপমান সহিবলৈ জীয়াই থাকিব? তাতোকৈ মৃত্যুয়েই শ্ৰেয়। ক্লিওপেট্ৰাই বুকুত তুলি ললে নীলনদীৰ অতি ক্ষুদ্ৰ আৰু অতি বিৰাজ সাপ। চকুলৈ নামি আহিল মৃত্যুৰ অন্ধকাৰ।

ক্ৰুটাচৰ কথা কোনে নাজানে। জুলিয়াচ চীজাৰে বিশ্বাস কৰা অনুগত ক্ৰুটাচ। চীজাৰৰ বিৰুদ্ধে ষড়যন্ত্ৰত লিপ্ত ক্ৰুটাচ। এতিয়াও স্মৰণীয়, ক্ৰুটাচ আৰু সহযোগীসকলে হত্যা কৰাৰ সময়ত চীজাৰৰ আশ্চৰ্য্য আৰু বেদনা মিশ্ৰিত সংলাপ—ক্ৰুটাচ তুমিও। এই ক্ৰুটাচ অৱশেষত চীজাৰৰ গুণগ্ৰাহী এণ্টনীৰ সৈন্য বাহিনীৰ হাতত বন্দী হৈছিল। অপমান সহ্য কৰাতকৈ মৃত্যু শ্ৰেষ্ঠ বুলি অৱশেষত ক্ৰুটাচে আত্মহত্যা কৰিছিল। ■

আৱশ্যক হলে তুমি পাৰাণ সদৃশ কঠিন, অগ্নিৰ দৰে জ্বলন্ত, বিদ্যুৎ বজ্ৰৰ দৰে ভীষণ আৰু আৱশ্যক হলে পৰনৰ দৰে জুৰ, তুলাৰ দৰে কোমল, সাগৰৰ দৰে গভীৰ আৰু আকাশৰ দৰে উদাৰ হোৱা।

—মহাত্মা গান্ধী

‘কিং লিয়েৰ’ত আকৌ অন্য এক আত্মহত্যাৰ কথা পোৱা যায়। ডিউক অফ আলবেনীৰ পত্নী তথা কিং লিয়েৰৰ জ্যেষ্ঠা কন্যা গনেবিলৰ গুপ্তাৰ আলৰ পালিত সন্তান এডমণ্ডৰ লগত প্ৰেম আছিল। স্বামীৰ বিৰুদ্ধে ষড়যন্ত্ৰত এডমণ্ডৰ সৈতে সহযোগ কৰিছিল। এই কথা জনাজনিত হোৱাৰ সময়ত গনেবিলে আত্মহত্যা কৰিলে। এই আত্মহত্যা

যায়। সুন্দৰ জীপাল পৃথিৱীখনো যেন নিৰস হৈ পৰে। শিল পৰা কপৌৰ দৰে জুপুকা মাৰি বহি বয় জীৱন। ভাল লগাবোৰ লাহে লাহে আঁতৰি যায়। জীৱনে লক্ষ্যহীন ভাৱে আগবাঢ়ে। সম্মুখত কেৱল ধূসৰতা। সপোনে হাঁহে। আশাৰে সজা কাৰেঙঘৰ মৰিশালিত পৰিণত হয়। লাহে লাহে হৃদয়ে লেৰেলি যাবলৈ ধৰে।

এতিয়াও তেওঁক দেখিলে কবৰ মন যায়—প্ৰাণৰ বাহী, তুমি যদি মোৰ হলাহেতেন ....। মই তোমাক একোকে দিব নোৱাৰিলেওতো পাৰিলোহেতেন দিব এখন নিকা আকাশৰ গৰে প্ৰেমময় হৃদয়। য'ত তুমি নিৰ্ভয়ে সাঁচি থব পাৰিলাহেতেন তোমাৰ হৃদয়ৰ সোণালী সপোনবোৰ চুৰি হব নোৱাৰাকৈ, আঁকি থব পাৰিলাহেতেন হৃদয়ৰ তুলিকাৰে তোমাৰ বুকুৰ গোপনতম দুঃখবোৰ নিঃসংকোচে।

তোমাক পাহৰি যাবলৈ বছৰৰ চেপ্তা কৰিছো, যুঁজ কৰিছো হৃদয়ৰ সতে। মোৰ স্মৃতিপটৰ পৰা মচি পেলাবলৈ বছৰৰ চেপ্তা কৰিছো তোমাৰ ছবি। কিন্তু যুঁজত প্ৰতিদিনেই পৰাজিত হৈছো কেৱল মই। ছবিখনো মচ নাখায় স্মৃতিপটৰ পৰা। তুমি যেন মোৰ জীৱনৰ প্ৰথম প্ৰেমৰ উত্তাপময় উন্মেষ। হয়তো তোমাক সেই বাবেই পাহৰিব পৰা নাই কোনোদিনে।

এতিয়া আপোন বুলিবলৈ কোনো নাই। কেৱল শব্দ আৰু স্মৃতি। শব্দৰ বুকুতে লুকাই আছে মেঘৰ আঁৰৰ কাঁচিজন হৈ। শব্দৰ কোলাতে চকুলো মচি মচি শুই আছে এতিয়া মই শব্দৰ শিকলিৰে বান্ধি থৈছো মোৰ ভগ্ন হৃদয়। স্মৃতিৰ সৈতে বিনিময় কৰি আছে কেৱল বিষাদৰঙী কৰুণ গধূলি গোপাল।

.... কিন্তু তেওঁক যে এতিয়া কবলৈ ভয় হয়। যদি পুনৰ সঁহাৰি নাপাও তেনেহলে মোৰ লেৰেলি যোৱা হৃদয়খন পুনৰ ফুলি উঠি ফাটি যাব আৰু মোৰ জীয়াই থকাত বৰ কষ্ট হ'ব। কাৰণ মই লেৰেলি যোৱা হৃদয়খনিলৈ জীয়াই থাকিবলৈ শিকিছো ....। কেতিয়াবা হৃদয়ে মোক বুজায়, কেতিয়াবা হৃদয়ক মই বুজাও ....। প্ৰেমৰ নামেই মৰীচিকা। বৰ বৰ মগজুৱে কৈছিল, "Love is nothing but a biological necessity। অৱশ্যে প্ৰেমেই সৃষ্টিৰ উৎস। প্ৰেমেই শক্তিৰ উৎস। প্ৰেম মানে প্ৰেৰণা।

তোমাৰ কবিতা—

হৃদয়ৰ ভাষা হৈ—

গীত আৰু সুৰ হৈ—

প্ৰেমৰ প্ৰবাহিত নদী হৈ—

সেইজনেই শাৰ্চি বিশ শ্যেলী—যিজনে জন্মতে লৈ আহিছিল মুখত সোণৰ চামুচ, হৃদয়ত লৈ আহিছিল 'পৃথিৱীৰ সৰ্বশ্ৰেষ্ঠ হৃদয়' আৰু কণ্ঠত লৈ আহিছিল কল্পনাৰ আকাশত নিঃশব্দে প্ৰেমৰ গান গোৱা গগণবিহাৰী নাইগিংগল পখীৰ কণ্ঠ।

প্ৰেম পৃথিৱীৰ সৰ্বশ্ৰেষ্ঠ নিশব্দ ভাষা। কৈশোৰৰ চোতালত কল্পনাৰ অনাবিল আনন্দৰ দুৱাৰ গছকি শ্যেলীয়ে যৌৱনত যেতিয়া ভৰি দিছিল তেতিয়া তেওঁ হৃদয়ৰ তাগিদাতে কাৰোবাক ভাল পাব বিচাৰিলে। তেওঁ প্ৰথম প্ৰেমত পৰে ল'ৰালীৰ বান্ধৱী তথা ভনীয়েকৰ লগৰী হেৰিয়েট ৰেপ্ট ক্ৰ'কৰ লগত। সেই সময়ত শ্যেলীৰ জীৱনলৈ আহিছিল আৰ্থিক সংকট। কিন্তু Love is not a pic .... সেই বাণীৰে ১৮৮১ চনত হেৰিয়েটক পলুৱাই নি বিবাহ পাশত আৱদ্ধ হয়। কিন্তু শ্যেলীৰ সুখৰ সংসাৰ বেছিদিন নিটিকিল। সঘন্হে অঁকা ৰঙীন পেইণ্টিংখনত কোনোবাই ৰং-বিৰং আঁক আঁকি দিলে। ইয়াৰ পিছতে শ্যেলীৰ হৃদয় জয় কৰিলে আন এগৰাকী গাভৰু 'কণেলিয়াই'। এটি সন্তান জন্ম দিয়াৰ পিছত পুনৰ বিবাহ বিচ্ছেদ হৈছিল। এনেকৈ শ্যেলীৰ জীৱনত অনেক প্ৰেম হৈছিল কিন্তু কাৰো প্ৰেম স্থায়ী নহ'ল। উলিয়াম গডউইন, মেৰী, ফ্ৰেয়াৰ আৰু জেন আদি নাৰীয়ে শ্যেলীৰ প্ৰেমময় জীৱনত মেঘৰ আঁৰৰ জোনৰ দৰে লুকা ভাকু খেলি গৈছিল। চিৰ সুন্দৰৰ দেৱদূত শ্যেলী হ'ল সহস্ৰবাৰ প্ৰেম সাগৰত জপিয়াই পৰিও তৃপ্ত নোহোৱা এটি আত্মা। সেয়ে শ্যেলীৰ কাৰণে প্ৰেম অতৃপ্ত। শ্যেলীৰ প্ৰেম আছিল প্ৰবাহিত নদীৰ দৰে। তেওঁৰ মৃত্যুৰ পিছত তেওঁৰ শৰীৰ দাহ কৰা ঠাইত লিপিবদ্ধ কৰা হ'ল—“এইখন পৃথিৱীৰ সৰ্বশ্ৰেষ্ঠ হৃদয়।”

"Love is the begining of greatness."

—Stendhal

প্ৰেম এটা পবিত্ৰ অনুভূতি। প্ৰেম সদায় পবিত্ৰ। য'ত মানুহে বিচাৰি পায় সৃষ্টিৰ অন্তৰ্নিহিত বৈশিষ্ট্য। এটি অশাস্ত পৰিস্থিতিৰ সময়ত ইটালীৰ ফ্ৰেঙ্কেল নগৰত জন্ম হৈছিল

মহাকাবি ডাণ্টেৰ। ডাণ্টে আছিল অসামান্য ভাবাবেগ, অনুভূতি আৰু কল্পনা শক্তিৰ অধিকাৰী। তেওঁৰ মনোজগতৰ অধিষ্ঠাত্ৰী মানসী প্ৰিয়াক সকলো সময়তে বিচাৰি ফুৰিছিল। ভাগ্য ক্ৰমত তেওঁ পাইছিল তেওঁৰ কাব্য ৰচনাৰ প্ৰেৰণা— নাম যাৰ বিয়েট্ৰিচ।

বিয়েট্ৰিচক প্ৰথম দেখা পাইছিল মাত্ৰ ৯ বছৰ বয়সত। দুয়োজনেই প্ৰায় সম বয়সৰ। ডাণ্টেই অনুভৱ কৰিলে প্ৰথম প্ৰেমৰ স্বৰ্গীয় অনুভৱ। ডাণ্টেৰ বাবে এই স্বৰ্গীয় প্ৰেম জন্মান্তৰৰ তপস্যাৰ ফল। ডাণ্টেৰ ভয়ো হৈছিল যদি কোনোবা দিন এই প্ৰেম ভাঙি যায়। ডাণ্টেৰ দুৰ্ভাৱনা সাঁচা হ'ল। মাত্ৰ চব্বিশ বছৰ বয়সত বিয়েট্ৰিচৰ মৃত্যু হ'ল। বিয়েট্ৰিচৰ মৃত্যুত ডাণ্টেই দশোদিশ শূন্য দেখা পালে। তেওঁৰ বিয়েট্ৰিচ নাই, এই কথা ভাবিলে তেওঁৰ বুকু ফাটি যায়। সেয়ে নিজেই নিজক সান্ত্বনা দিছিল আৰু কৈছিল—বিয়েট্ৰিচক মই হেৰুৱালো এই জগতত। কিন্তু মোৰ জগতত তেওঁৰ মৃত্যু হোৱা নাই। বিয়েট্ৰিচ মোৰ বাবে অবিদ্যমান, চিৰন্তন। বিয়েট্ৰিচক লৈয়েই গঢ়ি উঠিব মোৰ সমস্ত ৰচনা।

এই অংগীকাৰৰ ফলশ্ৰুতিয়ে হ'ল—'দা ডিভাইন কমেডি'। ডাণ্টেই ইয়াৰ নাম দিছিল 'দা কমেডি অব ডাণ্টে আলিঘিয়েৰি'। ষোড়শ শতিকাত এই মহাকাব্যৰ অনুৰাগী পাঠকসকলে ডিভাইন বা স্বৰ্গীয় শব্দতো ইয়াৰ লগত যোগ কৰি দিয়ে ডাণ্টেৰ অমৰ প্ৰেমক শ্ৰদ্ধা জনাবৰ বাবে।

প্ৰেম হৃদয়ৰ ধৰ্ম। ই অন্তৰৰ নিজস্ব বৃত্তি। প্ৰেমৰ বুকুতে আছে বিৰহ বেদনা। বিৰহ বেদনাত আছে সুন্দৰ মিলনৰ চানেকি। সেয়ে প্ৰেমৰ কাৰণে চাহজাহানে তেওঁৰ পত্নী মমতাজৰ অনুৰোধত বিশ্ববিখ্যাত তাজমহল সৃষ্টি কৰিছিল। তাজমহল সৃষ্টি অতুলনীয় ভালপোৱাৰ চানেকি। এই সৃষ্টিতে আছে অশেষ মাদকতা।

আকৌ এমাৰচন (Emarson)ৰ মতে "All the mankind loves a lover." সকলো মানুহৰে এজন প্ৰেমিক আছে। প্ৰেম হৈছে সম্পূৰ্ণ আন্তৰিকতাৰে বিশ্বাসৰ মাজেৰে এজনে আনজনৰ ওচৰত সীমাহীন মৰমেৰে নিজক বিচাৰি পোৱা।

Love is an unspoken language
Between two heart.

প্ৰেম কিমান স্নিগ্ধ, কিমান মধুৰ তাক আমি উপলব্ধি কৰিব নোৱাৰো। প্ৰকৃত প্ৰেমত আছে জীৱনৰ চিবসুন্দৰ আনন্দ। বিশ্ববিখ্যাত জন কীট্চে ভৱ যৌৱনতে 'ফানি ব্ৰাউন' নামেৰে এজনী ছোৱালীৰ প্ৰেমত পৰিছিল। ফানিক এৰি কীট্চে মুহূৰ্ত্তও থাকিব নোৱাৰা হৈছিল। এই প্ৰেম কীট্চেৰ চিৰদিনৰ বাবে বৈ গ'ল। তেওঁ মাত্ৰ পাঁচিশ বছৰ বয়সত মৃত্যুবৰণ কৰিছিল। কীট্চে মৰিল কিন্তু তেওঁৰ অক্ষয় প্ৰেম নিদৰ্শন যুগ যুগান্তৰলৈ বৈ গ'ল।

Love is very patient and kind Never jealous or envious.

বিশ্ববিখ্যাত নাট্যকাৰ ৰবাৰ্ট বাৰ্ণাৰ্ড শ্বই মাত্ৰ ৯ বছৰ বয়সতে এজনী কৃষকৰ ছোৱালীৰ প্ৰেমত পৰিছিল। ছোৱালীজনীৰ মুখৰ সৌন্দৰ্য্যই তেওঁক আকৰ্ষিত কৰিছিল। সেই কৃষক ছোৱালীজনীৰ প্ৰতি বাৰ্ণাৰ্ড শ্বই আছিল নিৰন্তৰ ভালপোৱা আৰু এক অনাবিল প্ৰেম। সেই প্ৰেমক মৰণ কৰি থৈ গৈছে। সেয়ে প্ৰকৃত প্ৰেম অক্ষয়, অমৰ আৰু অতুলনীয়।

Love is nothing but half burnt of cigarette.

প্ৰেমিক সকলে ভৱিষ্যতৰ ৰঙীন সপোনৰে পূৰ্ণ এখন প্ৰেমৰ ভূমি। যত গজি উঠে আবেগৰ সহস্ৰ কৰি কিন্তু নিৰ্মম সময় আৰু ৰুদ্ধশ্বাস পাৰিপাৰ্শ্বিকতাত ঘটনা ভাঙি যায় সিহঁতৰ সেউজ সপোন, নিটোল সম্পৰ্ক আৰু হেৰুৱায় জীৱনৰ ছন্দময় গতি।

"Do not dream instead of living
But live and dream."

জীৱনৰ বাটত কাৰোবালৈ মৰম লাগে মৰমবোৰৰ পৰে স্মৃতি ....। জীৱনৰ মধুৰ লগৰী ....। প্ৰেমে কেতিয়াও বাধা নেমানে ই আগবাঢ়ে আপোনজনৰ এপলক মৰম পাবলৈ তৃষ্ণাতুৰৰ তুষাৰ দৰে। ইয়ে জীৱনৰ মধুৰ বেঙণি, প্ৰেমৰ মিঠা সুবাস।

এতিয়াও ৰাহীলৈ মনত পৰে। এতিয়া বসন্ত কাৰণ ফুলতকৈ কাঁইটেহে ভাল। ■

(বিভিন্ন আলোচনীৰ সহায় লৈ)

শোকাভিভূত হৃদয়ৰ কাতৰ আহ্বান

৯০ পৃষ্ঠাৰ সময়পত্ৰ
প্ৰাক্তন হ'ল

হিয়াত এওলা দুই বলাই

গলা তুমি বন্ধু—

মিহা হ'ল তোমাৰ সেই

অশ্রুতৰ প্ৰতিশ্ৰুতিয়ে

তুমি যুগল মোৰ প্ৰথম

কৰিতা

ভিষ্ক

Love is an unspoken language
Between two heart

প্ৰেম কিলন সিন্ধ, কিমান মধুৰ তাত আনি উপাৰি
নোহাৰো। প্ৰকৃত প্ৰেমত আছে কীৰ্তনৰ চিত্ৰসূৰ
নিখিখ্যাত জন কীটচে ভব সৌন্দৰ্যত অসমি কীট
একলী হোৱাৰীৰ প্ৰেমত পৰিছিল। অসমি এৰি কীট
মুহূৰ্তত থাকিব নোহাৰা হৈছিল। এই প্ৰেম কীট
চিন্তিনৰ বাবে বৈ গ'ল। তেওঁ মাত্ৰ পৰিচয় কৰি
কুৰাৰল্য পৰিছিল। কীটচ মকিল কিয় তেওঁৰ অসমি
মিলনত বুলি বুলিছিল বৈ গ'ল।

Love is very patient and kind, humble
and courteous, does not envy, has no anger,
does not boast of itself, is not proud,

নিখিখ্যাত নাজিকাৰ সবাট খাৰাওঁ পৰি কীট
কৰ বহুতে একলী কুৰকৰ হোৱাৰীৰ, অসমি
হোৱাৰীৰ মূৰ সৌন্দৰ্যই তেওঁক আৰম্ভ কৰি
এই কীট হোৱাৰীৰ প্ৰতি বাৰ্গতে পৰি
ছিল প্ৰেম। সেই

Do not dream, instead
But live and dream.

কীটৰ পৰিচয় কৰিবলৈ মৰা মৰায়ে
পৰি কীট
কীটৰ পৰিচয় কৰিবলৈ মৰা মৰায়ে
পৰি কীট
কীটৰ পৰিচয় কৰিবলৈ মৰা মৰায়ে
পৰি কীট

শিলাৰ তীক্ষ্ণ তৰ্জিত

শোকভিত্ত হৃদয়ৰ কাতৰ আহ্বান

পঙ্কজ নমঃশূদ্ৰ
প্ৰাক্তন ছাত্ৰ

হিয়াত একুৰা জুই জ্বলাই
গলা তুমি বহুদূৰ—
মিছা হ'ল তোমাৰ সেই
আশাভৰা প্ৰতিশ্ৰুতিবোৰ ;
তুমি নুবুজা মোৰ হৃদয়ৰ স্বৰূপ
মোৰ হৃদয়ৰ ব্যথা ভৰা শোক ;
বহুতো আশা দি আজি কিয় তুমি
উন্মাদ কৰিলা মোক ?
অনুভৱ কৰা জানো তুমি মোৰ বেদনা
মোৰ হৃদয়ৰ আশাবোৰ ;
কৰা হ'লে আজি তুমি নগ'লাহেঁতেন গুচি
নিৰ্বাপিত কৰি আশা মোৰ !
নিঃসংগ আজি মই প্ৰতিটো ক্ষণতে
শোকে উপচিলা মোৰ মন ;
সবান্ধবে স্বাচ্ছন্দ্যে কৰা গ'ই তাত তুমি
মুক্ত বিহংগমৰ বিচৰণ !
পাৰ কৰিম যৌৱনৰ সোণালী দিনবোৰ
ব্যথা ভৰা আশাকে লৈ মই ;
মোৰ হৃদয়ৰ এই সুগভীৰ প্ৰেমক
নকৰা যেন কদাপি লয়!! <<

অতীত স্মৃতি সুঁৱৰি

✦ ধৰ্মেন্দ্ৰ ডেকা
স্নাতক প্ৰথম বৰ্ষ

বুকুৰ তেজেৰে লিখিছো কবিতা
গ্ৰহিবা সাদৰে তুমি,
মনত পৰেনে প্ৰেমৰ কাহিনী
চাইছিলো জুমি জুমি।
ফুলৰ মাজত পৰাগ ধুনীয়া
হৃদয় মাজত মন,
পদুম কলিয়া তোমাৰ নয়ন
চায়ে থাকিবৰ মন।
মাতিব নোৱাৰো অপাৰ অনল
চাইছিলো সেয়ে মই,
বুজিকে নাপালা হৃদয়ৰ মৰম
পাহৰি পেলালা তই।
বিষম নিশাৰ সপোন মোহিনী
তুমিয়ে কাষত থাকা,
প্ৰভাতে নিফুটে কাষৰে পৰাই
লৰৰি দূৰলে যোৱা।
যিমনে মাতিলো সিমনে বেগেৰে
দূৰলে আঁতৰি গ'লা,
ইমনে অভিমানী তুমিনো সুবদনী
কেতিয়াৰে পৰা হ'লা।

আশাওঁ দিছিলো মৰমো দিছিলো
মাৰি মিচিকিয়া হাঁহি,
প্ৰতিশ্ৰুতি কিয় নাৰাখিলা মৰমী
হ'লা তুমি অভিমানী।
লিখিছো কবিতা অজানী প্ৰেমিক
পঢ়িবা এবাৰ তুমি,
আছে যদি তোমাৰ মৰম হৃদয় বাগত
জনাবা চিঠিৰে তুমি।
দুখ দৰিদ্ৰে উপচা হৃদয় এখন
তুমিয়ে শুৱনী কৰা,
ধিয়াই ধিয়াই মাতি আছে তোমাক
উভতি এবাৰ চোৱা।
যৌৱন জীৱন দুখৰ অতিকৈ প্ৰেমৰ
আজিহে বুজিলো মই
শ্ৰোতস্থিনী যুগৰ সপোন আতুৰ
ৰূপহী গাভৰু তই।
নয়ন আগে তোৰ অখিৰ বদন
প্ৰেম হৃদয়ে দুৱৰি
মৰি মৰিওঁ জীছো সুখে মাথো মই
অতীত স্মৃতি সুঁৱৰি।

এন্ধাৰ

✦ মুকুট পাঠক
স্নাতক দ্বিতীয় বৰ্ষ

প্ৰতীক্ষা

✦ হিমাবঞ্জন মালাকৰ
স্নাতক দ্বিতীয় বৰ্ষ

এটি ৰুদ্ধ কাৰাগাৰত
মই এজন বন্দী।
বহুদিন আছোঁ
নিৰলে বহি,
নিৰ্দিষ্ট মোৰ কোঠাটিত।
দুৱাৰৰ ফাঁকেদি
এমুঠি পোহৰ দেখি
চমকি উঠিছে মোৰ মন।
এই ৰুদ্ধ দুৱাৰ
ভঙাৰ নাই যে কোনো পথ।
মনত অদম্য আশা।
ৰঙা জুইৰ ফিৰিঙতিয়ে
যিদিনা আকাশ চুমিব।
ৰুদ্ধ দুৱাৰ খুলি
বন্দী জীৱনে মোৰ।
মুক্ত বিহঙ্গৰ সৈতে
এখনি আকাশ সজাব
ভালপোৱা আৰু প্ৰীতিৰ বঙেৰে।

দিনৰ শুভ্ৰ জ্যোতিয়ে
এন্ধাৰক কলা আৱৰণ পিন্ধাইছে
এজন বৈবাগী মানুহৰ দৰে
এন্ধাৰ ঘূৰি ফুৰিছে
পথাৰৰ মাজে মাজে, জঙ্ঘলৰ ভিতৰে ভিতৰে
আৰু আবাসৰ চুকে কোণে।
পোহৰে এন্ধাৰক গিলে নে
এন্ধাৰে পোহৰক গিলে?
পোহৰ আৰু এন্ধাৰ এটা মুদ্ৰাৰ দুটা পিঠি
পোহৰ থাকে এন্ধাৰৰ আগফালে
আৰু এন্ধাৰ থাকে পোহৰৰ পিছফালে।
পোহৰে এন্ধাৰক নিগিলে,
এন্ধাৰেও পোহৰক নিগিলে
দুয়ো পৰস্পৰ নিৰ্ভৰশীল।
এন্ধাৰ সদায় উলঙ্গ
ইহঁতৰ উলঙ্গ নৃত্য সৰ্বত্ৰ।
এন্ধাৰৰ উলঙ্গ নৃত্যই কেতিয়াবা
জাগি তোলে কালগ্ৰস্ত কলঙ্ক।
স্বৰূপতে এন্ধাৰে পোহৰৰ কদৰ্থখিনি গ্ৰহণ কৰে,
চুকে কোণে লবণু শুহিবলৈ কলা পোছাক পৰিধান কৰে।
ইয়াৰ চন্দ্ৰহাস তৰোৱালৰ ভয়ত
সচকিত নাৰীৰ লৱণু তনু।
মৰ্মাস্তিকি ৰক্তিম উজ্জলতাত
এন্ধাৰৰ তীক্ষ্ণ তৰোৱাল ঘূৰে
এন্ধাৰৰ তৰোৱালৰ ঘূৰণিত বহুতো প্ৰাণীৰ মাত সৰে।
এন্ধাৰ আকৌ পোহৰৰ জিৰণিৰ অৱসাদ,
এন্ধাৰৰ বিচনাত অৱসাদ শুই নিৰৱতাৰে।
এন্ধাৰেই এন্ধাৰৰ একোখনি মুখা
অৱসাদ ভগা, নিৰৱতা ভগা একোখনি মুখা।
এন্ধাৰ একো একোটা প্ৰকাণ্ড উৰ্মি
ই কেতিয়াবা তুযানলৰ উৰ্মি কঢ়িয়াই জীৱন শস্য নষ্ট কৰে,
কেতিয়াবা আকৌ তুযানলৰ বেটনী ভাগি পুলকৰ ধাৰ তোলে।
এন্ধাৰেই অনিশ্চয়তা,
এন্ধাৰেই সহৃদয়তা
এন্ধাৰেই পোহৰৰ বহুৰূপতা।

মাদকতা

•• আয়েশ্বা শ্বিদ্ধিকা
স্নাতক দ্বিতীয় বৰ্ষ

জীৱনৰ মাদকতা বিচাৰি
আজি মই ভাগৰি পৰিছো
মুকলি আকাশত মাথো উৰি ফুৰিছো
নীড়হাৰা পখীৰ দৰে।

এবুকু মৰম এমুঠি সহানুভূতিৰ সন্ধানত
সত্তাৰে সৈতে সংগ্ৰাম কৰি ফুৰিছো
আৰু নিজে নিজক প্ৰশ্ন কৰিছো
জীৱনৰ মাদকতা ক'ত?

পূজিপতি শোষকৰ
আকাশ কপাই তোলা গৰ্জনত
কিয় পৰি যাও স্নান?
সেয়ে সুধিছো জীৱন তোমাক
আশাৰ নেত আৰুনো কিমান কৰিবা স্নান।

অবাস্তৱ কল্পনাৰ যোৰ অন্ধকাৰত
বুৰ যোৱা ৰমণীৰ,
আজি চকুলো চকুতে শুকাল।
আৰু অব্যক্ত বেদনাবোৰ হৈ পৰিল জঠৰ
শৰীৰৰ উত্তপ্ত তেজবোৰ
টেচা বৰফত পৰিগত হ'ল।
নিৰিবিলি নিশা আইতাৰ মুখৰ সাধু
শুনাৰ ধৈৰ্য্যও মোৰ নোহোৱা হ'ল।

অভাৱ অনাটনেৰে জৰ্জৰিত হৃদয়খনে
এতিয়া প্ৰাণখুলি কান্দিবও নোৱাৰে।
নোপোৱাৰ বেদনাৰ আৱৰণ খুলি দিলেও
উপস্থিত হবহি বিপদ।
তেন্তে মই মোৰ মানস পটত অঁকা ছবিবোৰ
কল্পিত হৈয়ে ৰব নেকি?

মোৰ বজ্ৰকণ্ঠৰ কৰুণ আৰ্তনাদবোৰ
কোনোবাই শুনিব জানো নীৰৱে।
অথচ তাতেই লুকাই আছে মোৰ
হেৰোৱা দিনৰ সুৰ আৰু জীৱনৰ মাদকতা।

তেন্তে জীৱনৰ মাদকতা বিচাৰি
অচিনাকী পৃথিৱীত কিয় অকলশৰে,
ভ্ৰমি ফুৰিছো?
পাম জানো জীৱনৰ সঁচা উপলব্ধি
আৰু জীৱনৰ শুভতা পূৰ্ণ মাদকতা। <<

জীৱনৰ পাতনিত

•• মিছ কমিয়া
স্নাতক তৃতীয় বৰ্ষ

নৈৰ বুকুৰে যেন
বৈ আহিছিল
তোমাৰ ... যৌৱন
দিন যুদ্ধৰ শেষত
জীৱন যুদ্ধৰ পাতনিত
তোমাৰ মুখনি মনত পৰে ;
বসন্ত আহিছেনে?
ফুল ফুলিছেনে? তোমাৰ দেহত ;
তাৰেই সুঘ্ৰাণ আকাশে বতাহে
আৰু মোৰ উশাহত।
নৈ এখনি বৈ আছে
তোমাৰ বুকুত নিৰবধি
মৰমৰ ... আৰু
আছিল, থাকিব
তুমি পাইছানে
প্ৰেম, কল্পবিৰ গোল্ক
কামনা, বাসনাত
তোমাৰ আলিঙ্গন বিশ্ব দৰ্শন
হৃদয় প্ৰেমৰ সুগভীৰ নৈ,
বসন্তৰ বতৰত
তোমাৰ মুখনি মনত পৰে। <<

স্মৃতিৰ পাপৰি বিচাৰি

•• মঃ আব্দুচ চালাম
স্নাতক দ্বিতীয় বৰ্ষ

তোমাৰ আৰু মোৰ
স্মৃতিৰ পাপৰি বিচাৰি
লুইতৰ পাৰৰ কছৱা বননিত
মই যাওঁ
পিছল বাটত খুপি খুপি
জয়শ্ৰী জোনাকৰ আচলত ধৰি।
মোৰ নিৰ্লিপ্ত
খোজৰ শব্দত
মাথোন সাৰ পাই
তল ভৰি থকা
পুৱাৰ শেৱালী।
তথাপিতো ;
মই জুমি চাওঁ
গোপনে গোপনে
নিৰৱে নিৰৱে।
হঠাৎ যদি হেৰুৱাব লগা হয়
তোমাৰ অকুণ্ঠ যৌৱনৰ সোণালী শৈশৱ।
মাথোন এতিয়া
এই সময়ত
তুমি এপাহি ৰক্ত জুই হোৱা
তপত চুমাৰে ওপচাই দিওঁ মই।
তুমি এখন গভীৰ জলধি হোৱা
মোৰ হৃদয়ত তিতি থকা বেদনাৰে
উটুৱাই নিকা কৰো মই।
তুমি নীলিম আকাশ হোৱা
তোমাৰ উমাল বক্ষত
মই গাঠি পেলাওঁ
প্ৰেমৰ নন্দন পাৰিজাত। <<

যৌৱনত ৰাগীয়াল হৃদয়

•• বিশ্বজিত কলিতা
ইংৰাজী বিভাগ

নৈ পৰীয়া বানে গৰকা গাওঁ
গো-পথটো ভাঁজলৈয়ে দলনি চুইছে।
বাইৰ দৰ্জা, ইকৰাৰ বেৰ আৰু
উৰুখা ছালেৰে ঘৰবোৰ পথটোৰ দুকাষে।
সিমূৰে বিয়াৰ দিনাই বিধবা হোৱা
বগীৰ বহা—কেওঁ কিছু নোহোৱা বাৰী,
ডালে পাতে যৌৱন।
কোনোমতে ঢোকা দি ৰখা মুখচে কয়
তাইও কোনোমতেহে ঢোকা দি ৰাখিছে
হৃদয়
এনেদৰে দিন আহে দিন যায়
মাহ পিছলি বছৰ হয়
মন পিছলি ৰসাল হয়
শৰীৰ পিছলি মণ্ডহাল হয় হৃদয়।
তাইও গাবলৈ লয় এটি দুটি যৌবনা কবিতা
তেতিয়া, এটা ফুচ্ফুচনি বিয়পি যায়
ইমূৰ সিমূৰ ভেদি গোটেই গাওঁ ...। <<

স্বাধীনতা

•• বেগম আছমা নেহাৰ
স্নাতক তৃতীয় বৰ্ষ

প্ৰাপ্য দাবীত পুত্ৰহাৰা হোৱা মাতৃৰ কান্দোন
আহত নিশাটোত সাৰ পায় মই,
তোমাক বহুবাৰ বিচাৰিছোঁ
কোনোবা অনাহাৰী কৃষকৰ হৃদয়ত,
কিন্মা শাসন যন্ত্ৰৰ ৰাজনীতিৰ মেৰপাকত।
কিন্তু তুমিতো তাত নাই।
৪৭-ৰ কোনোবা এটা দিনত
তোমাৰ সতে মোৰ চিনাকী বুলি লিখা আছে।
মোৰ বিপ্লৱী জীৱনৰ দিনলিপিৰ টোকা বহীবোৰত।
আৰু লিখা আছে জালিয়ানৱালাবাগ,
হাদিৰাচকী আৰু শৰাইঘাটৰ মাটিত ;
সেয়ে অনাহাৰত চটফট কৰিও
উজাগৰি নিশা স্লিপিং টেবলেট বিচৰা
শিক্ষিত নিবনুৱাৰ দৰে শ্লোগান দিয়া
ৰাজনৈতিক নেতাজনক মই সুধিব
বিচাৰিছোঁ—স্বাধীনতা এতিয়া ক'ত ?
কাৰোবাৰ অট্টালিকাৰ চৌহদত নে
ৰাষ্ট্ৰীয় পতাকাৰ তিনিটা ৰঙত ??
আজি মোৰ চৌদিশৰ অৰ্তনাদবোৰত
শান্তিৰ প্ৰৱক্তাৰ বৰষুণ পৰিছে ;
তথাপিও মোৰ ৰুগ্ন স্বাধীনতাই নিৰ্ভয়ে সুধিছে ;
মোৰ প্ৰাপ্য এতিয়া ক'ত ?
হে মোৰ, প্ৰতিশ্ৰুতিপূৰ্ণ প্ৰেয়সী, মোৰ
প্ৰাপ্যক এনেদৰে কবৰ নিদিবা
এদল অনাহাৰী শিশুই
প্ৰচণ্ড ধুমুহাৰ মাজতো চিঞৰিব
সিহঁতৰ প্ৰাপ্যৰ বাবে
এটি সোণোৱালী সূৰ্য্যৰ বাবে। <<

বিপ্লৱী

•• মানৱ বন্ধু
স্নাতক প্ৰথম বৰ্ষ

বিপ্লৱী মোৰ কণ্ঠই
উজ্জ্বলাব মোৰ আইৰ মুখনি
ফুলাব মোৰ শৰতৰ শেৱালি জুপি ;
সুউচ্চ অট্টালিকাৰ
বিলাসৰ প্ৰতিধ্বনিত গানবোৰে
আঁউসিত বিলীন হৈ
মোৰ সৰু জুপুৰীৰ পৰা
ভাঁহি আহিব আয়ে গোৱা
সেই নিচুকনি গীতটি ...।
গ্ৰেনেডৰ শব্দত থানবান হোৱা
মোৰ মৰমৰ ভনীজনীৰ
বিহ্বানখনি পুনৰ জোৰা লাগিব
এই বিহ্বলিত ...।
এনেকৈয়ে মোৰ উদাত্ত কণ্ঠই
জন্ম দিব আৰু এজন নতুন বিপ্লৱীৰ
যাৰ কণ্ঠই ফুলাব
শত সহস্ৰ শেৱালী। <<

নিঃশব্দ প্ৰেম

•• জাকিৰ হুছেইন (ৰাজা)
স্নাতক দ্বিতীয় বৰ্ষ

পোহৰৰ ঠিকনাত আজীৱন ফুৰি ৰোৱা
তুমি যৌৱনৰ আমন্ত্ৰণ নে, জোনাকৰ স্নিগ্ধতা
কিন্মা তুমি হাচনাহানাৰ এনিশা।
দুচকুত তোমাৰ প্ৰতিশ্ৰুতিৰ প্ৰত্যয়
আঁচলত নীলা কবিতা
তোমাৰ উন্মাদ তৰংগই মোক
স্পন্দিত কৰে বহুবাৰ।
ব'দালি পুৰাৰ সুগন্ধি সানি তুমি আহিলে
সেউজীয়া হয় মোৰ ওঁঠৰ বহাগ।
বন্দীত্বৰ শিকলি ছিঙি সগৰ্ভা হয়
প্ৰেয়সী পৃথিৱী,
তুমি কিজানি অনুৰাগৰ এটি নাম।
তুমি নহা হ'লে নগলোহেঁতেন সেই বাটে
বসন্তই গৰকা লগন।
সেয়ে আজিও উষণত তুলি লওঁ হাতত
অপেক্ষাৰ গোপন আবেদন
আহিবাচোন তুমি ?
তুমি আহিলে মোৰ হৃদয়ৰ বাট
জোনাক হব পাৰে অজানিতে। <<

১৯৯৯ চনৰ জুলাই মাহত কাৰগিলাৰ যুদ্ধত (জুৰাৰ
হিলাচ) প্ৰাণ বিসৰ্জন দিয়া গোলাঘাট জিলাৰ খুমটাই
গাঁৱৰ বীৰ শ্বহীদ কেপ্টেইন জিৰু গগৈলৈ মোৰ অশ্ৰু
অঞ্জলি যাচিলো।

বীৰ শ্বহীদ

•• বমেন দাস
উঃ মাঃ দ্বিতীয় বৰ্ষ

হে বীৰ সৈনিক দেশৰ আহুনত
অগ্ৰসৰ হৈছিল যুদ্ধ ক্ষেত্ৰলৈ,
শত্ৰু পক্ষৰ আক্ৰমণকো নেওঁচি
গৈছিল বহুদূৰ আগুৱাই।
নিজৰ দেশ মাতৃৰ ৰক্ষাৰ হেতুকে
তুমি তোমাৰ জীৱনকে কৰিলা তুচ্ছ জ্ঞান,
মাতৃভূমিক তুমি ৰক্ষা কৰি
ৰাখিলা দেশ মাতৃৰ মান।
শত্ৰু পক্ষৰ লগত যুঁজি যুঁজি
তোমাৰ প্ৰাণকে দিলা বিসৰ্জন,
দেশবাসীৰ মাজত তুমি
ৰাখিলা নিজৰ নাম।
বীৰ সৈনিক হলা তুমি
এই দেশমাতৃৰ মহান বীৰ,
ইতিহাসে সোঁৱৰিলে তোমাক
বীৰ শ্বহীদ বুলি। <<

তুমি নুসুধিবা মোক

✦ মঃ ইউছুফ আলী
স্নাতক প্ৰথম বৰ্ষ

কবিক ভাল পাই
কবিতা বচোঁ
তোমাক ভাল পাই
অভিনয় শিকো
দেশক ভাল পাই
মৰিবলৈ সাজু
স্বহীদক ভাল পাই
প্ৰণাম যাচোঁ
তুমি নুসুধিবা মোক
কবিতা মই কিয় বচোঁ।
প্ৰকৃতিক ভাল পাই
ছবি আঁকো
সাগৰক ভাল পাই
শান্ত হ'বলৈ শিকো
চিৰ প্ৰবাহমান সময়ক ভাল পাই
গতি কৰিব শিকো।
সময়ৰ পচোৱাই
কবিতাৰ ছন্দ
দূৰ্গিলৈ উৰুৱাই লৈ যায়,
শত বসাল কবিতাৰ মৃত্যু
আজি কম্পিত মোৰ
হৃদয়ৰ প্ৰতিটো কোঠা
দুনাই নুসুধিবা মোক
কবিতাৰ কথা
কবিতা মই কিয় বচোঁ। <<

কংকাল

✦ বৰ্ণালী জে
স্নাতক প্ৰথম বৰ্ষ

কংকালেৰে পূৰ্ণ প্ৰেমৰ আৱেশ
হৃদয় জৰ্জৰিত অবুজ ব্যথাৰে
শিহৰণময়ী ৰাতিৰ নিস্তন্ধতা ভাঙি
সহিব নোৱাৰা সমস্ত বেদনা
মোৰ বুকুৰ মাজত নীৰৱে
সোমাই দিলা
আৰু সেয়ে ....
মনৰ মাজত লুকাই থকা
কংকালবোৰে লৰচৰ কৰে
অশৰীৰীবোৰে হাঁহাকাৰ কৰে
মোৰ বুকুত আলোড়ণ তোলে
শ্বাসৰুদ্ধকাৰী আতংকত
শিহৰিত হয় দেহৰ অংগ-প্ৰত্যংগ
মোৰ মানসপটত ভাহি উঠে
বহুতো প্ৰেমৰ কংকাল
বিষময় হাড় কিছুমান লৈ
কলুষিত জৰ্জৰিত
সেইবোৰ প্ৰেমৰ কংকাল। <<

স্বায়েৰী

✦ সংগ্ৰাহক : কৈলাশ ৰাজবংশী
স্নাতক প্ৰথম বৰ্ষ

(ক)
প্যাৰ কিয়া থা তুমচে
য়ে মেৰি ভুল থি,
ইকৰাৰ ভি ম্যেনে কিয়া থা
ইয়ে ভি মেৰি ভুল থি।

(খ)
প্যাৰ উচে কৰো যৌ
প্যাৰ কা মতলব চমৰো,
দিল উচে দৌ যৌ
দিল কৌ চমহাল কৰ ৰখ চকে।

(গ)
যব বাদল গৰজতা হে
তব হি বাৰিচ হৌতা হে.
যব দো দিল মিলতে হে
তবহি প্যাৰ হোতা হে।

(ঘ)
যব প্যাৰ তুত যায়ে
উচে মত চতাও দৌচতো
বচ দোৱা কৰৌ
বহ চুখি যো ৰহে।

(ঙ)
জিতেহে হম জিনকে লিয়ে
উনকৌ পতাহি নেহি,
হম উনকে লিয়ে মৰ ভি চকতে হে
উনকৌ ইয়ে পতা ভি নেহি হে।

আত্মৰক্ষাত খালী হাত অৰ্থাৎ কাৰাটেৰ প্ৰয়োজনীয়তা

♦♦ দীপাংকৰ মজুমদাৰ
স্নাতক, প্ৰথম ব

‘মাৰ্চিয়েল আৰ্ট’ মানে হ’ল সমৰ কলা। সমৰ কলা বুলিলে সাধাৰণতে কাৰাটে, কুংফু, টাইকোৱানডো, জুডো আদিক বুজায়। ‘কাৰাটে’ সমৰ কলাৰ এটা অংগ। জাপানত আৰম্ভণি হয় কাৰাটেৰ প্ৰথম প্ৰশিক্ষণ। কাৰাটেৰ অৰ্থ হ’ল খালী হাত। আধুনিক কাৰাটে আৱিষ্কাৰ কৰোতা জন হ’ল মহান ব্যক্তি স্বৰ্গীয় গিছিন ফুনাৰুছি। তেওঁক কাৰাটেৰ পিতৃ বুলি কোৱা হয়। কলা হিংসাত্মক নহয় আৰু কেতিয়াও হিংসাত্মক হব নোৱাৰে। গতিকে সমৰ কলা হিংসাত্মক নহয়। বৰ্তমান সময়ত প্ৰতিজন ব্যক্তিয়ে কাৰাটে শিকাতো প্ৰয়োজন হৈ পৰিছে।

মানুহৰ শৰীৰত দুবিধ শক্তি আছে। এবিধ শাৰীৰিক শক্তি আৰু আনবিধ মানসিক শক্তি। কাৰাটে শিক্ষাৰ যোগেদি কাৰাটেকাই পোন প্ৰথমে শাৰীৰিক শক্তিৰ যোগেৰে মানসিক শক্তিৰ বিকাশ সাধন কৰি জীৱন বাটৰ জখলাত আৰোহণ কৰি আঙুৱাই যাব পাৰে। কাৰাটে শিকিলে দেহ মন সুস্থ হৈ থকাৰ লগতে নিজকে যি কোনো বিপদৰ পৰা ৰক্ষা কৰিব পাৰি। সেয়েহে প্ৰতিজন ব্যক্তিয়ে কাৰাটে শিকাতো অতি প্ৰয়োজনীয়।

কাৰাটে জীৱনযোৰা সাধনা। আনহাতে কাৰাটে শিকাতো কোনো ধৰণৰ বয়সৰ কথা আহি নপৰে। কাৰাটেক ল’ৰা ছোৱালী উভয়ে অংশ গ্ৰহণ কৰিব পাৰে। বিশেষকৈ ছোৱালীয়ে এই শিক্ষা গ্ৰহণ কৰি খালী হাতৰ বিভিন্ন কৌশল আয়ত্ত কৰিলে নিজকে বহু বিপদৰ পৰা ৰক্ষা কৰিব পাৰি। আজিকালিৰ দিনত এজনী ছোৱালীয়ে অকলে ঘূৰা ফুৰা

কাৰাটে এটা ডাঙৰ সমস্যা হৈ পৰিছে। যদি ছোৱালীজনীয়ে কাৰাটে শিকে তেনেহ’লে অনায়াসে অকলে সকলো বিপদ সম্মুখীন হব পাৰে। সেই কাৰণে আজিকালি চলিবলৈ হ’লে প্ৰত্যেক ছোৱালীয়ে কাৰাটে শিকাতো অতি দৰকাৰ। অসমত ইয়াৰ বহুল প্ৰচাৰ হৈছে যদিও আন ৰাজ্যৰ তুলনাত অসমত ছোৱালীৰ সংখ্যা কম।

কাৰাটে শিকিলে কাৰাটেৰ নিয়ম মানি চলাটো বাধ্যতামূলক। কাৰাটে যত শিকা হয় সেই ঠাইখিনিক Dojo বুলি কোৱা হয়। Dojoত সোমোৱাৰ লগে লগে জুনিয়ৰে ছিনিয়ৰক সন্মান কৰাটো প্ৰধান নিয়ম। এজন কাৰাটেকাই কেতিয়াও বিপৰীত পাৰ্টিক নতুবা শত্ৰুক প্ৰথমে আক্ৰমণ কৰিব নালাগে। প্ৰথমে সাধ্যানুসৰি বুজাব লাগে যদি তাৰ পিছতো শান্ত নহয় তেতিয়া হলে ধৰাশায়ী কৰি পেলাব লাগে। কিছুমান ল’ৰাই কাৰাটে শিকি ৰাস্তাই ঘাটে মাৰপিট কৰে। কথা বতৰা একো নাই খালি মাৰপিট। আচলতে সেইটো কৰিব নালাগে। আমাৰ কিছুমানে Martial Art বুলিলে একো বুজি নাপায়। জানে যে এইবিলাক শিকি মাৰপিট কৰিব। কিন্তু সেইটো নহয়। আমাৰ সমাজৰ মানুহ বিলাকৰ এইটো ভুল ধাৰণা। কাৰাটে এবিধ খেল। কাৰাটে খেল হিচাপে ইতিমধ্যে পৃথিৱীৰ বহু দেশত পৰিগণিত হৈছে। লগে লগে ভাৰততো। এতিয়া কাৰাটে বিশ্বৰ দৰবাৰত প্ৰতিষ্ঠিত। কাৰাটেক কোনোও হিংসা কৰিব নালাগে। কাৰাটে ধ্বংসৰ বাবে নহয়। সৃষ্টিৰ বাবেহে। ■

ছাত্ৰ একতা সভাৰ সাধাৰণ সম্পাদকৰ প্ৰতিবেদন

(ইং ১৯৯৯-২০০০ চন)

প্ৰতিবেদনৰ পাতনিতে আমি বিগত অসম আন্দোলনত অসমৰ অস্তিত্ব ৰক্ষার্থে আত্মাৰ্ছতি দিয়া, বীৰ শ্বহীদ সকলৰ প্ৰতি প্ৰণতি জনাইছোঁ। কাৰ্গিল ক্ষেত্ৰত প্ৰাণ আৰ্ছতি দিয়া সকললৈ মোৰ আন্তৰিক শ্ৰদ্ধা জ্ঞাপন কৰিছোঁ। আজিৰ পৰা প্ৰায় কুৰি বছৰ আগতে যি গৰাকী দানবীৰ সুৰেণ দাসৰ দানৰ ভেটিত নিৰ্মাণ কৰা হ’ল সুৰেণ দাস মহাবিদ্যালয় আৰু যি সকল সমাজকৰ্মী ব্যক্তিৰ সেৱা আৰু ত্যাগৰ বিনিময়ত মহাবিদ্যালয় সুপ্ৰতিষ্ঠিত হ’ল—সেই সমূহ অজ্ঞাত আত্মালৈ পৰম শ্ৰদ্ধাৰে সোঁৱৰণ কৰিছোঁ। লগতে অভাজনৰ ওপৰত বিগত ইং ১৯৯৯-২০০০ চনৰ ছাত্ৰ একতা সভাৰ সাধাৰণ সম্পাদকৰ গধূৰ দায়িত্ব অৰ্পণ কৰা মহাবিদ্যালয়ৰ সমূহ ছাত্ৰ-ছাত্ৰী, বন্ধু-বান্ধৱীলৈ মোৰ বৈপ্লৱিক অভিনন্দন যাচিছোঁ আৰু মহাবিদ্যালয়ৰ অধ্যক্ষ আৰু উপাধ্যক্ষকে প্ৰমুখ্য কৰি মাননীয় শিক্ষক-শিক্ষয়িত্ৰী আৰু কৰ্মচাৰীবৃন্দলৈ সন্মানৰ শৰাই আগবঢ়াই মই মোৰ চমু প্ৰতিবেদনৰ আৰম্ভ কৰিবলৈ প্ৰয়াস কৰিলো।

ছাত্ৰ ৰাজনীতিবিদ নহয়। সেইদৰে কলেজ সমূহো ছাত্ৰ-ছাত্ৰীৰ ৰাজনীতিৰ মঞ্চ নহয়। কিন্তু দেশ, অঞ্চল তথা জাতিৰ জ্বলন্ত সমস্যা ৰাজিয়ে যেতিয়া সমাজৰ আৰ্থিক প্ৰগতিত কুঠাৰাঘাত কৰি সাম্য মৈত্ৰী আৰু ঠোকাৰ সামাজিক গাঠনি বিনষ্ট কৰাৰ সন্ধিক্ষণ সমাগত হয় তেতিয়া ছাত্ৰ নীৰৱ দৰ্শক হৈ বহি থাকিব নোৱাৰে বা নাথাকে। সময়ত শুই থকা সিংহৰ হাতোৰা মেল খায়। সেইদৰে অধ্যয়ন তাপসী ছাত্ৰ সমাজো পৰিস্থিতিৰ দাস হৈ দেশীয়, জাতীয় তথা আঞ্চলিক বৈষম্য, অনৈক্য-অনিষ্টৰ বিৰুদ্ধে মাত মতিব লগা হয়। ছাত্ৰৰ মন সদায় উদাৰ। সৃষ্টি আমাৰ লক্ষ্য, ধ্বংস নহয়। আন্দোলনৰ কাৰণে আন্দোলন অৰ্থহীন। আন্দোলনৰ নামত হিংসাত প্ৰশ্ৰয় দিয়াতো নাইবা সন্ত্ৰাসবাদৰ নামত নিৰ্বিহ জনতাৰ তেজেৰে কাৰণে আন্দোলন অৰ্থহীন। আন্দোলনৰ নামত হিংসাত প্ৰশ্ৰয় দিয়াতো নাইবা সন্ত্ৰাসবাদৰ নামত নিৰ্বিহ জনতাৰ তেজেৰে কাৰণে আন্দোলন অৰ্থহীন। আন্দোলনৰ নামত হিংসাত প্ৰশ্ৰয় দিয়াতো নাইবা সন্ত্ৰাসবাদৰ নামত নিৰ্বিহ জনতাৰ তেজেৰে কাৰণে আন্দোলন অৰ্থহীন। আন্দোলনৰ নামত হিংসাত প্ৰশ্ৰয় দিয়াতো নাইবা সন্ত্ৰাসবাদৰ নামত নিৰ্বিহ জনতাৰ তেজেৰে কাৰণে আন্দোলন অৰ্থহীন। আন্দোলনৰ নামত হিংসাত প্ৰশ্ৰয় দিয়াতো নাইবা সন্ত্ৰাসবাদৰ নামত নিৰ্বিহ জনতাৰ তেজেৰে কাৰণে আন্দোলন অৰ্থহীন।

ছাত্ৰ একতা সভাৰ সাধাৰণ সম্পাদকৰ দায়িত্ব হাতত লৈ আমি ছাত্ৰ একতাৰ প্ৰতি লক্ষ্য ৰাখিয়েই কাৰ্য্য সম্পন্ন কৰিবলৈ চেষ্টা কৰিছিলো। নিজে নাজানো কিমানখিনি কৃতকাৰ্য্যতা লাভ কৰিছিলো।

আমাৰ কাৰ্য্যকালছোৱাত কৰি অহা কামৰ এটি চমু আলোচ্য দাঙি ধৰিলো।

সভা-সমিতি :- ছাত্ৰ একতা সভাৰ কাৰ্য্যকৰী সমিতিৰ বৈঠকসমূহৰ উপৰিও মহাবিদ্যালয়ত নৱাগত আদৰণি সভা, মহাবিদ্যালয়ৰ বাৰ্ষিক কলা-ত্ৰীড়া মহোৎসৱ, শ্ৰীশ্ৰীসৰস্বতী পূজা, মুহুলমানসকলৰ মহৰম আদি পতা হয়।

মহাবিদ্যালয় সপ্তাহ :- বিগত বছৰবোৰৰ দৰে মোৰ কাৰ্য্যকালতো ৪-১২-৯৯ ইং তাৰিখৰ পৰা ৮-১২-৯৯ ইং তাৰিখে দিনৰ তাৰিখলৈ বিভিন্ন কাৰ্য্যসূচীৰে আকৰ্ষণীয় সুৰেণ দাস মহাবিদ্যালয় সপ্তাহ পালন কৰা হয়। ৮-১২-৯৯ ইং তাৰিখে দিনৰ ১১ বজাত ডঃ দয়ানন্দ পাঠকদেৱৰ সভাপতিত্বত বাঁটা বিতৰণী সভাখন অনুষ্ঠিত কৰা হয়।

নৱাগত আদৰণি সভা :- অইন বছৰবোৰৰ দৰে ২০০০ চনৰ বছৰটোত নানা ৰং-ধেমালিৰ মাজেৰে সুৰেণ দাস মহাবিদ্যালয়ত নকৈ নাম ভৰ্তি কৰা ছাত্ৰ-ছাত্ৰী, ভাই-ভনী সকলক আনুষ্ঠানিকভাৱে আদৰণি জনাই আমাৰ মাজলৈ অনাৰ

উদ্দেশ্যে অতি উলহ-মালহেৰে ৫-৯-২০০০ ইং তাৰিখে বিভিন্ন ধৰণৰ কাৰ্য্যসূচীৰে নৱাগত আদৰণি সভাখন পতা হ'ল।
ধৰ্মীয় অনুষ্ঠান : জাতি-ধৰ্ম নিৰ্বিশেষে এই শিক্ষানুষ্ঠানত ভাতৃত্বৰ ভাবেৰে একেলগে বিদ্যা আহৰণ কৰিবলৈ আহিছে
সেয়েহে সকলো ধৰ্মৰ প্ৰধান উৎসৱবোৰত মই সম্পূৰ্ণভাৱে সহায়-সহযোগিতা আগবঢ়াইছিলো।

শোক সভা : আমাৰ কাৰ্য্যকালছোৱাৰ ভিতৰত আমি আমাৰ মাজৰ কেইবাগৰাকী মহান ব্যক্তিক হেৰুৱাইছো। এই
সকল ব্যক্তিৰ মৃত্যুত আমি মহাবিদ্যালয়ত শোক সভা পাতি ভগৱানৰ ওচৰত বিদেহী আত্মাৰ চিৰশান্তি কামনা কৰিছো।
তেখেতসকল হ'ল যথাক্ৰমে : হিতেশ ডেকা, লক্ষ্মধৰ চৌধুৰী, বিনেশ্বৰ ব্ৰহ্ম।

অভাৱ-অভিযোগ : আমি ছাত্ৰ একতা সভাৰ তৰফৰ পৰা মহাবিদ্যালয়ৰ বিভিন্ন অভাৱ পূৰণৰ অৰ্থে মহাবিদ্যালয়
কৰ্তৃপক্ষক অনুৰোধ কৰিছিলো। তাৰে ভিতৰত কেইটামান আধৰুৱা হৈ ব'ল। আমি আশা ৰাখিছো নতুন ছাত্ৰ একতা
সভাই বাকীখিনি কাম সম্পূৰ্ণ কৰি মহাবিদ্যালয়ৰ সৰ্বাংগীণ উন্নতি কৰিব। অভাৱ-অভিযোগৰ সীমা নাই। তাৰে ভিতৰত
কেইটামান কাম আমি মহোদয়ক অনুৰোধ কৰিছিলো।

- ১। উন্নত ধৰণৰ খেলপথাৰ।
- ২। ছাত্ৰ জিৰণী কোঠাৰ আৱশ্যক।
- ৩। ছাত্ৰী জিৰণী কোঠাৰ আৱশ্যক।
- ৪। প্ৰত্যেক কোঠাতে ফেনৰ ব্যৱস্থা কৰা।
- ৫। উন্নত ধৰণৰ খেল সামগ্ৰী।
- ৬। উপযুক্ত পুথিভঁৰালৰ ব্যৱস্থা কৰা।

কৃতজ্ঞতা স্বীকাৰ : প্ৰতিবেদনৰ মোখনি মৰাৰ আগমুহূৰ্তত যিসকল শিক্ষাগুৰুৱে উপদেশ আৰু মৰম ভৰা সঁহাৰি
মোৰ কাৰ্য্যবাহী জীৱনৰ বাট মুকলি কৰি দিছিল সেই পৰম পূজনীয় অধ্যক্ষ ডঃ দয়ানন্দ পাঠক, মাননীয় শ্ৰীযুত সুবেণ
চন্দ্ৰ চৌধাৰী, প্ৰসন্ন কুমাৰ চহৰীয়া, জ্যোতিষ বৰ্মন, মঃ আলী আকবৰ হুছেইন, বিশ্বজিৎ কলিতা, অমূল্য কলিতা, শ্ৰীমতী
লোপা ডেকা বৰুৱা, নন্দিতা চলিহা, বিনীতা দাস, ৰঞ্জু ঠাকুৰীয়া আৰু ৰমেন মেধী দেৱৰ ওচৰত মই চিৰ কৃতজ্ঞ।

মোক সাধাৰণ সম্পাদকৰ দায়িত্ব লবলৈ দি প্ৰতি পদে পদে সহায়-সহযোগিতা কৰা ছাত্ৰ-ছাত্ৰী সকল হ'ল যথাক্ৰমে
: অজিত দাস (প্ৰাক্তন সাধাৰণ সম্পাদক), স্বীপজ্যোতি দাস, কমল দাস, মুনীন ৰাজবংশী, আলী হুছেইন, বুবুল দাস,
কল্যাণ মালাকৰ, সৌৰভ মালাকৰ, সত্যজিৎ মালাকৰ, নৱজ্যোতি মালাকৰ, জিতু দাস, সৰ্বিতা দাস, মল্লিকা ওজা, মৰমী
দাস, চম্পাৰাণী দাস, দীপা মণি দাস আদিৰ কথা মই কেতিয়াও পাহৰিব নোৱাৰিম।

ভুল স্বীকাৰ : মানুহ মাত্ৰেই ভুল হয়। সেয়েহে যদি কাৰোবাৰ ওচৰত জানিয়েই হওক বা নাজানিয়েই হওক ভুল
কৰিছো তাৰ বাবে ক্ষমা বিচাৰিছো। কাৰোবাক হয়তো কোনোবা মুহূৰ্তত বেয়াকৈ কিবা কোৱা যাব পাৰে তাৰ বাবে
তেখেতসকলে মোক তেখেত সকলৰ মহাবিদ্যালয়ৰ এজন ছাত্ৰ হিচাপে ক্ষমা কৰে।

জয় আই অসম।
জয়তু সুবেণ দাস মহাবিদ্যালয়।
ছাত্ৰ ঐক্য জিন্দাবাদ।
সুবেণ দাস মহাবিদ্যালয় ছাত্ৰ একতা সভা জিন্দাবাদ।

ধন্যবাদেৰে—
শ্ৰীহিতেন চন্দ্ৰ ওজা
সাধাৰণ সম্পাদক

খেল বিভাগৰ সম্পাদকৰ প্ৰতিবেদন

প্ৰতিবেদনৰ আৰম্ভণিতে যুগে যুগে অসমী আইৰ স্বাৰ্থ তথা অস্তিত্ব ৰক্ষাৰ্থে প্ৰাণাহতি দিয়া জ্ঞাত-
অজ্ঞাত বীৰ শ্বহীদ সকললৈ মোৰ শতাধিক প্ৰণাম তথা শ্ৰদ্ধা জ্ঞাপন কৰিছো।

জ্যেষ্ঠ সকললৈ শ্ৰদ্ধা, কনিষ্ঠলৈ মৰম আৰু বন্ধু-বান্ধৱী সতীৰ্থবৃন্দলৈ মোৰ প্ৰীতি আৰু
সন্তোষ থাকিল। যিসকল ছাত্ৰ-ছাত্ৰীয়ে মোক ১৯৯৯-২০০০ বৰ্ষৰ মহাবিদ্যালয়ৰ নিৰ্বাচনত
প্ৰতিদ্বন্দিতা কৰাই সুস্থ মানসিকতাৰে খেল বিভাগৰ সাধাৰণ সম্পাদক হিচাপে নিৰ্বাচিত কৰি
মহাবিদ্যালয়ৰ সেৱা কৰিবলৈ সুযোগ দিলে তেওঁলোকলৈ মোৰ অশেষ ধন্যবাদ জ্ঞাপন কৰিছো।

শৰীৰ আৰু মন এই দুয়োটাৰেই সমষ্টি মানুহৰ ব্যক্তিত্ব। সুস্থ শৰীৰ আৰু সুস্থ মনলৈ জীৱনৰ বিকাশ হলেহে প্ৰকৃত
মানুহ গঢ় লৈ উঠিব পাৰে। শাৰীৰিক তথা মানসিক ভাৱে এজন মানুহক সুস্থ কৰি ৰাখিবলৈ খেল-ধেমালিৰ নিতান্তই
প্ৰয়োজনীয় খেল-ধেমালীৰ যোগেদি দেহ-মনৰ উৎকৰ্ষ সাধন কৰিব পাৰি। খেলুৱৈ সুলভ মনোভাৱেৰে খেলত অংশ গ্ৰহণ
কৰিলেহে খেলৰ প্ৰকৃত মূল্য পোৱা যায়। বৰ্তমান যুগত খেল-ধেমালি শিক্ষাৰ এক অপৰিহাৰ্য অংগ হৈ পৰিছে।

আমাৰ মহাবিদ্যালয়ত বাৰ্ষিক কলা-ক্ৰীড়া মহোৎসৱত হোৱা প্ৰতিযোগিতা সমূহত ছাত্ৰ-ছাত্ৰীৰ অংশগ্ৰহণ যথেষ্ট
কম হোৱা দেখা গৈছে। তদুপৰি খেলুৱৈ সকলৰ খেলৰ মানদণ্ড সিমান উন্নত বুলিব নোৱাৰি। যিসকল ছাত্ৰ-ছাত্ৰীয়ে খেলত
অংশগ্ৰহণ কৰি প্ৰতিযোগিতাখনি সাফল্যমণ্ডিত কৰি তুলিলে সেই সকল ছাত্ৰ-ছাত্ৰীৰ প্ৰতি মই মোৰ আন্তৰিক ধন্যবাদ
জ্ঞাপন কৰিছো। আমাৰ মহাবিদ্যালয়ত ফিল্ড আছে যদিও ই খেলৰ উপযোগী নোহোৱাৰ বাবে যথাসময়ত খেল-ধেমালিৰ
বাৰে অসুবিধা দেখা গৈছে। সেই কাৰণে মই আমাৰ মহাবিদ্যালয় কৰ্তৃপক্ষক খেলপথাৰখন উন্নত কৰিবলৈ অনুৰোধ
জনালো।

খেল সম্পাদকৰ কাৰ্য্যভাৰ গ্ৰহণ কৰাৰ অলপ দিনৰ ভিতৰতেই অইন বেলিৰ দৰে এই বেলিও মহাবিদ্যালয় সপ্তাহ
যোৱা ৪-২২-৯৯ ইং তাৰিখৰ পৰা ৭-১২-৯৯ ইং তাৰিখলৈ উলহ-মালহেৰে উদ্যাপন কৰা হয়। বাৰ্ষিক খেলসমূহৰ শুভ
উদ্বোধন কৰে মহাবিদ্যালয়ৰ অধ্যক্ষ শ্ৰীযুত দয়ানন্দ পাঠকদেৱে।

মোৰ কাৰ্য্যকালত সকলো প্ৰকাৰে দিহা পৰামৰ্শেৰে সহায় কৰা বাবে তত্বাবধায়ক অধ্যাপক শ্ৰীযুত প্ৰসন্ন চহৰীয়া
চাৰ, শ্ৰীযুত ৰমেন মেধী চাৰ আৰু শ্ৰীযুত বিশ্বজিত কলিতা চাৰৰ লগতে বিৰাজ, সুবেণ, তপন, গৌতম, সৌৰভ, সত্য,
হিতেশ আদিক আন্তৰিক ধন্যবাদ জনাইছো। সদৌ শেষত মহাবিদ্যালয়ৰ উজ্জল ভৱিষ্যত কামনা কৰি প্ৰতিবেদনৰ ইতিৰেখা
টানিলো।

জয়তু সুবেণ দাস মহাবিদ্যালয়।
জয় আই অসম।

ধন্যবাদেৰে—
শ্ৰীনৱজ্যোতি মালাকৰ
সম্পাদক, খেল বিভাগ

সাংস্কৃতিক বিভাগৰ সম্পাদকৰ প্ৰতিবেদন

প্ৰতিবেদনৰ কলমৰ বুলনিতে দেশৰ কাৰণে শ্বহীদ হোৱা বিপ্লবী সকললৈ মোৰ অশ্ৰুভৰা অঞ্জলি নিবেদন কৰিছোঁ। মোৰ সীমিত জ্ঞানৰ সিন্ধু কলমৰ বুলনি আগবঢ়োৱাৰ লগতে পুণ্যভূমি হাজো অতিকৈ পুৰণি আমাৰ এই মহাবিদ্যালয় হাজো: সুৰেণ দাস মহাবিদ্যালয়ৰ সাংস্কৃতিক বিভাগৰ সম্পাদক হিচাপে মহাবিদ্যালয়ৰ সেৱা আগবঢ়াবলৈ দিয়া ছাত্ৰ-ছাত্ৰী আৰু বন্ধু-বান্ধৱী তথা মৰমৰ বাইদেউ-ককাইদেউ সকলৰ আন্তৰিক শ্ৰদ্ধা জনালোঁ। ছাত্ৰ-ছাত্ৰী সকলৰ মৰম-স্নেহ আৰু সহানুভূতিৰ বাবে মই এই মহাবিদ্যালয়ৰ সাংস্কৃতিক বিভাগৰ সম্পাদকৰ গধূৰ দায়িত্ব মূৰ পাতি ল'ব লগা হৈছিল। কিন্তু মাত্ৰ এটা সীমিত বছৰৰ বাবেহে। এই মহাবিদ্যালয়ৰ সাংস্কৃতিক সম্পাদক হিচাপে মই সকলো ছাত্ৰ-ছাত্ৰীৰ মাজত মিলা-প্ৰীতি, ঐক্য-সংহতি বজাই ৰখাৰ কাৰণে সদায় সৈতে কৰিছিলোঁ। তাৰ কিছুদিন পিছতে মোক কাৰ্যভাৰ গটাই দিয়ে, মই কাৰ্যভাৰ গ্ৰহণৰ কিছুদিন পিছত মহাবিদ্যালয়ৰ বাৰ্ষিক কলা-ক্ৰীড়া মহোৎসৱ আৰম্ভ হয়। সাংস্কৃতিক বিষয়ৰ প্ৰতিযোগী সংখ্যা বৰ সন্তোষজনক নহলেও বৰ দুৰ্বল বিধৰ নাছিল। প্ৰতিযোগিতা চলোৱাত কোনো অসুবিধা পোৱা নাছিলোঁ। কলা-ক্ৰীড়া মহোৎসৱৰ আৰম্ভ হোৱা সকলো গীত-মাত্ৰ প্ৰতিযোগিতাই মহাবিদ্যালয়ৰ ছাত্ৰ-ছাত্ৰীৰ বাহিৰে সকলো ৰাইজক আনন্দ যোগাব পাৰিছিল। মহাবিদ্যালয় সপ্তাহত যথেষ্ট সংখ্যক প্ৰতিভাবান ছাত্ৰ-ছাত্ৰীয়ে সাংস্কৃতিক প্ৰতিযোগিতা সমূহত অংশগ্ৰহণ কৰে। এই বিভাগৰ বিভিন্ন প্ৰতিযোগিতাত অছিল—আধুনিক গীত, হিন্দী গীত, পেৰেডি, বিহুগীত, ৰাভা সংগীত আদি। প্ৰতিযোগী সকলে তেওঁলোকৰ কৃষ্টি প্ৰদৰ্শন কৰিবৰ জোখেৰে আৱশ্যকীয় কথা সেয়েহে মই উপযুক্ত বাদ্যযন্ত্ৰৰ বাবে মাননীয় অধ্যক্ষ মহোদয়ৰ ওচৰত অনুৰোধ জনালোঁ। ছাত্ৰ-ছাত্ৰী সকলৰ আন্তৰিক সহায়-সহযোগিতা তথা মৰম অবিহনে মোৰ কাৰ্যকালৰ কাৰ্যাসূচী সমূহ সুচাৰুৰূপে পৰিচালনা কৰাটো আমাৰ বাবে সম্ভৱ নহলহেতেন: তেওঁলোকৰ সহযোগিতাক কৃতজ্ঞতাৰে সোঁৱৰিছোঁ। শেষত মোৰ কাৰ্যকালছোৱাত উপদেশ পৰামৰ্শেৰে সহায় কৰা সাংস্কৃতিক বিভাগৰ ভাৰপ্ৰাপ্ত শিক্ষক শ্ৰীযুত প্ৰফে কুমাৰ চহৰীয়াদেৱৰ ওচৰত চিৰ কৃতজ্ঞ। লগতে ক্ৰীড়া মহোৎসৱৰ পৰিবেশন কৰা গীত-মাত-বাদ্যযন্ত্ৰত সহায়কাৰী শ্ৰীযুত ডাক্তৰ বৰুৱা, দিলিপ নায়ক, পুলক মেধি, ৰুহিনী কুমাৰ আৰু দ্বিপজ্যোতি দাসলৈ মোৰ ধন্যবাদ জ্ঞাপন কৰিছোঁ আৰু মোৰ কাৰ্যকালছোৱাত সকলো প্ৰকাৰে সহায় কৰা শ্ৰীৰাতুল দাস, দিপাঙ্কৰ মজুমদাৰ, গৌতম দাস, সত্য, কল্যাণ, কৈলাশ ৰাজবংশী আৰু ৰিপুল বৰুৱালৈ মোৰ আন্তৰিক হিয়াভৰা মৰম জনাইছোঁ।

সদৌ শেষত হাজো সুৰেণ দাস মহাবিদ্যালয়ৰ উন্নতি কামনা কৰি আৰু মোৰ কাৰ্যকালত অজানিতে হোৱা দোষ ত্ৰুটিৰ বাবে সমূহ ছাত্ৰ-ছাত্ৰী তথা মাননীয় শিক্ষাগুৰু বৃন্দৰ ওচৰত ক্ষমা প্ৰাৰ্থনা জনাই মই মোৰ প্ৰতিবেদন ইয়াতে সামৰিলোঁ।

জয়তু সুৰেণ দাস মহাবিদ্যালয়।
জয় আই অসম।

ধন্যবাদেৰে—
শ্ৰীৰাজকুমাৰ দাস
সম্পাদক, সাংস্কৃতিক বিভাগ

সমাজ সেৱা বিভাগৰ সম্পাদকৰ প্ৰতিবেদন

সমাজ সেৱা বিভাগৰ সম্পাদক হিচাপে মোক বিনা প্ৰতিদন্দিতাৰে নিৰ্বাচিত কৰি সুৰেণ দাস মহাবিদ্যালয়ৰ সেৱা কৰিবলৈ সুবিধাকণ দিয়াৰ বাবে সমূহ ছাত্ৰ-ছাত্ৰীলৈ মোৰ হিয়াভৰা মৰম আৰু শিক্ষক-শিক্ষয়িত্ৰীলৈ শ্ৰদ্ধা যাচিলোঁ।

সমাজ কল্যাণৰ হকে কৰি যোৱা সেৱাই হৈছে সমাজ সেৱা। পঢ়া-শুনাৰ মাজেৰে সমাজৰ কল্যাণৰ অৰ্থে কিবা এটা কৰাটো প্ৰতিজন ছাত্ৰ-ছাত্ৰীৰ কৰ্তব্য। সমাজ সেৱাৰ দায়িত্ব গ্ৰহণ কৰা এটা গুৰুতাৰ। ইয়াক কাৰ্যকৰী কৰিবলৈ হলে প্ৰয়োজনানুসাৰে অৰ্থৰো অতি আৱশ্যক। তথাপি তো কৰ্তৃপক্ষৰ ইয়াক সাহায্যৰে যিমানখিনি মহাবিদ্যালয়ৰ সেৱা কৰিবলৈ পৰা যায় তাৰ যত্নৰ অলপো ত্ৰুটি কৰা নাই।

মোৰ কাৰ্যকালত বিদ্যালয়ৰ বাৰ্ষিক কলা-ক্ৰীড়া মহোৎসৱ আৰম্ভ হোৱাৰ দুই তিনি দিনমান আগতে মহাবিদ্যালয়ৰ টোহদ সুন্দৰ ভাৱে পৰিষ্কাৰ কৰা হয়।

মানুহ মাত্ৰেই ভুল হোৱাটো স্বাভাৱিক সেয়ে মোৰ কাৰ্যকালছোৱাত জ্ঞাত-অজ্ঞাতভাৱে যদি কিবা ভুল কৰিছোঁ তাৰ বাবে সমূহ শিক্ষয়িত্ৰী তথা ছাত্ৰ-ছাত্ৰী, বন্ধু-বান্ধৱী সকলৰ ওচৰত ক্ষমা মাগিলোঁ।

মোৰ কাৰ্যকালছোৱাত বিভিন্ন কামত দিহা-পৰামৰ্শ দিয়া সমাজ সেৱা বিভাগৰ তত্ত্বাবধা ক মাননীয় শিক্ষাগুৰু মঃ আলি আকবৰ হুছেইন মহোদয়ৰ ওচৰত মই চিৰ কৃতজ্ঞ।

সদৌ শেষত মহাবিদ্যালয়ৰ উজ্জল ভবিষ্যত কামনাৰে প্ৰতিবেদনৰ সামৰণি মাৰিলোঁ।

জয়তু সুৰেণ দাস মহাবিদ্যালয়।
জয় আই অসম।

ধন্যবাদেৰে—
মঃ জেহকুল হক শইকীয়া
সম্পাদক, সমাজ সেৱা বিভাগ

শৰীৰ চৰ্চা বিভাগৰ সম্পাদকৰ প্ৰতিবেদন

প্ৰতিবেদনৰ আৰম্ভণিতে দেশ আৰু জাতিৰ অস্তিত্ব বন্ধা আৰু মুক্তিৰ বাবে দৃঢ় সংগ্ৰাম কৰি ভাৰত সংস্কৃতিৰ পূজাৰ বেদীত আত্মাহুতি দিয়া কলিজাৰ কেঁচা তেজ ঢালি মহান ত্যাগেৰে আমাক আৰ্হি পৰ্য্যন্ত যুঁজি থাকিবলৈ প্ৰেৰণা দিয়া বীৰ শ্বহীদ সকললৈ আন্তৰিক শ্ৰদ্ধা নিবেদিছোঁ।

মানুহৰ মহত্ব প্ৰকাশ পায় মানুহৰ কৰ্মৰ মাজেদি। মানুহৰ হৃদয়ত সত্য, শান্তি আৰু ন্যায্যৰ প্ৰৱণত প্ৰদান কৰিছে। এই প্ৰৱণতা জাগ্ৰত কৰি প্ৰকৃত কৰ্মত আত্ম নিয়োগ কৰিব পাৰিলেই মানুহে নিজৰ লগতে মানুহক সমাজত মহীয়ান কৰি তুলিব পাৰি। এইবোৰ কৰাৰ মূলতে লাগে মানুহৰ সাধনা আৰু সুস্থ মন। শৰীৰ সুস্থ হলেহে সাধনাত সিদ্ধি লাভ কৰিব পাৰি আৰু মন সুস্থ হয়। শৰীৰ সুস্থ আৰু নিৰোগী কৰিবলৈ হলে শৰীৰ চৰ্চাৰ প্ৰয়োজন। জীৱনত মানুহে কামনা কৰে স্বচ্ছন্দতা, আনন্দ মুখৰতা আৰু নিৰক্ষুণ পৰমায়ু। তাৰ মূলধন হ'ল স্বাস্থ্য। স্বাস্থ্য লাভৰ উপায় হৈছে শৰীৰ চৰ্চা আৰু শাৰীৰিক শিক্ষা।

শৰীৰ চৰ্চা বিভাগৰ সম্পাদকৰ দায়িত্ব ভাৰ গ্ৰহণ কৰাৰ কিছুদিন পাছতেই মহাবিদ্যালয়ৰ বাৰ্ষিক মহাবিদ্যালয় সপ্তাহ অনুষ্ঠিত হয়। কিন্তু শৰীৰ চৰ্চা বিভাগৰ প্ৰয়োজনীয় সামগ্ৰীৰ অভাৱৰ বাবে একাদিক্ৰমে কাৰ্য্যসূচী দিব নোৱাৰিলো। ঐতিহ্য মণ্ডিত পূণ্যভূমি হাজোৰ উচ্চ শিক্ষাৰ অনুষ্ঠান সুৰেণ দাস মহাবিদ্যালয়। অতি দুখৰ বিষয় এই মহাবিদ্যালয়তে ছাত্ৰ-ছাত্ৰীৰ তাহানিৰ পৰা অভাৱ আঁতৰা নাই। যাৰ ফলত বহু প্ৰতিভাসম্পন্ন ছাত্ৰ-ছাত্ৰীয়ে নিজৰ প্ৰতিভা দেখুৱাব পৰা নাই। আশাকৰো কৰ্তৃপক্ষই এই অভাৱ সমূহ অতি সোনকালে দূৰীকৰণৰ বাবে কাৰ্য্যকৰী ব্যৱস্থা হাতত লব।

অৱশেষত সুৰেণ দাস মহাবিদ্যালয়ৰ অধ্যক্ষ প্ৰমুখ্যে সমূহ অধ্যাপক, অধ্যাপিকা তথা ছাত্ৰ-ছাত্ৰী, বন্ধু-বান্ধৱীলৈ আন্তৰিক কৃতজ্ঞতা ও মৰম যাচিছোঁ। ছাত্ৰ একতা সভাৰ লগতে মহাবিদ্যালয়ৰ সৰ্বস্বীন উন্নতি কামনা কৰি মোৰ প্ৰতিবেদন সামৰিছোঁ।

জয়তু সুৰেণ দাস মহাবিদ্যালয়।
জয় আই অসম।

ধন্যবাদেৰে—
ৰাজিউল আহমেদ
সম্পাদক, শৰীৰ চৰ্চা বিভাগ

SUREN DAS COLLEGE MAGAZINE

1999-2000

English SECTION

Prof. in-charge
Prasanna Kr. Saharia

Editor
Bipul Kr. Malakar

POPULATION BOOM IN THE NORTH-EAST

❖ Subodh Chandra Choudhury

Like in India as a whole, the population problem turns to be a burning issue on the North-East also. It is not solved soon, it would be a great problem in near future. Before going to discuss the population problem, we must know about the geographical position of the North-East. The North-East is covered nearly by foreign countries in all sides. It is only connected with the rest part of the country by narrow 56 Km plot of land. The geographical area of undivided Assam in 1949 excluding Manipur and Tripura was 2,23,590 sq. Kms. Its location from geographical point of view is critical. From the point of view of development and security the location of the North-East is very significant. Independent Manipur and Tripura joined Indian Union in 1949. Now a days, North-East includes Assam, Nagaland, Manipur, Meghalaya, Tripura, Mizoram and Arunachal Pradesh. At present the area of this place is 2,55,082 sq. Km. or approximately 98,000 sq miles.

According to the Census Report of 1971 population of the North-East was nearly 2 crores and it increased up to 3.14 crores in 1991. The total area of the North-East is only 8 percent of that of India and only 3.7 present of population live in the North-East. From every census already done it becomes clear that the rate of population growth of the North-East is very high than that of India as a whole.

Though the rate of increasing popula-

tion depends on the difference between birth rate and death rate, still infiltration also plays a vital role in increasing population of a country. The following table shows the present decade variation of population in the North-East from 1961-71 to 1981-91.

States	1961-71	1971-81	1981-91
Arunachal Pradesh	38.91	35.15	36.83
Assam	34.95	23.36	24.24
Manipur	37.53	32.46	29.29
Meghalaya	31.50	32.04	32.86
Mizoram	24.93	48.55	39.70
Nagaland	39.88	50.05	56.08
Tripura	36.28	31.92	34.30
India	24.80	24.06	23.85

(Census in India - 1991, Table - 2.1)

From the above table it becomes crystal clear that the rate of population increase is higher than that of Indian as a whole.

Population distribution chart shows that though the area of land in Assam is less than that of Arunachal Pradesh nearly 70% population of the region live in Assam. Of the total population of India, the number of people living in Assam is 2.90 while it is only 0.09 in Arunachal Pradesh. From this it is clear that population distribution in the North-East is not uniform. Even in Assam, population distribution in the North-East is not uniform. Even in Assam, population distribution of the two hilly districts is less than that of the other districts.

The density of population in the North-

East is 104 per sq. cm, while it is 216 in all India level (source : Basic Stat. NER 1981). The Census Report of 1991 shows that the density of population in Assam was 280 per sq. Km. and 263 per sq. km. in Tripura. In 1981 the density of population of Assam and Tripura was 235 and 196 per sq. Km. In 1991 Arunachal has the lowest density of population only 10 per sq. Km. The rest of the states shows the density of population as Manipur 82, Meghalaya 79, Nagaland 73 and Mizoram 33.

According to the census of 1991, against per thousand males in India, the number of females is 927. On the other hand against this male-females ratio in the national level, these ratio's in the States of the North-East are as follows : Assam - 923, Manipur - 958, Meghalaya - 886, Tripura - 945, Arunachal Pradesh - 859 and Mizoram - 921 (Census Report 1991). From this data it is clear that the proportion of female in comparison to male in the North-Eastern states of Manipur, Meghalaya and Tripura is higher than male female ratio of all India level. As shown in the Census Report 1991 the literacy rate of Manipur, Mizoram, Nagaland, Tripura and Assam is higher than that of all India rate. In all India level the literacy rate in 1991 was 52.19% while in the north-eastern states it was 59.89% in Manipur, 61.65% in Nagaland, 60.44% in Tripura, 82.2% in Mizoram, 53.42% in Assam. Regarding literacy rate Mizoram occupied the 4th position in the country. On the other hand, the literacy rate in Meghalaya and Arunachal Pradesh is lower than the national level e.g. Meghalaya 49.10% and Arunachal Pradesh 41.59%. Now a days the literacy rate goes much higher as for example in 1981 it

was only 25.55% in Arunachal Pradesh while in 1991 it becomes 41.59%.

Like other states in India, the North-Eastern states are also confluence of people belonging different races, religious and languages. According to census of 1981 of the total population 15.81% was S.C. and 7.83% was S.T., but 1991 the number of S.C. became 16.73%, the number of ST became 7.95%. The number of S.C. population in the north-eastern states is lower than that of in all India level. Population census of 1991 records the number of S.C. population as—Assam 6.24%, Arunachal Pradesh 0.47%, Manipur 2.02%, Meghalaya 0.51%, Mizoram 0.10% and Tripura 16.37%. On the other hand the number of S.T. population in the north eastern states is higher than that of in all India level as for example, Assam 10.9%, Arunachal 63.66%, Manipur 34.41%, Meghalaya 85.53%, Mizoram 94.75%, Nagaland 87.70% and Tripura 30.95%.

The process of urbanisation in the North-East is very slow. Like other states in India, there are few great cities in the North-East. Nearly 90% population of the region live in the villages. According to the census of 1936, 25.3% of the population of India live in the city and the rest 74.7% live in the villages. The city population of the North-Eastern states except Manipur and Mizoram is lower than that of in all India level. In 1986 the number of people living in city in Manipur and Mizoram were 28.4% and 29.2% respectively. The number of urban people in the rest of the state were as follows— Assam 11.1%, Meghalaya 20.3%, Nagaland 19.0%, Tripura 11.3 and Arunachal Pradesh 8%. In 1991 the number increased up to 12.4% in Arunachal Pradesh,

15.30% in Tripura, 46.90 in Mizoram. On the other hand, the rate of urbanisation in all India level was in 1991 was 26.13%. The above discussion clarifies that there is less potentiality of urbanisation in the North-East.

It is convincing from each census that population is increasing in large number in the North-East and it turns to be a burning issue. The rapid explosion of population leads to jobless, poverty, security of good, dress, price hike and anti social activities and nation crisis. The unexpected increase in population causes political unrest and instability. The reason behind the rise of population in the North-East are many and varied. These are early marriage, ill practices and superstitions, illiteracy, poverty, higher rate of birth than that of death, improvement in hygiene and medicine and large scale migration. The migration of population causes a threat to the North-East.

The migration of population in the North-East mainly occurred in two ways— internal and external. Some people within the territory of India entered into the North-East for some socio-economic causes. And others who are foreigners infiltration into the North-East in large number. Who are out of records and very difficult to be counted. In Assam and Tripura the rate of infiltration is much higher than other states of the North-East and it is the only result of external increase of population in Assam was 20.6 lakhs where the total population was 37.9 lakhs, resulting 17.3 lakhs of population increased from internal and external infiltra-

Sources :

1. Uttar Purbanchaliya Arthanitir Ruprekha —Bhuban Barua
2. Bharatia Arthanity —Khirood Saikia
3. Bharatia Arthanity —Dr. Manirul Huda
4. Basic Statistics —N.E.R. - 1981
5. Census Report - 1991

tion. In 1961 population in Assam increased 13.53 lakhs as a result of migration out of which 8.63 lakhs from other states of India. On the other hand, the census of 1971 records 9.46 lakhs foreigners out of which 9.03 lakhs people came only from Bangladesh. But it is not possible to find out accurate number of Nepali and Bangladeshi population illegally entering into the North-East. Illegally infiltration from Bangladesh changed the population structure of Assam along with Tripura.

Under this circumstances the population problem of the North-East should be dealt with seriousness. Steps already taken to control population in the North-East are family planning, eradicating poverty, speedy urbanisation, extend the age limit of marriage, rapid economic development, prevention of child death rate and speedy industrialisation. The Government is to take proper step to prevent external migration of population for which border security must be strengthened by fencing. For controlling internal migration in business or service, the government should find our preventive measures. For the success of family planning the women education is advocated, primary education should reach the distant of the country. Education or consciousness among women will help in developing the standard of living. Besides intensive drive like in China to give prizes to the parent giving, birth to one child is to be encouraged and necessary laws are to be enacted for the good of the country.

LIBRARIANSHIP IN THE NEW MILLENNIUM

❖ H.N. Bhattacharyya
Librarian

Perhaps the library is the first social institution created by man after the beginning of human civilization. We generally mean by the term 'library'—a store house of books or a social institution charged with the care of collection of documents (documents include books, journals, manuscripts, cassettes, microfilm, floppy disk, CD-ROM etc.) and make the documents accessible to readers who need it with the aim of converting a potential reader to a habitual reader. But the definition of library has changed over the years. At present the library has turned into an information centre. The use of microfilm, compact disc, computer etc. has changed the shape and look of the library. People now expect not only a book but also a piece of information from a library within a shortest possible time.

Today information is considered as an essential phenomena for all round development of our society. The society of today is information oriented society. Its very existence is dependent on the availability and intelligent use of information. The world of today is divided into two categories : (a) Information-rich and (b) Information-poor countries. The information-rich will even govern the information-poor. Economic, political and technological power of a country are now judged by the extent of availability of information to its citizens and by its

capacity to store and explore information. Information today is a resource. It has an economic value. It is a tradable commodity. Trade is, more or less dependent on information exchange system.

In the context of the above mentioned back ground, the information needs of all citizens are in the increase. Access to information is a social right to every citizen. Information need to be met to the profession. As a result of it librarianship is changing and expanding at a tremendous rate and in India it is going to be integrated with information science.

Two trends are clearly visible. One is in the direction of differentiation. The other one is towards integration. Differentiation is taking place in the west, especially in USA. Where information science is diverging from library science. On the other hand, the third world countries are trying to seek integration between library science and information science. This has led to change in the nomenclature of the departments. Most of the departments are now known as the department of library and information science. The integration is being fostered with the purpose to produce professionals with such a vision, technical expertise and managerial ability as they not only fit in

libraries, but also in industries, government departments, banks and business enterprises etc. The corner stone of integration is the fact that the skills required in information handling remain the same, whether applied in library environment or same other environment. He should have both document handling skill as well as information skills. Document handling skills consist of traditional skills of librarianship in the acquisition, classification and indexing, retrieval and delivery of document and information. Information handling skills refers to extraction of relevant document and information from document and database and to repackage and customize it to the information needs of target user groups in the form of products and services.

The librarians are today considered as information dissemination centres and the role of librarians have been changed from role of custodian to information scientist. To be an efficient information scientist he must have some extra skills especially the computers handling skills. Because due to tremendous flow of information it becomes very difficult to organize and disseminate information in a systematic manner. Manual process of information handling is not sufficient to control such flow of information. So, computerisation is the only answer. Computer aided system is convenient, more flexible and more comprehensive and in the long run more economical. Now-a-days information exchange through internet has become a common feature of a modern library and it becomes a part and parcel of almost every modern library.

What is Internet : Consider all the organs of a body as computers and the nerves as connecting wires. All these organs of the body are connected through nerves forming a network. Similarly all the computers around the world can be connected to form a network.

There can be many such networks all connected together to form a bigger network. The internet is such a bigger network. Thus internet can be defined as a network of networks that connects the millions of computers around the world exchanging information and sharing equipments.

Origin of Internet : The concept of the Internet was initiated as a weapon by the United States against other super powers like the USSR. Mr. Vinton Cerf an American was the father of the Internet. It originated in the late 1960s from an American military project which was intended to provide reliable communications in the event of a nuclear war. The network started with just 4 computers but grew rapidly over the next few years. Assessing the size of the Internet is difficult. An estimated 50 million computers are now connected to it, and this number is growing by about 10% each year. Although access was originally restricted to government departments and organisation. The Internet has now been opened for everybody.

What the Internet offers : The most important function of the Internet is to deliver data from one computer to another. No matter where you are, if your computer has Internet connection then you can access any information related to any field, be it in computers. Sports, education, movies etc. It provides us with useful services such as :

(i) Electronic Mail (E-Mail) (ii) Information Services (iii) Software and Programs (iv) On-line shopping etc.

Equipments needed for Internet connection : (i) Computer, (ii) Telephone line, (iii) Programs (supplied by the service provider), (iv) Modem (Modem is used to act as an interface with the communications channel when computer data is to be transmitted over long distance), (v) Service Provider (Videsh Sanchar Nigam Limited, a Central Government public sector enterprise and India's premier international telecommunication carrier is the only "Internet Service Provider" in India. The VSNL's main Internet access mode is in Mumbai, which is internationally connected.)

Connecting to Internet : We need an Internet access connection from an Internet Service Provider. This can be either dial-up access or a leased line 'Dial-up access' is one of the commonest way of connection to

References :

1. Binwal, J.C. : Changing horizons of Library and Information Science. Librarianship in Assam in the new Millennium. P. - 5.
2. Singh, S.K. : Introducing Internet and Digital Library. Changing trend of Libraryship in Assam. P. - 58.
3. Gupta, V. : Using the Internet. Rapidex computer course published by Pustak Mahal, Delhi-200008. P. - 563.

The test of leadership is not to put greatness into humanity, but to elicit it, for the greatness is there already.

—JOHN ALDAIR

DR. BHUPEN HAZARIKA

THE LIVING LEGEND

✦ Ramen Das
H.S. 2nd Year

There was a student meeting at Cotton Collegiate School where Lakshminath Bezbarua was present at the meeting where a five year old boy sang a song by playing the harmonium himself. His song charmed everybody present at the meeting. After the song Lakshminath Bezbarua went to wards the little boy and kissed him and said one day this boy will be a great artist.

That boy is now a living legend a word famous artist. He is Dr. Bhupen Hazarika. He is a multitalented person. He is singer, composer, writer, film director, music director etc. He was born at Sodia in 1926. Nilakanta Hazarika was the father and Shantipriya Hazarika was his mother. He started his education life at Bharalumukh Primary School and took doctorate degree from Columbia University. he started his work life at Gauhati University in 1967. He was elected as a member of Assam Legislative Assembly. Now he is working as the president of Sangeet Natak Academy.

Most of the songs that Dr. Bhupen Hazarika has sung are written by himself. He wrote his first song at the age of thirteen year old. While he was studying in class VI (six).

Sagor Sangamat Katona .... is his favourite song. He wrote the first fourlines of this song on the Bank of the ocean Atlantic and complete it in Guwahati in 1962. When China attacked India he wrote "Kata Jowanar Mrityu Hol ....". Buku hom hom kare ...." in 1960-61. When language movement of Assam was running in full swing. Dr. Hazarika wrote "Maromor bhasar akkar nai....", "Manuhe manuhar babe ....".

On the day of opening ceremony of Guwahati University he wrote "Jilikabo luitore par ....". A famous Bengali intellectual Subrata Chandra is doing research on Dr. Bhupen Hazarika's song. On the 25th June in 1981 Bhupendra Sangeet epithel is given to his song.

Dr. Bhupen Hazarika is emperor of melody. The first song that Dr. Bhupen Hazarika composed was "O moina ketia ahili toi ...". This was written by his father. A lot of famous singers' have sung song's that are composed by Dr. Bhupen Hazarika among them "Jonakare Rati ..." was sung by Lata Mangeskar. "Chinaki chinaki mor monor manuh ..." was sung by Usha Mangeskar. "Ramjanore Roja Gol ..." was sung by

Mohammad Rafi etc. are quotable.

Dr. Bhupen Hazarika is also a Cinema Director "Erabator Sur" in 1956 was his first film. The story of the film was written by himself. And he was also the musi director of the film. His second film was "Mout Bandhure" in 1964 which was a Bengali one. His third film "Sakunala" in 1961 got Silver medal from President. "Pratiddhani" in 1968. "Chikmik Bijuli" in 1969. "Mera dharam meri Maa" in 1975 (Hindi film). "Bhagya" in 1968. He also directed music in the films "Siraj" Assamese film. "Chameli memshab" Assamese film. "Ek Pal" Hindi film. "Rudali" Hindi film. "Jonakor Aalo" Bengali film etc.

Dr. Bhupen Hazarika has talent in the field of Journalism also. He was the Editor of now India from 1949 to 1950. He ws the Editor of Assamese magazine "Goti" from 1964 to 1967. In 1970 the first Assamese micro magazine "Bindu" was published and Edited by him. He was also the editor of magazine "Aamar Pratinidhi" and "Pratiddhani".

The great artist is also famous as a writer. He was the President of 59th Asom Sahitya Sabha. "Jilikabo luitare par" in 1955, "Bahniman Brahmaputra" in 1980. "Sundarar Na Diganta" in 1980. Bhupen Mamar Geet Maate "Ao Aa Ka Kha" in 1976 etc. are some of his books.

This bright star of Assam. Dr. Bhupen Hazarika has won a lot of awards in 1949. Dr. Bhupen Hazarika directed the Indian team at international cultural conference held in New York and won the best director prize in 1973. He got the gold medel at International Youth Festival held in Berlin in 1976. He was selected as the best music director of India for the film "Chameli Memshab". He got the "Padma Shree" award in 1977. In 1992 he was awarded the "Sankardeva Bota" of Assam Government. in 1993. He got the Indian's most respected "Dada Saheb Phalke" award. We feel proud of this great person.

May he live a very long life to serve the world of art and music. ■

Tradition is a matter of much wider significance. It cannot be inherited, and if you want it you must obtain it by great labour.

—T. S. ELIOT

"Shakespeare and the Medieval Romantic Tradition" A Study of "The Two Gentlemen of Verona"

♦ Ali Akbar Hussain
Head of the Deptt., English

The poetry and plays of Shakespeare have been analysed and interpreted in several ways with the help of different critical theories and approaches. Whereas E.M.W. Tillyard studied Shakespeare's plays in the context of the Renaissance, H.B. Charlton emphasised the continuation of the mediaval romantic tradition in Shakespeare on the ground that no writer can be studied in isolation from his preceding age. Charlton emphatically argues that the Elizabethan age was romantic age and that "Shakespeare and his follows were romantic in the sense that they clamoured for fuller draughts of that spirit of romanticism which tha middle ages had first discovered and revealed in their tales of chivalry and knight errantry".¹

Among the Indian scholars, H.H. Anniah Gouda goes to the extreme extent of saying that "Shakespeare has always been interested in romance".² The present paper aims at establishing the continuation of the mediaval romantic love tradition in Shakespeare's comedy "The Two Gentleman of Verona". The methodology we have adopted here is both his to historical and comparative. From historical point of view, an attempt has been made to trace the origin of romantic love in medieval love poetry and romances. At the same time the continuation of such theory of love in "The Gentlemen of

Verona" is show in a comparative respective.

To start with the medieval theory of romantic love one has to inevitably go back to the love poetry of Troubadours the French court poets of the high Middle Ages. C.S. Lewis³ strongly argues that the troubdours were the first to discover and express romantic passion in their love lyrics (Cansos) through an elaborate paraphernalia of courtship otherwise called amour courtois (courtly love) passion which had often been condemned by rationalists and theologians as the most notorious elements in human nature was glorified by Troubadours as a noble and enobling experience courtly love rejected the medieval Christian view of Eve as a 'deified women' onthe one hand and the idea of 'innocent sexuality within the periphery of marriage on the other. In the hands of the Troubadours love became a religion and the religion of love ultimately became a parody of Christian religion. It is not God, but Errors, the Lord of love, who exercises his paramount supremacy over all the lovers whereas the lover becomes a devotee in this ritual of romance the beloved is idealised to the position of a goddess before whom he surrenders with suppliant knee. He falls in love with her at the first sight and praises her ineffable beauty. And

like his Ovidian counterpart, the courtly lover swoons and suffers, sighs and weeps, passes sleepless nights and goes out in the dark to listen the song of the nightingale. Since the beloved is feudally superior, it is inevitable that the lover should worship her and serve her with humility and courtsy in a feudal fashion. Their relationship is like that of a 'Lord' and a 'Vassal'. Physical union is an anathema in courtly love, precisely because the lover is a devotee and a servant and therefore his beloved goddess can not be carnally possessed. Carnal possession comes under the preview of marriage, and hence, love and marriage are two different things. Love is a mystical experience which transforms and spiritually elevates the lover, where as marriage is a matter of duty, necessity and possession. Medieval Romanticism is therefore grounded upon idealisation in suffering and seperation. Since idealisation is not possible within the periphery of marriage, courtly love permits it beyond the bounds of martial hapiness. C.S.L. Lewis therefore aptly argues: "Any idealisation of sexual live in a society where marriage is purely utilitarian must begin by being an idealisation of adultery."⁴

Through the tales of chivalry and knight errantry, the convention of courtly love was carried further in to the medieval romances. The medieval knight ventures to win his lady love of the castle through humility courtsy, vows of chastity and honour, service of love and self sacrifice. The love of lancelot for Guinevere, of Tristan for Isolt and the venture of the Artherian knight in "Sir Gawain and the Green knight" are all reminiscent of the medieval chivalrous

tradition. From France the tradition in fact passed on to Italy, where Dante and Petrarch were its true votaries. Petrarch in his sonnets, idealised his lady love to Laura, where as Dante made a mystical exaltation of his love for Breatrice in "La vita Nova" and "Divine Comedy" by spiritualising human love as the gateway to salvation. The medieval romantic tradition entered in to England through to possible routes. Firstly, the idea of chivalry and knighthood came into vogue after the Norman conquest, and Chaucer himself a court poet, applied the courtly romance tradition to "The Romance of the Rose" and "Troilus and Cryseda" with some modifications. Gower Spener too presented the spirit of romance under the veil of allegory. The second route of transmission points to the efforts of Thomas Wyatt and his friends who popularised the petrarchean convention in England. It is needless to say that Italy, the centre of the renaissance, was equally strong with the medieval romantic tradition. Shakespeare with his powerful leaning towards Italian setting in many of his plays, was therefore under the inevitable influence of medieval romanticism. An analysis of his "The two Gentlemen of Verona" in a comperative perspective would suffice to establish our view point. The "Two Gentlemen of Verona" is a romantic play in which Shakespeare has adopted the world of romance and all its implications to the service of comedy. Behind the double romantic love story of Valentine and sylvia and of proteous and Julia, Shakespeare employs almost all the principal features of the medieval romantic tradition. The play embodies a moral code prescribed by the

convention of courtly love and medieval romance and its actions are conducted in accordance with conventional etiquette. In the mouth of Sir Eglamour, the dramatist puts the glory of chivalrous love, and points to the religious cult of love as professed by the Troubadours. He takes us back to the world of medieval romance where knights vowed pure chastity. Though his lady love is death, Sir Eglamour vows pure chastity on her grave and dedicates himself to the assistance of lovers in affliction regardless of all dangers in his adventures. He is now at Sylviou's command and thus epitomises the valour and honour, humility and gentlemanlyness of a medieval knight.

'Your servant and your friend'
One that attends your ladyship's
Command (iv, iii, 4-5)

H. B. Charlton rightly observes that Sir Eglamour's "home in the island of medieval romance and that "his brethern are those consecrated warriors who a will undertake all danger ...."⁵ What is true of Sir Eglamour is also true of valantine. Valantine is Shakespeares courtly lover for whome courtship is the most exciting of man's emotional expreiences. He is the true gentleman of Verona who remains loyal to Sylvia from the start to the finish of the play. Proteous on the otherland is fickle and at one point of time shifts his love from Julia to force Sylvia to his blind passion. However Proteus's fickle mindedness is chastened by his remorse and repentance which finally leads to his union Julia. As in Kalidasa's "Abhijnana Sakuntalam" in which Sakuntala's love for King Dushyanta is hindred by the curse os sage Durvasa, the

romantic love of Valantine for Sylvia is set against the hatred and indifference of her father, the duke of Milan and Thurio, a foolish rival to Valentine. Thurio, remains us of the seandal monger in Troubadour love poetry who stands as an impediment on the way of love like the courtly lover, the lovers in the Two Gentlemen of Verona surrender to the Superainty of the mighty Eros. This inevitable Eros changes Valentine and Protias in to votaries of love. It is highly probable that Shakespeare was a aware of the irresistible power of the Greek Eros and Roman Cupid which the poets and the irresist have unquestionably admitted right from the Troubadours. In the Two Gentlemen of Verona, Love is considered to be the master as it masters all (I, i, 39). What is expected of a true lover here, is absolute devotion and unconditional surrender to Eros rather than doubt and suspician. In the beginning of the play Valentine is critically of the power of Eros, and therefore he has to undergo penance. We are told that the Lord of love has punished him with bitter fast, penitential groans, nightly tears, sleeplessness and heart rending sighs :
*"Love hath chased sleep from my enthralled eyes,
And made them watchers of my own hearts sorrow
O gentle proteus, Love's a mighty Lord."*
(II.IV.136-41)

Through Valentine's fasting, groaning, sighing, weeping and passing sleepless nights. Shakespeare introduces, like the Troubadours, the paraphernalia of the religious cult of love. Here is the mystical ritual of romance in which Eros puts Valentine to test in the purgatory of passion. The fire of passion burns his baser desires

and finally the lover comes illumined as a pure piece of gold, Valentine imbibes the Troubadourian aesthetic of love and like Dante Experiences a quasi-mystical feeling. Therefore he embraces the dark night after banishment and goes far away from the madding crowd to take his lament for Sylvia to the woods. Valentine idealises Sylvia as the fount of all joy all wisdom way Ferdinand eulogises Miranda and Dushyanta glorifies the beauty of Sakuntala :

*What light is light, if Sylvia be not seen?
What joy is joy, if Sylvia be not by*

.....
*Except I by Sylvia in the night
There is no music in the nightingale,*
(III, I, 174-79)

Thus Two Gentlemen of Verona is a romantic play in which Shakespeare has incorporated the medieval theory of love to the service of comedy. As a result love ends with the ringing of marriage bells which resolves all the conflicts the alter of friendship and union, thereby provides laughter and joy to the audience. We are also aware of the

fact that humanists and puritans like More, Erasmus and Kelvin attack the medieval romance for deifying women on the ground that to see a woman as a goddess is to silence her as human being. The humanists saw the adultery of the courtly lover as a part of the corrupt aristocratic culture and the puritans like Kelvin took from Luther and Doctrine of chaste marriage in order to assert the spiritual equality between man and woman⁵. It is perhaps this puritanic and humanistic temper which promoted from Shakespeare to transform the medieval belladonna to a dark lady and to parody the medieval ritual of romance in Loves Labours lost, Troylous and Crysede and All's well That Ends Well. However, this type of arguments deserves a separate discussion in the light of feminism and post-colonialism.

In conclusion, we came back to our proposition that Two Gentlemen of Verona inhabits a romantic universe in which the behaviour of Valentine is conditioned by the medieval code of romance. ■

References :

1. Charlton, H.B. : Shakespearean Comedy (London : Methuen and Co., 1969), P. 20
2. Gowda, H.H.A. : Shakespeare's Comedies and Poems : A critical introduction (New Delhi, Sterline Publishers, 1986) P. 23.
3. Lewis, C.S. : The Allegory of love : A study in the medieval tradition (New York, O.U.P. 1966) P. 4
4. Ibid, P. 13
5. Dusin Berre, Juliet : Shakespeare and the Nature of Woman (London, Mackmilan, 1975) P. 140-142

The paper is presented in a Seminar in R.C. under D.U. 2000.

RE-STRUCTURING OF INDIAN FEDERALISM

♦ Ramen Medhi

Deptt. of Political Science

The centralizing tendency of Indian federalism has been challenging from time to time by a section of middle class intelligentsia under the influence of Gandhism, regional and communal political parties like the Akali Dal, the DMK, the AIDMK, the National Conference and the AGP of Assam etc. Instead of more centralization, these section of people have been demanding a fundamental re-structuring of the existing balance of power between the centre and the state governments with a view to decentrating government power in the country.

It is true that the constitution of India has been amended more than 78 times since its enforcement. Most of the amendments deal with specific issues making an effort whatever at structural change. During the internal emergency of 1975, an attempt was made to emasculate the 1950's constitution : substantial amendments to the 42nd amendment made during the Janata regime. did away with a lot of change wrought by the emergency regime amendment. While the basic structure theory expounded in the Kesavananda Bharati case is to be upheld for the better of our republican constitution. It has long been left at all levels that a

fundamental re-orientation of our constitution to meet the urgent needs of a federal political culture is devoutly to be wished for if we want the country to remain strong and united while recognising and giving constitutional form to its time honoured diversities. So far two broad types of overhauls have been suggested : one to concede greater autonomy to states which in turn should recognise the legitimate political aspirations of ethnic communities. The other made at times is strident terms to discard the parliamentary system and substitute it by the presidential form. Here we shall want to discuss about the problem relating to greater autonomy of the states. During the centenary years of the Quit India Resolution of 1942, it is better to remember what the All India Congress committee resolution in August 1942 had to say on the subject of a future constitution of India. According to Congress' views, this constitution should be a federal one, with the largest measure of autonomy for the federating units and will the residuary powers vesting in this units. The historic "Objectives Resolution" presented by Nehru to the constituent Assembly on 13th December 1946 and adopted by the Assembly on 22nd January 1947 also stated as under :

- This Constituent Assembly declares its firm resolve to proclaim India as an Independent Sovereign Republic and to draw up for her future governance of a constitution.

- Wherein the territories that now comprise British India, the territories that now form the Indian States, and such other parts of India as are outside British India and the states as well as such are territories are willing to be constituted in the Independent Sovereign India, shall be a union of them all.

- Where in the said territories, where with their present boundaries or with such others as may be determined by the Constituent Assembly. There after, according to the Law of the constitution, shall possess and retain the status of autonomous units, together with residuary powers and exercise all powers and functions of government and administration.

The framers of the constitution have left a very problematic legacy. That is why, many apparently irreconcilable problems have arisen to the great discourse of all lovers of unity and integrity of the country. The founding fathers permitted themselves to make grave departures from both the Quit India Resolution by the time, the Draft Constitution proposed that the residuary powers were to reside in the union and so they have resided there in.

It is a fact of our post-independence political life that the centre-state relationship has been marked by stresses and strains almost through out the period of the working

of the constitution. The differences and divergencies have been most marked in the fields of finance and economy and there has been political fallout as well resulting basically from economic governances. The monopoly of power enjoyed both at the central and state levels by the same political party for thirty years of mores, except for short intervals in a few states and for short duration at the centre also had facilitated resolution of the disputes mostly within the frame work of the party.

However, for the first time, after independence, a decided change in the situation had set in which the establishments in several states following the Forth General Elections several official declarations appeared to accept the change. In her speech to the Chief Minister's Conference (8 April, 1967), former Prime Minister Indira Gandhi said, "The centre and the states are both in Government of India in its broadest sense. We must therefore, work together for our progress in ideas, in effort." Most of it however, was for public consumption because the Central Government elevated the toppling of inconvenient regimes to the level of a fine art. During the emergency in 1975, the toppling mechanism was applied against state governments of the same ruling party as well as in U.P. and Orissa. The Centre's authoritarian attitude has been usually seen in the dismissing State Governments at will also removing Governors like dismissing a fourth grade employee. The congress supported

Chandra Sekhar regime also copied the Congress in this regard.

The D.M.K. Government of Tamil Nadu was the first State Government in India to have appointed in 1969 a Committee to examine the entire range of Centre-State relations and to suggest suitable amendments to the Constitution aimed at securing to the States "the utmost autonomy". The committee was headed by Dr. P.V. Rajamannar and its Report 1971 pointed out the following methods and agencies employed by the centre to exercise control over states :

- Giving directions to state Governments and the provision for drastic penalty for non compliance with such directions (Art 257, 365 and 356).

- Power of Parliament under Article 249 to legislate even on subjects allotted to states in the state list in the seventh schedule.

- Delegation of Union functions to state with corresponding duties, irrespective of their consent.

- Emergency provisions under which the centre can completely supersede the State Governments (Art 352, 356 and 360).

- Grants-in-aid under Article 275 and discretionary grants under Article 282.

- All India Services.

- Reservation of Bills passed by State Legislature for submission to the President.

- Extra-Constitutional agencies like the Planning Commission.

Under India's constitution, the State enjoys limited powers (Art 162, 298 etc.).

These relate to executive power, legislature power and the power extending to carry on of trade or business and to the equisation holding and disposal of property and the making of contracts. Article 256 and 257 empower the Union executive to issue directions to the State Governments to see to it that they comply with and do not impose of prejudice, the exercise of the executive power of the Union. These two articles resembles section 122 and section 126 of the Government of India Act, 1935. The Centre's authority is supreme under Article 365 : "Where any State has failed to comply with, or give effect to, any directions given in exercise of the executive power of the Union under any of the provisions of this constitutions, it shall be lawful for the president to hold that a situation has arisen in which the Government of the State can not be carried on in accordance with the provisions of this Constitutions." Article 365 is almost a carbon copy of the hated section 93 of the Government of India Act 1935.

Since the enforcement of the Constitution, studied efforts have been made to crode even the limited powers of the States. Even a body like the Administrative Reforms Commission noted certain aspects of such ersion as early as 1965. In its reports presented to Parliament (13 Nov. 1968), the ARC noted that over the last 20 years the Ministries at the Centre have been encroaching upon the State sphere to quite an extent and therefore, it suggested that the Ministries should retrace their step and

confine themselves generally to the co-ordination, research and such other matters as are agreed to between the states and the centre. But there has been no abatement in the process of erosion of the states powers.

After the Tamil Nadu Reports on Centre-State relations, a major exercise on the subject was gone through by the West Bengal Assembly. This Assembly passed a resolution (25 March 1978) approving of the Left Front Government's Memorandum on Centre-State Relations. The resolutions called for a re-ordering of the political, financial and economic relations between the Centre and the State in the interest of preserving the unity and integrity of the country with the "Linguistic, cultural and other diversities." It was felt that such a re-ordering would accelerate the pace of economic development.

The West Bengal Memorandum suggests certain basic revisions in the three lists (Union, State and Concurrent) under the seventh schedule recommending also that the residual powers of the Federation should like with the States and not with the centre. Union authority is to be preserved and strengthened by subjects that could be carried out by the union authority only to the exclusion of all States; such subjects under the union are: defence, foreign affairs including foreign trade, currency, communications and economic co-operation. The Centre's role was to be a co-ordinating one and in areas such as planning, fixing of prices, wages etc., "the centre may not only

co-ordinate but also issue general direction."

The Centre sat light over the suggestions offered by the Tamil Nadu Report, the West Bengal Memorandum and popular demands made from different parts of India for a radical review of Centre-State relations. Ultimately, the Sarkaria Commission on Centre State Relations was appointed and its Report in two parts was released by 1988. The Commission's recommendations are in the nature of bringing about cosmetic changes only without aimed at altering the present structure in Centre-State relations.

The Commission endorsed the need for a strong centre, a federation with a strong centre of its understanding. It has also emphasised on the need for decentralisation and the changes suggested by the commission are far-reaching in many respects; these relate to the appointment and role of the Governor, the question of appointment judges, the reservation of States bill for consideration of the President, the use of extra-ordinary powers under Article 256, 257 and 356, the establishment of an inter-governmental council, the establishment of a national economy and development council, with recommendations that the process is to reach the level of Zilla parishad and Municipal Corporations in respect of Socio-economic planning and development and some other issues of concern. Though, all these are welcome, the reality is that a multiparty system has arisen in the country and hence it is now no longer possible to

resolve Centre-State relations within the fram-work of the ruling party at the Centre. Neither things could be limited to the ruling party's needs as it sees it within the frame-work of Article 258. The urgently necessary requirements are that constitutional amendments beyond matters suggested by the Commission are necessary to secure a balance of Centre-State relations.

In October 1991, the All Assam Student's Union made useful suggestions on constitutional restructuring to provide for what is said 'a true federal structure'. The AASU document pleads for removing altogether the concurrent list from the 7th schedule to the constitution: the subjects included there in one are appropriately transferred to the Union List and the State List in terms of real autonomy to the States.

Recently, the high-power committee on the Greater State Autonomy for Assam, constituted by the Governor of Assam, on July 31 with Education Minister Thanesar Boro as the Chairman and Dr. Prem Saran, Secretary, Administrative Reforms Department, Government of Assam, as member-secretary has recommended that in accordance with clause 6 of the Assam Accord, the Constitution should be amended to provide for the category of permanent resident of Assam, with reference to an agreed cut off date as in the case of Jammu

and Kashmir. The Committee recommended that the Union List of the constitution should be drastically reduced and most of the subjects, pertaining particularly to economic development in the list should be brought under the State List. The concurrent list should be abolished altogether. Reiterating the State Government's stand on the issue, the Committee said, the centre should retain its powers only in matters of foreign affairs, defence, currency and communications, as well as of the administrative of justice, office of the Comptroller and Auditor General, the Election Commission of India etc. The Committee said, on of the crucial aspects of centre-state relations is the question of finance. Both the centre and states should have independent control of sufficient financial resources for the performance of the constitutional functions. The States should therefore be strengthened by only providing them with more financial powers. It also suggested that the states should be accorded more powers to impose taxes, determine the limits of public borrowings etc.

All this point to the need for a timely re-structuring of centre-state relations in conformity with the constitutional objectives of the Quit India Resolution, the objective resolution and the experience of the working of the constitution in the last fifty years and more. ■

UNEMPLOYMENT : A Socio-Economic Problem

❖ Ms. Meena Devi

Senior Lecturer in Economics

Unemployment has been described as one of the significant socio-economic problems in our country. It leads to poverty and also to almost all sorts of social disorders especially among the youths. Unemployment is one of the important factors of crime and juvenile delinquency. India is an underdeveloped country for which unemployment problem is responsible to some extent. In sort, unemployment problem affects the whole society negatively. Now a days this problems should be tackled very seriously and in a planned manner. V.V. Giri, the former President of our nation, had his clear observation on this threatening issue, "Unemployment is the problem of problems, Unemployment has made our youths Naxalites. Educated youths are deprived of all deserving comforts and their growing discontentment has been given scope for the speedy growth on Naxalism". It is therefore, quite obvious that in Indian context unemployment has penetrating bearings upon the society. In a sense it is nothing but waste of human resources which further hurdles the tempo of economic development of a country. As such remedy is quite necessary at the earliest to check such economic as well social menace.

An unemployed person is "one who having potentialities and willingness to earn,

is unable to find a remunerative work". Quite evidently, three characteristics on an unemployed person can be taken note of:

- (i) Individual should have ability to work.
- (ii) Individual should have willingness to work.
- (iii) In spite of sincere efforts, he or she finds no job.

A person who is physically or mentally unsound, or the head of a religious institution unwilling to work apprehending lowering his status or a begger nor interested in any sort of work, can not be regarded as an unemployed person in the purview of discussion in Economics.

Unusually, unemployed persons are of two types: Voluntary unemployed and Involuntary unemployed. 'Voluntary' unemployed persons are those who are not willing to accept any work in conditions where wages are slightly less than the current wages. Those who are jobless due to lack of job opportunities are known as 'Involuntary Unemployed'. The problem of voluntary unemployment can not be called a topic of so much in importance to be discussed in this write up. On the other hand, Involuntary unemployment bears significance and it is found to be of different types.

Unemployment in India can be divided

into two types : Rural and Urban unemployment. Rural unemployment is again of two types: Seasonal and Disguised unemployment. Urban unemployment is also three types: Industrial unemployment, Educated unemployment and Cyclical unemployment. There is also another type known as under-employment. Among all these types, Educated and Disguised unemployment problems create serious hindrance to economic development of our country.

Seasonal unemployment is so called because it occurs at certain seasons of the year. It is mainly associated with agriculture, which is the primary sector of our village economy. The fundamental cause of this type of unemployment is too much dependence on nature for cultivation. The consequence is that in certain season our agriculturists have to work too hard without rest and in another season they find no work. Thus in post harvesting season the worker has to remain unemployed due to lack of subsidiary is one of the important ways to solve his problem.

Disguised unemployment is not open for every one to see; it remains invisible. Disguised unemployment is a common feature in Indian village economy where most of the village people are engaged in agricultural sector. It is due to surplus labour (more labour than necessary) over limited supply of cultivable land. These surplus labour remains in agriculture in such a way that removal of some units of labour from working combination of factors will leave

aggregate product undiminished or may even increase. Therefore it is said that the marginal productivity of labour i.e. the additional production due to additional labour under disguised unemployment is zero or near to zero or may even negative. Indian family pattern and Indian graining system is responsible for this type of unemployment. In rural areas, size of family are engaged almost all members of the family are engaged in agraining field although all of them are not required. Hence, if some of them are withdrawn from agricultural field there will be no loss of output provided agraining technique remains the same. Owing to illiteracy, conservativeness etc., our agriculturists are not willing to change agraining system and the surplus labourers create serious problem in our economy. Migration from rural area to urban area, development of cottage industry, etc. are some of the ways to solve this problem. When a person is engaged in such a job in which his contribution is less than his productive capacity, he is said to be underemployed. Generally, underemployed workers get less wages than they are eligible for. Such a person in seen working and earning and also contribution something to production. But in another sense he is not working to his full capacity. He is therefore not fully employed and it is actually wastage of human resources and a great national as well as individual loss. This type of unemployment is normally noticed in the salaried people, who are possessing higher qualification or skill in consideration of the

posts they are holding. This kind of unemployment is akin to disguised unemployment; but the difference lies in the fact that the latter exists in agricultural sector. Under employment is common to both urban as well as rural areas.

Industrial unemployment is mainly caused by two factors, viz, slow industrialisation and migration of rural people to urban area for employment. Generally, rural people are unskilled and uneducated and very often owing to this weakness the migrated people have to remain unemployed in urban area.

At present the problem of educated unemployment has posed as one of the important burning issues of our country. Inconsistency between the output of different educational institutions and job opportunities is the vital factor responsible for this problem. Proper manpower planning is the key to solve this problem.

Another important type of urban unemployment is cyclical unemployment. This type of unemployment is generally caused by the ups and downs in trade and business. Cyclical unemployment is associated with the downswing and depression phase of business cycle, where business activities are far below the normal. This problem is more common in developed economy than in developing economy. Now, India has to face similar unemployment problem at a slow rate with the growth of industrial sector, but it has not posed much significant.

The basic causes of unemployment in

India are: tremendous increase in population, backward agrarian system and low productivity of land, slow industrialisation and fall in small scale and cottage industries, poverty, lack of proper manpower planning etc. which are responsible for economic backwardness of our country.

Unemployment is common in almost all the countries of the world. Famous economist Keynes said that Full Employment is a rare situation. A minimum of 4% of unemployment is universal. It is thus obvious that unemployment cannot be removed totally, but the percentage of unemployed persons can be minimised. In our different five year plans, this problem has occupied due importance, but result of various efforts taken to solve this problem is not satisfactory. Very often it is seen that instead of decreasing the numbers of unemployed persons, it is going on increasing, especially in the case of educated unemployment. This is not an expected indication for a country like India. Our unemployment problem bears certain special features, such as: (i) incidence of unemployment is higher in urban area than rural area (ii) unemployment among educated persons is higher than overall unemployment and (iv) unemployment in agricultural sector is more than industrial and other sectors.

Due to these characteristics, it is therefore, very difficult to fight with this problem in our country and there is not a single solution. As such different measures are necessary to minimise the intensity of this problem. □

ছাত্ৰ একতা সভা, ১৯৯৯-২০০০ চন

বহি (বাওঁফালৰ পৰা) : জ্যোতিষ বৰ্মণ (আলোচনী), নিত্যানন্দ কলিতা (খেল), প্ৰসন্ন কুমাৰ চহৰীয়া (সাংস্কৃতিক), ড° দয়ানন্দ পাঠক (সভাপতি), সুবোধ চন্দ্ৰ চৌধুৰী (তত্ত্বাবধায়ক, ছাত্ৰ একতা সভা), আলী আকবৰ হুছেইন (সমাজ সেৱা)
 থিয় হৈ (বাওঁফালৰ পৰা) : বিপুল মালিকৰ (আলোচনী), জেহৰুল হক শইকীয়া (সমাজ সেৱা), কমল দাস, বিমোদ দাস, নবজ্যোতি মালিকৰ (খেল), হিতেন চন্দ্ৰ ওজা (সাধাৰণ সম্পাদক)

ছাত্ৰ একতা সভাৰ বিষয়ববীয়াসকলৰ একাংশ ১৯৯৯-২০০০ চন

বাওঁফালৰ পৰা ক্ৰমে : নবজ্যোতি মালাকৰ, হিতেন ওজা, বিপুল মালাকৰ,
ৰাজকুমাৰ দাস, জেহৰুল হক শইকীয়া।

মহাবিদ্যালয়ৰ সমূহ অধ্যাপক, অধ্যাপিকা আৰু কৰ্মচাৰীবৃন্দ

দিপাংকৰ মজুমদাৰ (স্নাতক প্ৰথম বৰ্ষ)
এওঁ মুম্বাইত অনুষ্ঠিত 7th All India Karate
Championship, 2001 ত অসমৰ হৈ অংশগ্ৰহণ কৰি
Bronze-ৰ পদক অৰ্জন কৰে। লগতে ইউৰোপ আৰু
গ্ৰেট ব্ৰিটেইনৰ মূখ্য প্ৰশিক্ষকৰ তলত ৰাষ্ট্ৰীয় (কাৰাটেৰ)
প্ৰশিক্ষণ গ্ৰহণ কৰি অসমৰ লগতে আমাৰ
মহাবিদ্যালয়লৈ গৌৰৱ কঢ়িয়াই আনে।

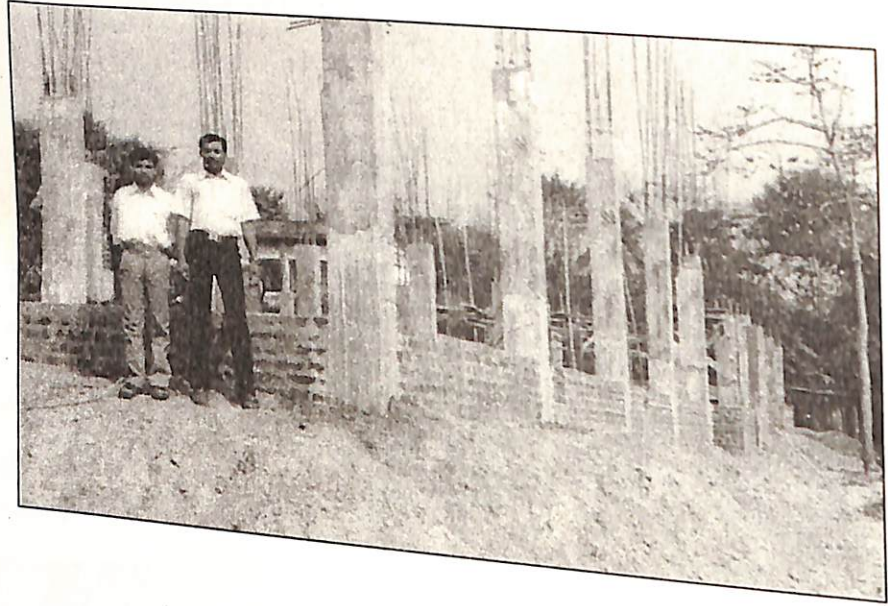
পংকজ নমঃশুদ্ৰ (স্নাতক তৃতীয় বৰ্ষ)
শ্ৰেষ্ঠ তৰ্ক প্ৰতিযোগী
১৯৯৯-২০০০

সঞ্জীৱ নায়ক (স্নাতক দ্বিতীয় বৰ্ষ)
শ্ৰেষ্ঠ পাঞ্জা প্ৰতিযোগী
১৯৯৯-২০০০

ৰাজকুমাৰ দাস (একাদশ শ্ৰেণী)
All Assam Inter-College Karate প্ৰতিযোগিতাত
(Below 50 Kg) সোণৰ পদক লাভ কৰি
মহাবিদ্যালয়লৈ সুনাম কঢ়িয়াই আনে।

পূৰ্ণ গতিত নিৰ্মাণ কাৰ্য্য চলি
থকা সুৰেণ দাস মহাবিদ্যালয়ৰ
বিজ্ঞান ভৱন।

সুৰেণ দাস মহাবিদ্যালয়, হাজো

“মানৱ মেৱাৰ মাজেদিয়েই মই ঈশ্বৰৰ দৰ্শন লাভ কৰিব বিচাৰো।
কৰণ মই জানো ঈশ্বৰ স্বৰ্গতো নাই, পাতালতো নাই, ঈশ্বৰে বিৰাজ কৰিছে
প্ৰত্যেক মানুহৰ অন্তৰত।”

— মহাত্মা গান্ধী

* * *

“আঘাতৰ সন্ধানি আঘাত নকৰিবা। ক্ৰোধ প্ৰকাশ নকৰা অকণ নৈতিক
কৰ্তব্যই নহয়, ই ব্যৱহাৰিক ক্ষেত্ৰতো শ্ৰেষ্ঠ নীতি। কাৰণ খঙাণ ব্যক্তিৰ
নিজৰহে শক্তিৰ অপচয় হয়। সেয়ে মনক কেতিয়াও ক্ৰোধ আৰু ঘৃণাৰে আছন্ন
কৰিব নালাগে।”

— স্বামী বিবেকানন্দ

* * *

“হিংসা কেতিয়াও নকৰিবা, জুয়ে যেনেকৈ ধৰি শোৱে, হিংসাই
তেনেদৰে শূণ্যসমূহ নাইকিয়া কৰে।”

— হজৰত মহম্মদ

* * *

“মন শান্ত, সংযত আৰু স্থিৰ হ'লেহে সৎ কাম কৰিবলৈ শক্তি পোৱা যায়। মহৎ
লোকৰ জীৱনী পঢ়িলে পোৱা যায় যে তেওঁলোক অতি শান্ত প্ৰকৃতিৰ লোক আছিল।
একোৱে তেওঁলোকৰ মন বিচলিত কৰিব নোৱাৰে। সেয়ে তৎক্ষণাত্ খং উঠা মানুহ
বিশেষ কাম কৰিব নোৱাৰে, মাত্ৰ নিজকে ধ্বংস কৰে। শান্ত, ক্ষমাশীল, সাম্য, স্থিৰ
চিত্তৰ লোকহে মহৎ কাৰ্য্যৰ উপযুক্ত।”

— স্বামী বিবেকানন্দ